

Príručka pre učiteľov k učebnici Človek a spoločnosť pre 3. ročník ZŠ – 1. časť

Štruktúra a členenie učebnice

Učebnica je členená podľa komponentov vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť, ktoré sú spracované v jednotlivých lekciách. Postupne sa v nej prechádza občianskym, dejepisným, geografickým a eticko-osobnostným komponentom, ktoré sú v učebnici (ako aj v jednotlivých lekciách) navzájom prepojené.

Táto učebnica – rovnako ako celá „sada“ (súbor) troch učebníc pre 1. cyklus z vydavateľstva VINTE – pokrýva celý povinný obsah predmetu Človek a spoločnosť podľa nového Štátneho vzdelávacieho programu (ŠVP) z roku 2023. Každý cieľ a výkonový štandard ŠVP je v učebnici zastúpený a naplnený. Na základe toho získali učebnice aj doložku ministerstva školstva. Zároveň sú prostredníctvom aktivít a textov rozvíjané aj všetky spôsobilosti podľa obsahových štandardov.

Niektoré lekcie, ktoré nie sú plne v súlade so ŠVP, sú takto viditeľne označené v pravej dolnej časti dvojstrany učebnice. Ide napríklad o úvodnú lekciiu *Po prázdninách opäť v škole* a tiež lekciiu *Doprava v mojej obci* (str. 20), ktorá podľa nového ŠVP nepatrí do oblasti **Človek a spoločnosť**, ale je **čiasťočne zastúpená vo vzdelávacej oblasti Zdravie a pohyb**. Napriek tomu sme ju do učebnice zaradili, lebo ju vnímame ako praktickú a dôležitú pre život detí a je v kontexte ostatných obsahov v učebnici.

Na našom webe nájdete kompletný návrh na TVVP pre všetky tri učebnice (postupne ich pridávame).

Naše ciele

Naše učebnice sú postavené tak, aby žiaci veľkú časť učiva objavovali prostredníctvom riešenia problémov – problémovo-orientované učenie. Aby to dokázali, musia si zároveň osvojovať a chápať základné poznatky. Čisté objavovanie bez vopred daných poznatkov sa ukazuje ako menej účinné, hlavne u žiakov, ktorí ešte neovládajú základné koncepty. Preto odporúčame model, kde učiteľ poskytuje jasné vedenie, zároveň však podporuje vlastné uvažovanie, skúmanie a aktívnu tvorbu žiakov.

Pre vás, učiteľky a učiteľov, je zas dôležité porozumieť tomu, ako žiaci o učive premýšľajú, a vedieť, kde a kedy sa často mýlia. Aj s týmto vám má táto príručka pomôcť.

Úlohy v učebnici vychádzajú zo skutočného života žiakov a ich skúseností. Žiaci sa tak nielen naučia dôležité informácie, ale zároveň si ich vedia overovať, prepájať so životom a využívať v praktických situáciách. Počas vyučovania odporúčame využívať aj doplnkové učivo a didaktické odporúčania z tejto príručky. Nájdete tu podrobnejšie vysvetlenia, metodické tipy a návrhy, ako s látkou pracovať.

Hoci to v učebnici nie je vždy zdôraznené, odporúčame čo najviac úloh spracovávať formou skupinovej práce alebo prácou vo dvojiciach. Úlohy sú pripravené tak, aby ich žiaci mohli riešiť individuálne aj v spolupráci s ostatnými.

Ku každej lekcii v príručke nájdete – hneď na začiatku – prienik s kurikulumom (Štátnym vzdelávacím programom), a následne aj ciele, zhrnutie lekcie, ako aj očakávané odpovede na otázky a riešenia niektorých úloh.

Reflexia a metakognícia

V príručke sa pri každej lekcii nachádzajú aj otázky na metakogníciu a reflexiu. Ich cieľom je pomôcť žiakom lepšie porozumieť tomu, ako sa učia, čo sa pri učení deje a prečo je dané učivo dôležité.

Čo znamená metakognícia?

Metakognícia znamená premýšľanie o vlastnom myslení a učení.

Jednoducho povedané, žiak sa učí rozmýšľať nad tým, ako sa niečo naučil, čo mu pri tom pomohlo, čo mu robilo ťažkosti a ako by sa mohol zlepšiť.

Takéto premýšľanie vedie k samostatnejšiemu a efektívnejšiemu učeniu, pretože žiak postupne preberá zodpovednosť za svoj pokrok.

Reflexia v učení je proces, keď žiak vedome premýšľa o vlastných skúsenostiach, hodnotí ich a hľadá spôsoby zlepšenia.

Metakognitívne a reflexívne otázky pomáhajú žiakom:

- uvedomiť si vlastný proces učenia (čo im ide, čo ešte potrebujú precvičiť),
- spájať učivo s každodenným životom (napr. ako sa téma týka ich obce, rodiny, skúseností),
- rozvíjať zodpovednosť za vlastný pokrok,
- učiť sa efektívnejšie a s väčším porozumením.

Pomôžte nám zlepšovať sa

Budeme radi, ak sa o vaše nápady a skúsenosti z používania učebnice podelíte na redakcia@vinte.sk.

Pomôžete nám tak opraviť prípadné chyby alebo nedostatky a tiež pripraviť lepšie učebnice v budúcnosti.

Niektoré menšie chyby sme už v tejto príručke označili a v ďalšej dotlači učebnice budú odstránené.

LEKCIE:

6|MOJA OBEC

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Identifikovanie významných inštitúcií a služieb v obci s posúdením ich funkcie pre život komunity podľa podmienok obce (napríklad obecný úrad, obchody, služby, kostol, pošta, policajná a hasičská stanica, lekáreň, ambulancia, železničná a autobusová stanica alebo zastávka, kultúrne a komunitné centrum, zberný dvor, útulok pre zvieratá, čistiareň odpadových vôd, výrobný podnik, poľnohospodárske družstvo).	stručne opísať význam kľúčových osôb, úradov, inštitúcií, občianskych iniciatív a udalostí v komunite a obci	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
Pojmy: Inštitúcia, obec, cestovanie		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci si uvedomia, že v obci alebo meste existujú služby, ktoré ľuďom uľahčujú každodenný život – od zdravotníctva a vzdelávania, až po bezpečnosť a kultúru. Pochopia, že čím je obec väčšia, tým viac služieb ponúka, a že za niektorými službami musia obyvatelia z menších obcí cestovať. Žiaci zároveň premýšľajú nad tým, ktoré služby využívajú oni sami, a učia sa pomenovať profesie ľudí, ktorí v službách pracujú (na túto tému nadviažeme aj v tretej učebnici).

Didaktické odporúčania:

- Vytvorte atmosféru, kde žiaci **bez obáv a nedostatku dôvery** porozprávajú o svojej obci (či je malá dedina alebo väčšie mesto) a nikto sa nebude vysmievať, ak niekde chýba napríklad obchod alebo škola. Naopak, **oceňujte rôznorodosť** komunit: poukážte, že aj malá obec má svoje výhody a veľká zas iné (aj k tejto téme sa dostanú v tretej učebnici) – cieľom nie je hodnotiť, ale pochopiť rozdiely.
- Citlivé témy preberajte s rešpektom** – môže sa stať, že niektorí žiaci pochádzajú zo skromnejších pomeroch a nemajú skúsenosť s niektorými službami (kino, reštaurácia či kaderníctvo). Rovnako je vhodné pristupovať citlivo pri otázkach o profesiách rodičov alebo členov rodiny.
- Umožnite rôzne formy vyjadrenia** – niekto radšej kreslí, iný píše alebo rozpráva. Po prázdninách budú mať pravdepodobne viacerí žiaci problém s písomným prejavom. Dajte im možnosť vyjadriť sa aj ilustráciami (úloha č. 4)
- Učte cez jednoduché otázky:**
„Čo môžem chytiť do ruky?“ → výrobok.
„Čo nemôžem chytiť, ale niekto to pre mňa urobí?“ → služba.

Úvod:

Na úvod hodiny je vhodné nadviazať na skúsenosti žiakov: môžete sa ich spýtať, kam všade v obci chodia so svojimi rodičmi niečo vybaviť alebo nakúpiť. Diskusia prirodzene nasmeruje žiakov k vymenovaniu rôznych inštitúcií a miest – tieto potom spoločne pomenujte ako *služby v obci*.

Na to, aby sa v obci ľuďom žilo jednoduchšie, potrebujú rôzne budovy a prevádzky, ktoré im slúžia – preto ich voláme služby.

Čím je obec väčšia, tým viac služieb má. Najviac služieb je v meste.

Úloha 1: Nájdi na obrázku všetky služby a pomenuj ich.

Účel: Žiaci sa učia identifikovať vybrané služby v obci a chápať ich význam.

Tip: Vyzvite žiakov, aby služby nielen pomenovali, ale aj doplnili, kto tam pracuje (napr. v škole – učiteľ/ka, v nemocnici – lekár/ka či zdravotná sestra a pod.)

Úloha 2: Vyfarbi rovnakou farbou dvojice, ktoré patria k sebe.

Účel: Precvičovanie porozumenia – ktorá služba má aký účel.

2 Vyfarbi rovnakou farbou dvojice, ktoré patria k sebe.

 Zdravotné stredisko (poliklinika, nemocnica) 	 Budova, kde sídlia hasiči, chrániaci ľudí pred katastrofami.
 Obecný alebo mestský úrad 	 Navštevujeme ho, keď potrebujeme lekársku pomoc.
 Hasičská zbrojnica 	 Dospeli tam vybavujú rôzne veci potrebné pre svoj život v obci.
 Kultúrne stredisko 	 Budova, kde pôsobia tí, ktorí dohliadajú na bezpečnosť ľudí v obci aj mimo nej.
 Policajná stanica 	 Priestor na návštevu koncertov, divadelných predstavení, výstav či zábavy.

Tip: Na tabuľu môžete zakresliť – v zjednodušenej podobe – plán svojej obce a necháte žiakov povedať, či dokonca dokresliť alebo dopísať, kde sa nachádzajú služby, ktoré poznajú.

Úloha 3: Dopíš, aká služba alebo inštitúcia je na obrázkoch a prečo je dôležitá.

Účel: Žiaci si precvičia vysvetľovanie a učia sa pomenovať význam služieb vlastnými slovami.

Možné odpovede:

1. Názov služby: ▼

2. Prečo je dôležitá: ▼

Lekáreň

Kúpime si tu lieky, vitamíny, zdravotné pomôcky (a iné). Ak sa chceme uzdraviť, alebo ak nechceme ochorieť.

Knižnica

Môžeme si tu prečítať alebo požičať knihy – zadarmo.

Pošta /
zásielková služba
/ výdajné miesto

Vďaka nej môžeme posilať alebo
prijímať listy alebo balíky

Žiakov sa môžete spýtať: „Akú vec si kúpime v obchode s topánkami? A čo sa stane, keď ideme do kaderníctva?“

Pri **výrobe** či v poľnohospodárstve sa vyrábajú nové veci – napríklad topánky alebo syr.

Pri **službe** nám niekto pomáha alebo pre nás niečo robí – napríklad v kaderníctve nám ostrihajú vlasy alebo vodiči nás odvezú autobusom.

Cieľom je, aby sami pomenovali, že pri **výrobe** dostaneme **niečo hmatateľné (vec)**, zatiaľ čo pri **službe** nám niekto **pomáha** alebo **vykonáva pre nás nejakú činnosť**.

Pozor, niektoré miesta, napr. **detské ihrisko** – nie sú službou v zmysle, že by nám niekto niečo poskytoval priamo (ako kaderník/čka alebo lekár/ka). Skôr je to **verejný priestor**, ktorú obec sprístupňuje obyvateľom. Deti si tam samé hrajú, nikto im „neposkytuje“ službu. Ak sa diskusia uberie týmto smerom, žiakom tiež môžete povedať, že o verejných a súkromných priestoroch sa budete učiť na ďalšej hodine.

Úloha 4:

- Napíš, ktoré z týchto miest v tvojej obci najčastejšie využívaš ty alebo tvoja rodina.
- Napíš, aká služba podľa teba vo vašej obci chýba najviac.

● **Účel:** Reflexia osobných skúseností a tiež identifikácia služieb v mentálnej mape obce.

✦ **Tip:** Aktivitu môžete viesť aj ústne – spoločne (napr. aj v kruhu) si žiaci povedia: „Najčastejšie chodím s rodičmi alebo starými rodičmi do...“.

Diskusia:

- Za ktorými službami musíš ty alebo tvoji rodičia cestovať do inej obce? Kam cestujete?
→ Možné odpovede: „Do mesta k lekárovi“, „Do väčšieho obchodu do vedľajšej dediny alebo do nákupného centra do veľkého mesta“.

- **Poznáš niekoho z tvojej rodiny, kto pracuje v nejakej inštitúcii alebo službe?**
→ Možné odpovede: „Mama pracuje v banke/obchode/na úrade/venuje sa kultúre...“, „Strýko je hasič, otec pracuje na pošte alebo je lekár či policajt“.
- **V ktorej inštitúcii alebo službe by sa ti páčilo pracovať?**
→ Možné odpovede: „Chcel by som byť policajt“, „Chcela by som byť zverolekárka“.

✦ Tipy:

Triedenie kartičiek:

Pripravte kartičky s obrázkami (topánky, syr, chlieb, autobus, kino, lekár, pošta). Žiaci ich triedia podľa toho, či je to **výroba – služba**. Následne môžu doplniť svoje vlastné návrhy.

Takáto príprava si ale vyžiada dlhší čas. Výhodou je možnosť opätovného použitia.

Diskusia – Čo využívam častejšie?

V triede urobte hlasovanie: „Kto bol tento týždeň v obchode?“ „Kto cestoval autobusom?“ Počet odpovedí môžete zapisovať na tabuľu. Potom spoločne zistíte, ktoré služby žiaci denne využívajú.

 Reflexia a metakognícia (metakognitívne tipy, ukážu, ako podporiť žiakov v premýšľaní o tom, ako sa učia a nie iba čo sa učia.)

- **Ako som zistil/a, aké služby sú v mojej obci a načo slúžia?**
→ Žiak si uvedomí, že musel pozorovať, porovnávať a premýšľať o tom, ako ľudia v obci spolupracujú a čo všetko im pomáha v každodennom živote.
- **Pri čom som sa dnes najviac naučil/a a ako mi to pomôže lepšie porozumieť životu v obci alebo meste?**
→ Podporuje uvedomenie si vlastného pokroku a významu učenia pre reálny svet.
- **Čo mi pri práci pomáhalo a čo by som nabudúce mohol/a urobiť inak, aby som lepšie porozumel/a úlohám o obci?**
→ Vedie žiaka k sebahodnoteniu, uvedomeniu si účinných stratégií a plánovaniu zlepšenia.

Dôležité je, aby odpovede neboli hodnotené ako správne/nesprávne – cieľom je sebauvedomenie a pomenovanie vlastných myšlienkových postupov.

8|MIESTA PRE MŇA A MIESTA PRE VŠETKÝCH

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Rozlišovanie súkromného a verejného priestoru na konkrétnych príkladoch v obci a jej okolí.	uplatňovať svoje práva a povinnosti v rôznych životných situáciách	8. Cieľ: Chápať zmysel a význam pravidiel, práv a povinností vo svojom živote i v spoľžití s inými.
	uplatňovať svoje práva a povinnosti v rôznych životných situáciách	
Pojmy: Súkromne a verejné priestory, obec, pravidlá		

Zhrnutie a ciele lekcie: Cieľom je viesť žiakov k rešpektu – k vlastnému súkromiu aj k súkromiu iných ľudí, a zároveň k zodpovednému správaniu na miestach, ktoré využívame spoločne s ostatnými.

Úvod (zjednodušené):

Niektoré miesta sú otvorené pre všetkých, iné patria len niekomu.

- **Súkromné priestory** – byty, domy, záhrady; patria konkrétnym ľuďom. Vstúpiť môžeme len so súhlasom majiteľa.
- **Verejné priestory** – parky, námestia, knižnice, školy; sú otvorené pre všetkých, no aj tu platia pravidlá.

Didaktické odporúčania:

- Podporujte diskusiu otázkou: „Prečo je dobré mať priestor len pre seba?“
- Zdôraznite rešpekt k cudzím priestorom – bez dovoľenia tam nevstupujeme.
- Pri verejných priestoroch upozornite na zodpovednosť za spoločné dobro (udržiavanie čistoty, bezpečnosť a pod.)
- Buďte citliví – nie všetci žiaci majú rovnaké zázemie (niekto môže bývať v prenájme, v ubytovni, u starých rodičov či dokonca v profesionálnej rodine alebo detskom domove).

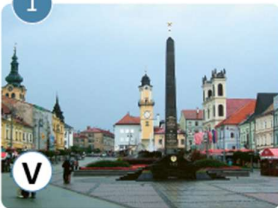
Úlohy 1 a 2:

Účel: Cieľom je, aby žiaci dokázali pomenovať konkrétne priestory, ktoré poznajú zo života a rozlíšili, či ide o súkromný alebo verejný priestor. Úloha podporuje aj pochopenie, že súkromné priestory chránia súkromie a bezpečie ľudí, zatiaľ čo verejné priestory sú určené pre všetkých, ale aj v nich platia pravidlá.

1

Pod každý obrázok napíš, ako sa volá ten priestor.

1

V

Námestie

2

S

Dom

3

V

Detské ihrisko

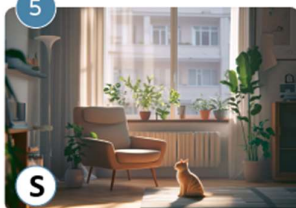
4

V

Hrad (zrúcanina)

5

S

Izba (obývačka)

6

V

Knižnica

2

Do krúžka pri obrázku napíš písmeno S, ak ide o súkromný priestor, teda je uzatvorený a určený len pre niekoho. Písmeno V napíš, ak je to priestor verejný, teda prístupný všetkým.

S

V

i Doplňujúce fakty pre učiteľky a učiteľov:

Nie vždy je jednoduché rozdeliť priestor iba na „súkromný“ alebo „verejný“.

- Napr. hrad – ide o verejný priestor, ale často je spoplatnený vstup alebo je otvorený len v určitých hodinách.
- Knižnica – je verejná, ale musíme sa zaregistrovať a správať sa podľa pravidiel (ticho, vracať knihy načas).
- Obchody, reštaurácie, kiná či športové haly – môžu byť súkromné (súkromný vlastník), ale sú prístupné pre verejnosť, takže tu platí špeciálny režim.
- Dokonca aj detské ihrisko môže byť niekedy súkromné (väčšinou je však pod správou obce).

Ak majú žiaci problém identifikovať tento rozdiel, môžete im položiť otázku: „Môže tam ísť hocikto“ – taký priestor je obvykle verejný.

Úloha 3:

Účel: Rozlíšiť pravidlá správania v rôznych typoch priestorov (súkromné – verejné), uvedomiť si, že každý priestor má svoje pravidlá, ktoré treba dodržiavať. Úloha zároveň rozvíja praktické myslenie a sociálne kompetencie – žiaci prenášajú vedomosti do konkrétnych situácií, ktoré (pravdepodobne) zažívajú v obci a doma.

Príklady možných správnych odpovedí:

Napiš, ako by si sa mal v každom z týchto priestorov správať. Aké pravidlá tam platia?

správať sa slušne, neodhadzovať odpadky, nerobiť krik, dávať pozor na ľudí okolo, bicyklovať sa bezpečne

rešpektovať pravidlá rodiny, nevstupovať bez dovoľenia, správať sa ohľaduplne, nepoškodzovať majetok

neohrozovať seba ani iných, používať všetko tak, aby sa to nepoškodilo, nerobiť neporiadok, deliť sa s ostatnými...

chodiť len tam, kde je to dovoľené, neničiť múry a kamene, neodhadzovať odpadky, správať sa ticho a s rešpektom (je to kultúrna pamiatka)

správať sa podľa pravidiel rodiny alebo majiteľa bytu, rešpektovať súkromie tých, ktorí tam bývajú, udržiavať poriadok

správať sa potichu, vracať knihy načas a nepoškodzovať ich, dodržiavať poriadok, nejesť a nepiť

Úloha 4 a vyznačené správne odpovede

4

Prečítaj si text a podčiarkni v ňom červenou farbou súkromné priestory a modrou farbou verejné priestory.

Ema býva v rodinnom dome so svojimi rodičmi a bratom, s ktorým sa delí o izbu. Keď sa vracala zo školy po Pekárskej ulici, na chodníku uvidela zranené zviera. Spoznala ho – bola to mačka zo záhrady susedov. Ema neváhala a zobrala mačku domov. Zavolať mamu a spoločne mačku odniesli cez park do súkromnej veterinárnej ambulancie. Tam ju ošetrili. Vierka ošetrovanej mačky vrátila susedom. Susedia sa jej veľmi pekne poďakovali a pozvali ju k sebe domov na večeru.

Pozn.: slovo „izbu“ nie je v učebnici vyznačené tmavou farbou, preto tento priestor nemusíte hodnotiť.

● **Účel:** Žiaci by mali dokázať rozlíšiť verejné a súkromné priestory v konkrétnom príbehu zo života. Vedú sa k tomu, aby si uvedomili, že nie všetky miesta sú pre všetkých – niektoré patria všetkým (verejné) a niektoré patria konkrétnym ľuďom (súkromné). Žiaci sa učia, že v rôznych priestoroch platia rôzne pravidlá správania a treba ich rešpektovať (nadviazanie na tému pravidiel z predchádzajúcej učebnice).

Diskusia a možné odpovede:

- 1. Aké pravidlo pre návštevy máte u vás doma?**
→ Pozdraviť, prezúť sa, spýtať sa, či si môžeme niečo vziať...
- 2. Prečo je dobre mať spoločne, teda verejne miesta, kam môže prísť hocikto?**
→ Aby sa ľudia mohli stretávať, hrať, učiť sa, vytvárať priateľstva, tráviť čas spolu...
- 3. Prečo je dobre mať aj miesta iba pre seba alebo svojich blízkych?**
→ Cítíme sa tam bezpečne, máme súkromie, oddychujeme...

Reflexia a metakognícia

- **Ako si zistil/a, že toto je súkromný priestor? alebo Podľa čoho si rozoznal/a, že toto miesto je verejné?** → Pomôže im to pomenovať proces myslenia
- **Ako by som vedel/a tieto poznatky využiť v bežnom živote?**
→ Tým sa prepája učenie so skutočnosťou.

10|O PRIESTOR OKOLO NÁS SA TREBA STARAŤ

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Zhodnotenie využitia a udržiavania verejných priestorov na príklade žiakom známeho verejného priestoru.	rozpoznať vzájomné vzťahy medzi človekom a krajinou na príkladoch z miestnej krajiny	3. Cieľ: Identifikovať zmeny v čase a priestore vo svojom okolí.
	uplatňovať šetrný vzťah k prírodným zdrojom a životnému prostrediu vo svojom okolí.	
	rozpoznať vzájomné vzťahy medzi človekom a krajinou na príkladoch z miestnej krajiny	4. Cieľ: Rozlišovať a skúmať vzťahy medzi prírodným prostredím a činnosťou človeka na lokálnej úrovni, rozumieť potrebe starostlivosti o životné prostredie na príkladoch z miestnej krajiny.
	uplatňovať šetrný vzťah k prírodným zdrojom a životnému prostrediu vo svojom okolí.	
Pojmy: Obec, verejný priestor		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci si uvedomia, že verejné priestory sú spoločným priestorom všetkých obyvateľov obce či mesta. Naučia sa, že starostlivosť o ne je nevyhnutná, aby zostali funkčné, pekné a bezpečné. Pochopia, že o tieto miesta sa starajú pracovníci verejných služieb, ale aj oni sami môžu prispieť tým, že sa budú

správať ohľaduplne a nebudú priestor a veci v ňom poškodzovať. Cieľom je rozvíjať pocit zodpovednosti za spoločný priestor a uvedomiť si, že prípadná škoda na verejnom majetku sa týka všetkých.

Úvod: V obci či meste sú mnohé verejné priestory – parky, námestia, ulice, ihriská. Sú určené pre všetkých, aby sme ich mohli využívať na oddych, hry, šport či stretávanie. Ak sa o ne budeme dobre starať, zostanú pekné, bezpečné a budú nám dlho slúžiť.

Didaktické odporúčania:

- Zdôraznite, že verejné priestory sú spoločným majetkom, preto je dôležité ich chrániť.
- Vychádzajte z reálnej skúsenosti žiakov – čo poznajú vo svojej obci (ihriská, námestia, parky...)
- Diskutujte o rozdieli medzi tým, čo robia verejné služby, a tým, čo môžeme urobiť my.
- Pri otázkach vandalizmu nementorujte, ale hľadajte spoločné riešenia.

i Dopĺňujúce fakty pre učiteľky a učiteľov:

Verejný priestor spravuje zväčša obec alebo mesto. Sú určené na oddych, pohyb, kultúru či stretávanie ľudí.

Kto sa o to stará? Pracovníci verejných služieb – čistia ulice, kosia trávu, opravujú lavičky, osvetlenie, cesty či odhrňajú sneh.

Financovanie: Náklady na údržbu verejných priestorov sú hradené najmä z **daní občanov** – teda aj z peňazí rodičov žiakov. Preto je škoda na verejnom majetku „škodou nás všetkých“. Pozn.: Dane sú peniaze, ktoré dospelí musia odvodzovať z toho, čo zarobia – štátu alebo obci.

Čo ak sa verejný priestor zanedbá?

Ak sa priestory pravidelne neudržiavajú, ich stav sa rýchlo zhoršuje. Potom je oprava omnoho drahšia, alebo sa niektoré veci už ani nedajú zachrániť. Tento moment je dobré deťom vysvetliť – pravidelná údržba je oveľa jednoduchšia a lacnejšia ako drahšia oprava (niekoľkonásobne, niekedy sa uvádza, že asi 5-násobne.)

Zapojenie ľudí: obec môže organizovať dobrovoľnícke práce (čistenie, výsadba, opravy), čo posilňuje vzťah k obci a pocit zodpovednosti. Niektoré veci však môžu žiaci urobiť aj neorganizovane – napríklad zdvihnúť pohodené smetie v parku, na ulici alebo v prírode. Alebo upozorniť niekoho, kto znečisťuje alebo poškodzuje okolie.

Výchovný rozmer: udržiavané priestory podporujú komunitný život. Vandalizmus škodí nielen veciam, ale aj vzťahom medzi ľuďmi. V neudržiavaných, špinavých a škaredých priestoroch sa ľudia necítia dobre, nestretávajú sa tam.

Úloha 1:

Čiarami spoj obrázky verejných služieb a ich správne opisy:

● **Účel:** Rozšíriť poznanie žiakov o konkrétne služby.

Úloha 2: Ktorú verejnú službu považuješ v tvojej obci za dobre vykonávanú?

● **Účel:** Rozšíriť poznanie žiakov o konkrétne služby (napr. MHD, mestská polícia, záchranári, hasiči).

Môžete žiakov vyzvať, aby si spomenuli na služby, ktoré dnes alebo včera videli – napr. odvoz odpadu, zametanie lístia, opravu ciest a pod. Vyzdvihnite, ak si niekto spomenie na služby, ktoré nie sú obsiahnuté v úlohe 1.

Na záver môžete niektoré ďalšie vymenovať vy, napr.: **správa cintorínov** – udržiavanie pietnych miest, **knižnice, kultúrne domy** – sprístupňujú kultúru a vzdelanie, **správa vodovodu a kanalizácie** – aby sme mali pitnú vodu a čistotu v obci, **údržba dopravného značenia a semaforov, mestská hromadná doprava (MHD)** – autobusy, električky, trolejbusy..., **záchranné služby**...

Úloha 3:

● **Účel:** Rozvíjať pocit zodpovednosti za vlastné okolie a predstaviť si možné riešenia.

Ktorý verejný priestor v tvojej obci by sa mal upraviť?

Navrhni, ako by si ho upravit, keby si mal takú možnosť:

Podporujte konkrétne a realistické návrhy – „Pozbieral by som odpadky v parku.“ Žiaci však môžu spomenúť aj menej realistické návrhy ako: (Ak by som bol väčší, alebo šikovnejší...) opravil by som lavičku, natrel plot okolo školy, opravil chodník alebo cestu...“ Dôležité je, aby sa zamysleli nie iba nad problémami ale aj nad konkrétnymi riešeniami.

● **Úloha 4: Napíš alebo nakresli, v ktorom verejnom priestore vo svojej obci sa cítiš dobre, čo v ňom máš rád.**

A. Cítim sa dobre v tomto verejnom priestore:

B. Mám v ňom rád toto:

● **Účel:** Žiaci si uvedomia, že verejné priestory sú nielen funkčné, ale aj miestom oddychu a radosti.

Žiaci píšú alebo kreslia. Ak si žiaci nevedia spomenúť na žiaden verejný priestor, budú potrebovať malú pomoc. Vymenujte niektoré verejné priestory:

- detské ihrisko, športové ihrisko,
- športová hala alebo telocvičňa, ak patrí obci,
- park alebo zeleň, kde sa dá oddychovať,
- námestie alebo hlavná ulica v obci,
- fontána alebo studnička,
- verejné priestranstvá pri školách,
- knižnica.

Ak si aj tak nebudú vedieť spomenúť, môžu nakresliť alebo napísať akýkoľvek vonkajší priestor, kde sa cítia dobre.

Diskusia:

1. Prečo treba verejné priestory a ich vybavenie stále opravovať a udržiavať?

→ Aby vydržali dlho, aby boli bezpečné, aby sa nám v nich páčilo. Je oveľa lacnejšie veci neustále opravovať a udržiavať v poriadku ako čakať, kým sa nenávratne poškodia a vymeniť ich za nové. Preto sa tiež ľudia starajú o svoje vlastné veci ako sú bicykel, auto či oblečenie.

2. Ako môžeme sami prispieť k tomu, aby boli miesta v našej obci a okolí bezpečne, príjemné a čisté?

→ Nevyhadzovať odpadky, nepoškodzovať veci ako sú lavičky a pod.

3. Kto zaplatí za škody na verejnom priestore a ich nápravu?

→ Obvykle obec (z daní) – čiže napokon všetci občania, alebo ten, kto škodu spôsobil (ak ho/ju chytila).

Reflexia a metakognícia

• Ako som zistil/a, čo všetko patrí medzi verejné priestory?

→ Žiak si uvedomí, že musel pozorovať, rozmyšľať nad tým, čo robia pracovníci služieb, a porovnávať rôzne činnosti.

• Čo som sa dnes naučil/a o tom, ako sa dá starať o miesta, ktoré používame všetci?

→ Učí žiakov reflektovať svoj prístup k úlohám, hodnotiť svoje úsilie a plánovať zlepšenie.

12|NÁBOŽENSKÉ STAVBY V MOJEJ OBCI A NA SLOVENSKU

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Identifikovanie miest náboženského charakteru v obci a ich významu pre spoločenstvo veriacich.	mať prehľad o významných prírodných, kultúrnych a historických prvkoch vo svojom okolí.	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.

Zhrnutie a ciele lekcie:

V rámci tejto témy žiaci spoznávajú **náboženské stavby** vo svojom okolí a na Slovensku. Mali by ich vedieť rozlíšiť a uvedomiť si, že tieto miesta majú pre veriacich ľudí špeciálny význam. Cieľom nie je detailne preberať náboženstvá, ale viesť žiakov k **rešpektu a tolerancii** – aby chápali, že v kostoloch či iných svätostánkoch sa treba správať slušne, potichu a s úctou, bez ohľadu na to, či my sami tieto obrady vykonávame.

Didaktické odporúčania:

- Žiaci môžu pochádzať z rodín s rôznym vierovyznaním alebo môžu byť bez vyznania.
Zdôraznite atmosféru rešpektu – v triede nie je „správne“ či „nesprávne“ byť veriaci alebo neveriaci.
- **Korigujte prípadné predsudky či posmešky** – ak by sa vyskytli neúctivé poznámky, vysvetlite žiakom, že vieru druhých vždy rešpektujeme, aj keď je odlišná od našej, alebo aj ak niekto vieru nemá.
- Pri práci v skupinách (napr. spojovanie názvov stavieb s obrázkami) **podporujte spoluprácu a diskusiu** – žiaci si môžu navzájom pomôcť vysvetliť, čo ktoré slovo znamená.

Úvod:

Na úvod lekcie môžete zistiť, aké stavby si žiaci v obci všimli: „*Máme v našej obci kostol alebo kaplnku? A videli ste niekedy aj inú zvláštnu stavbu – možno kríž pri ceste, sochu svätca, alebo synagógu?*“

Úloha 1: Žiaci priradujú obrázky, názvy a popisy náboženských stavieb (kostol, kaplnka, božie muky, kalvária, synagóga).

Účel: Žiaci sa naučia rozoznávať základné typy náboženských stavieb a pomenovať ich význam.

Čiarami spoj názov náboženskej stavby (alebo stavieb) so správnym obrázkom a popisom:

božie muky		1. Budova, kde sa konajú náboženské obrady a slávnosti pre kresťanov.
kostol		2. Miesto modlitieb a náboženských obradov, podobne ako kostol. Obyčajne je menšia.
synagóga		3. Kamenný alebo murovaný stĺp, často na vrchole so strieškou a krížom.
kaplnka		4. Posvätné miesto, často na kopci, ktoré prostredníctvom krížovej cesty zobrazuje udalosti z Ježišovho života a jeho ukrižovania.
kalvária		5. Miesto na modlitby a stretávanie sa pre židovskú komunitu.

✚ **Tip:** Môžete priniesť fotografie známych stavieb z okolia školy (resp. obce a okolia, prípadne z blízkeho mesta) a ukázať ich žiakom. Prípadne ich ukázať cez projektor alebo cez digitálnu tabuľu.

■ **Úloha 2:** Napíš, ako sa máš správať v náboženských stavbách – kostoloch alebo aj synagógach či mešitách a chrámoch.

Ako by si sa mal v náboženských stavbách správať, aby si vyjadril svoju úctu a slušnosť?

● **Účel:** Žiaci pochopia, že náboženské stavby sú miesta, kde sa vyžaduje úcta, ticho a rešpekt k iným ľuďom a ich viere. Uvedomia si, že pravidlá správania nie sú obmedzením, ale spôsobom, ako udržiavať pokoj, poriadok a dôstojnosť týchto priestorov.

Možné odpovede:

- Treba byť potichu, nemôžeme sa tam nahlas rozprávať“
- „Nesmie sa tam behať / kričať / smiať sa / vyrušovať.“
- „Mali by sme sa tam slušne obliecť.“
- „Nesmie sa tam ničiť/poškodzovať zariadenie.“
- „Treba rešpektovať ľudí, ktorí tam sú.“

■ **Úloha 3:** Spoj každý obrázok známej náboženskej stavby s miestom na mape, kde sa nachádza.

● **Účel:** Žiaci si precvičia prácu s mapou a spoznajú významné stavby Slovenska.

Žiakov upozornite, že na mape nájdu každé zo šiestich slovenských miest z obrázkov. Môžete im tiež pomôcť tým, že im prezradíte, že obrázok je vždy blízko správneho miesta na mape. Je vhodné doplniť aj kontext, že Bratislava je najväčšie a hlavné mesto Slovenska a Košice sú druhé najväčšie mesto našej krajiny.

Spoj každý obrázok známej náboženskej stavby s miestom na mape, kde sa nachádza.

Diskusia

1. Kde v tvojej obci alebo jej okolí nájdeš miesta náboženského charakteru? Popíš, ako by si sa k nim zo školy dostal. (Vynechajte, ak ste sa tejto téme už venovali)

→ Možné odpovede: „Kostol na námestí“, „Kaplanka na kopci“, „Križ pri ceste“.

Cieľ: Precvičiť schopnosť orientovať sa v obci a pomenovať známe miesta.

Ak máte dosť času, vyzvite žiakov, aby tieto miesta presnejšie popísali, alebo popísali, ako by sa k nim dostali zo školy.

2. V akom stave sú náboženské stavby v tvojej obci? Vyžadujú si opravu? Kto je za opravu zodpovedný?

→ Za opravu je zodpovedná cirkev, ktorá stavbu využíva (napr. farský úrad, biskupstvo). Niekedy opravu platí obec, najmä keď je stavba kultúrnou pamiatkou. Keď je stavba pamiatka, opravu môže podporiť aj štát alebo rôzne fondy.

Ľudia z obce môžu tiež pomôcť – dobrovoľníckou prácou alebo tak, že zbierajú peniaze na opravu.

Ak vám zostane čas, môžete sa so žiakmi porozprávať aj o tom, že v obciach a mestách sa často nachádzajú kostoly rôznych cirkví – najčastejšie rímskokatolíckej, ale aj evanjelickej cirkvi („protestanti“ alebo „luteráni“), gréckokatolíckej, pravoslávnej, kalvínskej alebo iných.

Všetky tieto kostoly spája to, že sa v nich vyznáva kresťanská viera, no bohoslužby a zvyky v nich sa môžu líšiť.

Reflexia a metakognícia

- Ktorú (náboženskú) stavbu som dnes videl/a prvýkrát a čo nové som sa o nej dozvedel/a?

→ Žiak si uvedomí, že spoznal nový typ stavby (napr. kostol, mešitu, synagógu či kaplnku) a zistí, že tieto budovy majú nielen architektonickú, ale aj duchovnú a kultúrnu hodnotu.

Uvedomí si, že náboženské stavby sú súčasťou histórie, tradícií a života miestnej komunity.

- Ako by som vysvetlil/a niekomu inému, prečo sa v náboženských stavbách nesprávať hlučne alebo neúctivo?

→ Žiak si uvedomí, že rešpekt a ticho sú prejavom úcty k ľuďom, ktorí sa tam modlia alebo rozjímajú. Učí sa chápať rôznorodosť kultúrnych a náboženských prejavov a rozvíja empatiu.

Vysvetlite, že učenie v tejto lekcii nebolo len o pamätaní si názvov stavieb, ale aj o budovaní rešpektu k odlišnosti a pochopení hodnôt iných ľudí.

14|KULTÚRNE A ŠPORTOVÉ PODUJATIA V OBCI

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Identifikovanie významných kultúrnych a športových podujatí v obci a jej okolí.	stručne opísať význam kľúčových osôb, úradov, inštitúcií, občianskych iniciatív a udalostí v komunite a obci	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	aktívne rozvíjať vzťahy v rodine a v komunite.	6. Cieľ: Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a

		primeraným spôsobom.
Pojmy: Komunita, obec		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci spoznajú, že v obciach a mestách sa (obyčajne) konajú kultúrne a športové podujatia, ktoré pomáhajú ľuďom stretávať sa, zabávať sa a spoločne tráviť čas. Uvedomia si, že každé podujatie potrebuje organizátorov a spoluprácu viacerých ľudí. Pochopia, že podujatia podporujú komunitný život a spolupatričnosť v obci.

Didaktické odporúčania:

- Vychádzajte zo skúseností žiakov – najprv sa ich opýtajte, na akých podujatiach už boli.
- Podporujte podobnou mierou záujem o športové aj kultúrne aktivity.
- Ak je to možné, použite príklady z miestnej komunity (napr. miestny futbalový zápas, folklórne vystúpenie, obecné oslavy).
- Povzbudzujte žiakov k tvorivosti – plagát v úlohe 4 nemusí byť výtvarne dokonalý, cieľom je obsah.
- Upozornite na význam slova „komunita“ – je to skupina ľudí, ktorí žijú na rovnakom mieste, alebo ich spája spoločný záujem.

■ Úloha 1: Priradiť správne čiarkou fotografie ku každému podujatiu.

● **Účel:** Žiaci si precvičia orientáciu v programe podujatí a spájanie informácií s vizuálnou reprezentáciou.

Program podujatí

Detské divadelné predstavenie 1.3. 10:00, Kultúrny dom	Filmový festival 2.3. – 6.3. od 16 do 22:00, Kultúrny dom
Cvičenie pre všetkých 15.3., 29.3. a 12.4. vždy od 15 do 16:00, Telocvičňa ZŠ	Vynášanie a pálenie Moreny 18.3. tradičný sprievod a slávnosť od 9:00, Námestie 9. mája
Stolnotenisový turnaj 22.3. od 9:00, Telocvičňa ZŠ	Bežíme lesom 21.4. dobročinný beh – 9:00, Veľká lúka
Koncert ľudovej hudby 22.4. 17:30, Kultúrny dom	Výstava fotografií o histórii obce Po-Pla, 10:00 – 18:00, Kultúrny dom 1.5. – 31.5.

Žiakov môžete upozorniť, že informácie na plagáte by mali byť stručné, ale zároveň by mali obsahovať dôležité informácie: **kde**, **kedy** a **čo** sa uskutoční. Plagát by mal byť pútavý, teda by mal zaujať.

Úloha 2: Vyfarbi žltou farbou štvorčeky v obrázkoch, na ktorých sú kultúrne podujatia a zelenou farbou, na ktorých sú športové podujatia.

Označ symbolom tie, ktoré sa konajú vo vašej obci.

● **Účel:** Žiaci si precvičia triedenie javov podľa kategórií (kultúrne / športové).

Ak majú žiaci problém rozoznať, čo je kultúrne a čo športové, môžete sa spoločne porozprávať o tom, čo sa na danom podujatí deje (tancuje sa, spieva, hrá divadlo → kultúra; behá sa, hrá sa, cvičí → šport).

Niektoré podujatia môžu byť považované za športové aj kultúrne, napr.:

Tanečná súťaž – pohybové a športové prvky (tréning, výkon, súťaž), ale zároveň obsahujú aj umelecký prejav.

Hasičská súťaž – je v nich zastúpený športový výkon, ale obvykle ju sprevádza kultúrny program (hudba, občerstvenie, hudobné vystúpenia).

✚ **Tip:** Povzbudte žiakov, aby si spomenuli na vlastnú skúsenosť: „Bol/a si už niekedy na divadelnom predstavení (prípadne na bábkovom divadelnom predstavení) alebo na futbalovom či hokejovom zápase? Ako sa jedno líšilo od druhého?“

Môžete aktivitu viesť ako spoločné rozhodovanie – trieda hlasuje, či je to kultúrne alebo športové podujatie.

Úloha 3: Vyber si jedno podujatie a odpovedz na otázky:

Čo všetko je potrebné nachystať pri organizovaní tohto podujatia? Kto sa príprave venuje?

Čo všetko treba spraviť, aby na podujatie prišlo čo najviac ľudí z obce a okolia?

● **Účel:** Žiaci sa oboznámia s faktom, že za každým podujatím je tímová práca a organizácia. Precvičia si schopnosť pomenovať, kto všetko sa môže podieľať na organizácii (napr. tréneri, dobrovoľníci, zamestnanci kultúrnych inštitúcií) a čo všetko treba pripraviť, aby malo podujatie úspech. Rozvinú tak cit pre spoluprácu a komunitného ducha.

Pomôžte žiakom klásť si otázky: „Kto pripraví plagáty? Kto pripraví priestor? Kto sa postará o hudbu alebo rozhodcov?“

Zdôraznite, že na úspechu podujatia sa podieľa veľa rôznych ľudí – a každý prispieva podľa svojich možností. Napríklad na letných Olympijských hrách v Paríži v roku 2024 pomáhalo viac ako 45-tisíc dobrovoľníkov.

Úloha 4:

Navrhni plagát k vybranému podujatiu.

Musí obsahovať: názov, miesto, dátum, čas, pre koho je určené.

● **Účel:** Žiaci sa naučia, ako jednoducho a prehľadne sprostredkovať základné informácie (názov, miesto, čas, pre koho je podujatie určené) pomocou plagátu. Precvičia si schopnosť vybrať podstatné údaje a vyjadriť ich graficky aj stručne.

Diskusia a možné odpovede:

1. **Kde môžeš zistiť, kedy a kde sa bude konať nejaké podujatie vo vašej obci?**
→ „Od rodičov alebo kamarátov“, „Na sociálnych sieťach“, „Na nástenke v škole“, „Na obecnej webovej stránke“, „V miestnom rozhlase“...
2. **Aké podujatie vo vašej obci chýba a chcel by si ho, keď budeš starší, pomôcť zorganizovať?**
→ „Hudobný festival“, „Futbalový turnaj“, „Detský karneval“, „Majáles“, „Výstava psov“...
3. **Aké kultúrne alebo športové podujatie na Slovensku a vo svete poznáš a chcel by si sa ho zúčastniť?**
→ Žiaci možno spomenú športové podujatia ako: olympijské hry (letné alebo aj zimné), majstrovstvá sveta v rôznych športoch (ľadový hokej, futbal). Je vhodné nasmerovať ich na aktuálne športové alebo kultúrne podujatia, ktoré môžu sledovať v televízii alebo dokonca aj naživo.

Reflexia a metakognícia

- **Ktoré podujatie z úlohy 1 alebo z tvojej obce alebo okolia ťa najviac zaujalo a prečo?**
→ Žiak si uvedomí, že každé podujatie má svoj zmysel – spája ľudí, prináša radosť, oddych alebo hrdosť na obec. Rozvíja schopnosť reflektovať vlastné záujmy a to, čo ho motivuje.
- **Ako si zistil/a, či je podujatie kultúrne alebo športové? Čo ti pri tom pomohlo?**
→ Žiak si uvedomí, že rozlišovanie typov podujatí si vyžaduje pozorovanie, porovnávanie a analýzu. Učí sa hľadať znaky (napr. podľa účelu, miesta konania, typu aktivít).

16|ŠTÁTNE SYMBOLY, ERBY A LOGÁ

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Rozpoznávanie príkladov používania identifikačných znakov, symbolov a vlajok (štátne a obecné symboly, symboly EÚ, logá).	získať a interpretovať informácie z obrazových zdrojov (obrázky, fotografie, ilustrácie, video) a veku primeraných textov umeleckej a vecnej literatúry zaznamenať, porovnať a triediť informácie slovne, pomocou zápiskov alebo jednoduchých grafických organizérov	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
Pojmy: Symbol, obec		

 Zhrnutie a ciele lekcie: Žiaci spoznajú štátne symboly Slovenska a pochopia, prečo sú dôležité. Zistia, že aj obce a mestá majú svoje znaky – erby – a naučia sa rozpoznať vlajky susedných štátov a vlajku Európskej únie. Uvedomia si, že logá a symboly zohrávajú dôležitú úlohu aj v každodennom živote – uľahčujú nám orientáciu a pomáhajú si zapamätať výrobky, organizácie či myšlienky.

Úvod: Opýtajte sa žiakov: „Videli ste už slovenskú vlajku? Kde alebo kedy to bolo?“

Didaktické odporúčania:

- Poukážte na rozdiel medzi „oficiálnymi symbolmi“ (napr. štátna vlajka, znak) a „bežnými logami“ (napr. značky výrobkov).
- Pripomeňte, že oficiálne symboly treba používať s úctou.

- Buďte citliví k rozmanitosti – možno nie všetci žiaci sa cítia spätí iba so Slovenskom (národnostné menšiny, deti cudzinca/ov – môžu mať zmiešanú alebo inú národnú identitu). Vytvorte priestor, aby spomenuli aj iné štáty, vlajky či symboly, ktoré sú pre nich dôležité.
- Je vhodné zadať úlohu ako skupinovú.

Úloha 1: Ku každému obrázku dopíš správny názov štátneho symbolu Slovenska.

● **Účel:** Žiaci sa naučia pomenovať základné štátne symboly – znak, vlajku, pečať a hymnu.

Kedy a kde používame slovenskú vlajku alebo spievame slovenskú hymnu?

Napríklad počas športových podujatí či pri oficiálnych udalostiach alebo počas niektorých sviatkov.

Úloha 2: Napíš názvy štátov, ktorých vlajky vidíš na obrázkoch.

2

Vlajky

Napiš názvy štátov, ktorých vlajky vidíš na obrázkoch.

Prvých päť vlajok patrí štátom, ktoré susedia so Slovenskom. Šiesta vlajka patrí zoskupeniu štátov, do ktorého patrí Slovensko a ďalších 26 štátov Európy.

Názov	Názov	Názov
 Česko	 Rakúsko	 Ukrajina
 Maďarsko	 Poľsko	 Európska únia

Zakrúžkuj vlajky štátov, ktoré si už navštívil.

Pozn.: Používajú sa pojmy Česko aj Česká republika.

● **Účel:** Precvičiť orientáciu v Európe, uvedomiť si postavenie Slovenska v regióne a jeho členstvo v EÚ.

✦ **Tip:** Začnite s otázkou: „Kto už niekedy bol v zahraničí? Videli ste tam štátnu vlajku?“

Väčšina žiakov v treťom ročníku ešte nebude poznať vlajky susedných štátov, hoci niektorí (napr. z rodinných ciest do zahraničia alebo zo sledovania športových podujatí v televízii) už áno. Úlohu preto neberte ako test vedomostí, ale ako spoločné objavovanie.

V takom prípade im môžete pomôcť, napr.:

- v **prvej** krajine sa rozpráva jazykom veľmi podobným ako na Slovensku a kedysi sme boli spolu súčasťou jednej krajiny.
- V **druhej** krajine sa rozpráva nemecky a hlavným mestom je Viedeň.
- V **tretej** krajine bola/je vojna a mnohí ľudia z nej museli opustiť svoje domovy – niektorí sa usadili na Slovensku.
- Na juhu Slovenska žije veľa ľudí, ktorí rozprávajú jazykom **štvrtej** krajiny.
- **Piata** krajina – aj tam sa rozpráva podobným jazykom ako je slovenčina a na hraniciach Slovenska a tejto krajiny sú Tatry.

Podstatné nie je, aby si ich všetci hneď všetko zapamätali, ale aby pochopili, že Slovensko má viacerých susedov s vlastnými symbolmi a je súčasťou Európy a Európskej únie.

✦ **Tip:** Žiakom povedzte, aby si pozreli aj ďalšie vlajky štátov a naučili sa čo najviac z nich. Niektorých môže takáto úloha zaujať. Na ďalšej hodine môžete niektorých krátko vyzvať, aby sa pochválili svojimi novými vedomosťami.

 Úloha 3: Poznáš erb svojej obce alebo mesta? Napíš, čo je na ňom zobrazené.

Do prázdneho miesta nakresli alebo prekresli erb svojej obce.

● **Účel:** Uvedomiť si, že každá obec má vlastný znak, ktorý ju odlišuje od iných.

Ak je to možné, dopredu si pripravte erb obce, prípadne aj blízkeho (okresného alebo krajského) mesta. Žiaci s najväčšou pravdepodobnosťou nebudú poznať, ako vyzerá erb ich obce. Môžete ho farebne vytlačiť alebo premietnuť cez projektor či na digitálnej tabuli. Toto si od vás vyžiada prípravu vopred. Ak žiaci pochádzajú z rôznych obcí, môžu prekresliť erb tej obce, v ktorej sa nachádza škola (keďže získať erby všetkých týchto obcí bude zrejme príliš prácne).

Žiaci sa oboznámia s erbami najväčších slovenských miest a nakreslia alebo prekreslia erb svojej obce.

 Úloha 4: Aké iné logá alebo symboly ešte poznáš? Možno ich nájdeš aj na predmetoch okolo seba. Na papier alebo do zošita nakresli čo najviac z nich.

Môžeš navrhnúť aj symbol svojej triedy.

● **Účel:** Pochopiť, že logá a symboly majú praktickú funkciu – rýchlo sprostredkovať informáciu a pomáhajú v orientácii.

Žiakov môžete upozorniť, že logá nájdú aj na rôznych obaloch (sladkostí, nápojov...), na výrobkoch, ktoré majú práve na sebe (topánky, oblečenie), pravdepodobne aj na školskom ruksaku a tiež v peračníku – na pastelkách, fixkách, pere, gume a pod. Cieľom je uvedomiť si, že logá sú skutočne všade okolo nás.

✦ **Tip:** Návrh symbolu triedy môžete zadať ako skupinovú prácu a/lebo úlohu spracovať na hodine výtvarnej výchovy.

✦ **Tip:** Žiakom môžete predstaviť aj ďalšie známe logá. Napr. z webu <https://www.sitecentre.com.au/blog/famous-logo-designers-what-they-got-right>

Diskusia a možné odpovede:

1. Prečo má každý štát vlajku?

→ Každý štát má svoju vlajku, ktorou sa odlišuje od iných krajín. Vlajka nám pripomína, že patríme k Slovensku. Používame ju pri oslavách, dôležitých udalostiach alebo športových súťažiach.

2. Kde všade v obci a pri akých príležitostiach vidíš vyvesene vlajky? Aké vlajky to sú?

→ Žiaci pravdepodobne spomenú, že národné vlajky vidia pri športových podujatiach, možno spomenú, že ju, rovnako ako vlajku EÚ a možno aj vlajku obce vidia pri obecnom úrade (ak je to tak, môžete ich na to upozorniť).

Je vhodné vyzvať ich, aby si všimali, kde všade videli slovenskú vlajku alebo iné vlajky a na ďalšej hodine sa ich to môžete spýtať.

3. Ako podľa teba vyzerá dobré logo? Ktoré logo je tvoje obľúbené?

→ Dobré logo má funkciu odlišiť, zaujať a zostať v pamäti. Obyčajne býva pomerne jednoduché.

Reflexia a metakognícia

- **Ktorý štátny symbol Slovenska si si najlepšie zapamätal/a? Prečo práve tento?**
→ Žiaci si uvedomia, čo na nich najviac zapôsobilo a čo pre nich má osobný význam.
- **Čo majú spoločné štátne symboly a erby obcí? Čím sa odlišujú?**
→ Podporiť schopnosť porovnávania a uvedomiť si, že symboly slúžia na identifikáciu a reprezentáciu.
- **Ako by si vysvetlil/a kamarátovi, prečo je dôležité správať sa s úctou k vlajke alebo hymne?**
→ Žiaci si premyslia vlastnými slovami význam úcty k symbolom.

Metakognícia má viesť k tomu, že žiaci chápu, **prečo sa učia o symboloch** – aby sa vedeli orientovať vo svete, rozumeli identite obce a štátu a zároveň si uvedomili, že aj bežné značky či logá sú formou symbolu.

18| KAŽDÝ INÝ, VŠETCI ROVNÍ

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Spoznávanie rozmanitosti kultúrnych prejavov a preukazovanie citlivosti voči druhým v bezprostrednom okolí (triede, škole, susedstve, obci).	uviesť jednoduché príklady rozmanitosti v bezprostrednom okolí.	5. Cieľ: Uvedomiť si jedinečnosť a vzácnosť seba samého a druhých.
Identifikovanie jedinečných a zaujímavých črt druhého človeka.	opísať vlastnú jedinečnosť a jedinečnosť druhých	
Uvedomenie si, že v každom človeku je niečo cenné a vzácné, hoci sa odlišujeme povahou aj vzhľadom.	preukázať citlivosť voči rôznym potrebám ľudí v blízkom okolí (k spolužiakom, kamarátom, susedom)	
	uviesť jednoduché príklady rozmanitosti v bezprostrednom okolí.	
Pojmy: Pomoc, rozmanitosť, zvyky, kamarátstvo (priateľstvo)		

 Zhrnutie a ciele lekcie: Žiaci sa naučia, že každý človek je jedinečný – niektoré rozdiely sú viditeľné (napr. vzhľad či oblečenie), iné sú skryté (napr. záujmy, jazyk či zvyky). Naučia sa, že rozmanitosť nie je problém, ale vzájomné obohatenie. Posilní sa v nich uvedomenie, že rešpekt, kamarátstvo a ochota pomáhať sú základom dobrých vzťahov v škole aj v obci.

Úvod:

Každý žiak v triede je trochu iný – niektoré rozdiely vidíme hneď (ako vyzeráme, ako sa obliekame), iné spoznáme až pri bližšom kontakte (čo nás baví, aký jazyk hovoríme, čo máme radi).

Reflexia a metakognícia

Prečo Lujza (veverička) hovorí, že dôležitejšie ako to, ako vyzeráme, je to, akí sme vnútri?

Ľudia sa môžu obliekať rôzne – podľa kultúry, rodiny, módy alebo zvyku. To, čo máme na sebe, nás nerobí lepším alebo horším. Oveľa dôležitejšie je, ako sa správame – či vieme byť láskaví, spravodliví alebo ochotní pomôcť. Môžeme sa odlišovať navonok, ale stále spolu tvoriť dobrý kolektív.

Didaktické odporúčania:

- Pri porovnávaní si dávajte pozor, aby žiaci nikoho **neurážali kvôli výzoru alebo pôvodu**.
- **Podporujte spoluprácu** – kde je to možné, nechajte žiakov pracovať vo dvojiciach alebo malých skupinách, aby si navzájom pomáhali a diskutovali.
- **Zapájajte osobné skúsenosti žiakov** – pýtajte sa, či poznajú ľudí z iných krajín, alebo či majú kamarátov, ktorí doma hovoria iným jazykom. Ale:
- **buďte citliví k identite žiakov** – ak niekto v triede pochádza zo zmiešanej rodiny alebo z inej kultúry, nechajte ho/ju dobrovoľne, nie nasilu, podeliť sa o svoje skúsenosti.
- **Podporujte pozitívne formulácie** – hľadajte, čo je zaujímavé, jedinečné, hodnotné.

Úloha 1: Dopíš informácie o sebe:

● **Účel:** Je to bezpečný vstup do témy – žiaci rozprávajú o sebe, čo je im blízke, posilňuje sa tým ich sebavedomie („aj ja mám vlastnosti, ktoré sú jedinečné alebo dôležité“), otvára sa priestor pre ďalšie úlohy, kde už pôjde o pochopenie iných ľudí a kultúr – prirodzene na ne nadväzuje: najprv sa spoznám ja, potom spoznávam iných.

- Volám sa.....
- Farba mojich očí je.....
- Najradšej robím tieto aktivity:
- Moje obľúbené predmety v škole sú:
- Moje obľúbené jedlo je:
- Napíš jednu vec, ktorá ťa odlišuje od ostatných spolužiakov a jednu, ktorú máte spoločnú.

V našom okolí môžu žiť ľudia z rôznych kultúr, ktorí majú iné zvyky, hovoria inými jazykmi alebo dodržiavajú iné tradície ako my.

✦ **Tip:** Pomôžte deťom nájsť pozitívne vlastnosti a odlišnosti. Ak niekto povie „som tichý“, ukážte, že aj to je cenná vlastnosť (napr. vie dobre počúvať).

Úloha 2: Sám alebo so spolužiakom či spolužiačkou si prečítajte príbehy štyroch detí, ktoré navštevujú slovenskú školu:

● **Účel:** Žiaci spoznajú, že v ich okolí môžu žiť deti z rôznych kultúr a rodín. Rozvíjajú empatiu – premýšľajú nad tým, čo môže byť pre iných ťažké, keď prídu do cudzieho prostredia.

Po vlastnom sebaopoznaní prichádza prirodzene krok k porovnaniu s inými. Príbehy detí sú konkrétne, blízke deťom, pútajú ich pozornosť a uľahčujú porozumenie rozdielov. Príbehy sú fiktívne, ale vychádzajú zo skutočných reálií.

Úloha 3:

● Účel: Žiaci sa učia uvažovať o konkrétnych spôsoboch, ako byť nápomocný a priateľský. Posilňuje sa ich zodpovednosť a praktické uplatnenie hodnôt ako rešpekt, pomoc, prijatie...

Ktoré jedlá majú najradšej?

- a) Chao-Xing: **pekinská kačica** (s ryžou a fazuľovou omáčkou)
- b) Amit: **lassí** (jogurtový nápoj s ovocím)
- c) Oksana: **boršč** (mäsovú polievku s červenou repou) a **vareniki**
- d) Tomáš: **fish and chips** (vyprážanú tresku s hranolčkami)

Čo mohlo byť pre nich po príchode na Slovensko ťažké?

- Nepoznajú jazyk (nerozumejú spolužiakom ani učiteľom), alebo ním nevedia rozprávať plynulo.
- Nemajú priateľov.
- V škole sa učia iné predmety a ešte k tomu aj iným jazykom.
- Nepoznajú naše pravidlá a zvyky.
- Chýba im rodina alebo domovská krajina.

Ako by si im mohol pomôcť, aby sa vo vašej škole cítili dobre a boli tu vítaní?

Možné odpovede:

- rozprával by som sa s nimi, aj keď ešte nevedia dobre po slovensky,
- ukázal by som im triedu a celú školu,
- vysvetlil by som im, čo máme na úlohu alebo aké sú pravidlá v triede,
- pozval by som ich hrať sa cez prestávku alebo po škole,
- ponúkol by som im pomoc, ak by niečo nerozumeli,
- ukázal by som im ihrisko alebo zaujímavé miesta v obci.

Diskusia:

1. **Čo by si spravil, keby si videl, že niekto je smutný alebo sa cíti osamelý?**
→ smerujte k poznaniu, že aj malé gesto môže druhému veľmi pomôcť.
2. **Prečo je kamarátstvo dôležité pre každého z nás?**
→ zdôraznite, že kamarátstvo prináša radosť, oporu a bezpečie.
3. **Čo podľa teba znamená názov tejto témy: „Každý iný, všetci rovni“?**
→ smerujte k uvedomeniu, že rozmanitosť je prirodzená a každý človek si zaslúži rešpekt.

Reflexia a metakognícia

- **Čo nové si sa dnes o sebe dozvedel/-a, keď si písal/-a o svojich záľubách a vlastnostiach?**
→ Uvedomiť si svoju jedinečnosť a hodnotu.
- **V čom si podobný/-á a v čom odlišný/-á od spolužiakov alebo postáv z príbehov (Chao-Xing, Amit, Oksana, Tomáš)?**
- **Ako by si chcel/-a, aby sa správali spolužiaci k tebe, keby si bol/-a nový/á v triede?**
→ Rozvinúť empatiu a schopnosť vžiť sa do inej situácie.

Cieľom nie je hodnotiť odpovede, ale podporiť otvorenosť, prijatie a schopnosť pomenovať svoje učenie aj svoje pocity.

20|DOPRAVA V MOJEJ OBCI

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Téma nie je súčasťou ŠVP vo VO Človek a spoločnosť, ale je zastúpená vo VO Zdravie a pohyb	aktívne rozvíjať vzťahy v rodine a v komunite	6. Cieľ: Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.
	dodržiavať pravidlá cestnej premávky pre chodcov a cyklistov (VO Zdravie a pohyb; Ochrana a bezpečnosť života a zdravia obyvateľstva)	
Pojmy: Doprava, pravidlá		

Úvod:

Aby bola doprava bezpečná a plynulá, existujú pravidlá a dopravné značky. Tie neplatia iba pre vodičov, ale aj pre chodcov a cyklistov. Na tejto hodine sa naučíme, čo niektoré základné značky znamenajú a prečo je dôležité ich dodržiavať.

Didaktické odporúčania:

- Podporujte skúsenosť žiakov: opýtajte sa, aké značky si pamätajú z cesty do školy alebo z rodinných ciest.
- Vysvetlite, že značky neplatia len pre autá – aj chodci a cyklisti sa nimi musia riadiť.
- Podporujte diskusiu: napr. nechajte žiakov hovoriť, prečo sú značky dôležité a ako by to vyzeralo, keby neexistovali.
- Ak máte možnosť, prepojte lekcii s návštevou dopravného ihriska alebo aspoň prechádzkou spojenou so spoznávaním dopravných značiek v okolí školy.
- Ak vám zvýši čas, môžete ho využiť na zopakovanie dopravných pravidiel z predchádzajúcej učebnice (bezpečnosť chodcov).

Úloha 1:

- **Účel:** Žiaci si precvičia rozpoznávanie základných značiek a ich pomenovanie.

Prirad' čiarou správne názvy k ďalším dôležitým dopravným značkám.

✦ **Tip:** Po priradovaní sa pýtajte: „Kde ste túto značku videli?“ – tak sa učivo spojí so skúsenosťou.

✦ **Tip:** Možno niektoré značky vidieť aj z okna vašej triedy. Môžete na ne poukázať a vysvetliť význam týchto značiek (čo ukazujú, prikazujú alebo zakazujú).

Úloha 2:

● **Účel:** Precvičiť, že rôzne značky platia pre rôznych účastníkov premávky (chodcov, cyklistov, vodičov).

2

Čo urobíš inak, keď natrafiš na túto značku a túto značku ?

Pri značke **STOP** musím zastaviť úplne a rozhliadnuť sa, aj keď nevidím žiadne auto.
Pri značke **Daj prednosť v jazde** sa nemusím zastaviť, ak nič nejde, ale musím sa rozhliadnuť a byť opatrný.

Čo urobíš inak, keď natrafiš na túto značku a túto značku ?

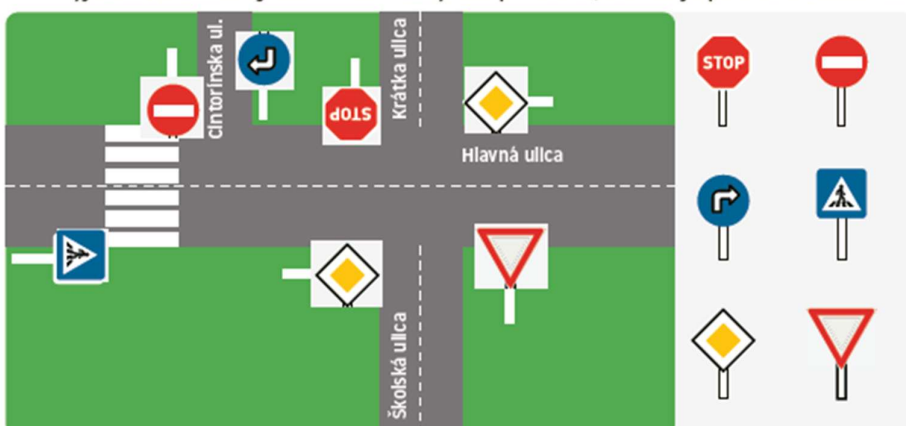
Pri značke **Cestička pre cyklistov** môžem ísť na bicykli, je to pre mňa určená cesta.
Pri značke **Zákaz vjazdu bicyklov** tam nesmiem ísť na bicykli, musím si nájsť inú cestu alebo zísť z bicykla.

Úloha 3:

● **Účel:** Žiaci si precvičia priradovanie značiek k reálnym situáciám a učia sa ich používať v kontexte. Zároveň si zdokonaľujú priestorovú predstavivosť a prácu s plánom.

Dokresli do obrázka dopravné značky podľa nasledujúcich popisov:

- Hlavná ulica je hlavná cesta, na ktorej majú dopravné prostriedky prednosť v jazde.
- Cintorínska ulica je jednosmerná. Nie je možné na ňu odbočiť z Hlavnej ulice.
- Z Cintorínskej ulice je povolené odbočiť len vpravo.
- Pri výjazde z Krátkej ulice musí každý zastaviť a dať prednosť v jazde.
- Pri výjazde zo Školskej ulice musí každý dať prednosť, ale nie je potrebné zastaviť.

Diskusia:

1. Ktoré dopravné značky z tejto dvojstrany boli pre teba nové?
→ cieľ: podporiť sebauvedomenie o učení.
2. Ako by to vyzeralo na cestách, keby neexistovali žiadne dopravné značky a pravidla?
→ možná odpoveď: aby sme vedeli, čo sme sme a nesmieme robiť, a aby sa nič nestalo.

3. Čo je potrebné zlepšiť alebo zmeniť aby bolo na cestách bezpečnejšie?

→ možná odpoveď: bol by chaos, autá by sa zrážali, ľudia by sa báli prechádzať cez cestu...

Doplňujúce fakty pre učiteľky a učiteľov:

Dopravné značky sa delia na príkazové, zákazové, výstražné a informačné. V tejto lekcii sa žiaci stretávajú s prvými dvoma.

Príkazové značky (modrý kruh)

– Ukazujú, čo musíme urobiť (napr. smer jazdy, chodník pre cyklistov)

Zákazové značky (červený kruh)

– Označujú, čo nesmieme robiť (napr. zákaz vjazdu, zákaz bicyklov)

Výstražné značky (trojuholník s červeným okrajom)

– Upozorňujú, že sa blíži nebezpečenstvo (napr. priechod, deti)

Informačné značky (štvorec alebo obdĺžnik, väčšinou modrý)

– Označujú dôležité informácie ako nemocnica, parkovisko, autobusová zastávka

Reflexia a metakognícia

- **Ktorú značku si dnes spoznal/a prvýkrát? Ako som si ju zapamätal/a?**

→ Žiak si uvedomí, ako sa učí nové informácie – či mu pomáha obrázok, farba, tvar alebo situácia z reálneho života.

- **Ako môžeš pomôcť mladšiemu súrodencovi alebo kamarátovi pochopiť, čo dopravná značka znamená?**

→ Žiak uvažuje o tom, ako by sám vysvetlil svoje poznanie iným, čím rozvíja schopnosť formulovať a zdieľať vedomosti.

Príklady odpovedí:

– „Ukázal by som mu značku na ceste a povedal, čo znamená.“

– „Nakreslil by som ju a vysvetlil, čo sa pri nej musí robiť.“

V rozhovore smerujte k tomu, aby si žiaci uvedomili, že sa učia veci, ktoré budú užitočné aj mimo školy a toto poznanie im pomáha chrániť zdravie.

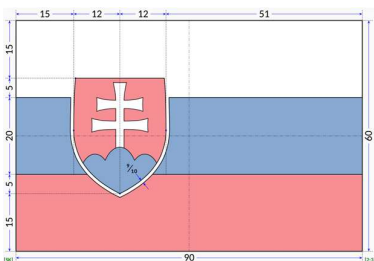
22|ČO SME SA UŽ NAUČILI?

Zhrnutie a ciele lekcie:

Táto časť slúži na zopakovanie tém, ktoré žiaci preberali v bloku *Moja obec*. Zopakujú si základné vedomosti o štátnych symboloch, dopravných značkách, súkromných a verejných priestoroch, kultúrnych a športových podujatiach, vlajkách susedných štátov a symboloch/logách. Úlohy sú pestré – od priraďovania, cez vyfarbenie, až po tvorivé zadania – aby sa žiaci učili rôznymi spôsobmi.

Úloha 1: Vyfarbi vlajku Slovenskej republiky správnymi farbami

● **Účel:** Žiaci si zopakujú, ktoré symboly sú oficiálnymi symbolmi Slovenska.

Úloha 2:

● **Účel:** Precvičenie základných dopravných značiek a ich významu.

Priradiť k dopravnej značke jej správny názov.

Poznámka: V obrázku je menšia chyba – Správne má byť názov tretej značky „Daj prednosť v jazde“. V dotlači tento popis opravíme. Môžete žiakov vyzvať, aby chybu odhalili – pomôcku k tomu nájdú na strane 20.

Úloha 3: V texte podčiarkni červenou farbou súkromné priestory a modrou farbou verejné priestory.

● **Účel:** Žiaci si precvičia rozlišovanie verejného a súkromného priestoru v praktickom texte.

V texte podčiarkni červenou farbou súkromné priestory a modrou farbou verejné priestory.

Lujza a Oto boli pozvaní k susede domov na raňajky. V škole ich dnes čakala návšteva národného múzea. Cestou mestským autobusom si všimli bytovky, obchodné centrum, hrad, záhrady a továrne. Večer sa všetci vrátili do svojich domovov.

Zdôraznite, že nie vždy je možné jednoznačne povedať, či ide o súkromný alebo verejný priestor.

Poznámky:

Obchodné centrum – patrí súkromnému vlastníkovi, no je otvorené pre verejnosť. Môžeme ho označiť ako **súkromný** priestor s verejným prístupom.

Hrad – ak ide o sprístupnenú pamiatku, je to verejný priestor. Ak je v súkromnom vlastníctve a neprístupný, ide o súkromný priestor. Veľkú väčšinu hradov na Slovensku možno označiť ako **verejný** priestor, lebo sú vo vlastníctve štátu alebo samosprávy.

Záhrady – ak za ne považujeme verejné parky alebo komunitné záhrady, v takých prípadoch ich možno považovať za verejný priestor. Avšak väčšinou pôjde o **súkromný** priestor.

Úloha 4: Napíši názvy troch významných kultúrnych alebo športových podujatí, ktoré sa

každoročne konajú v tvojej obci alebo v jej okolí. Stručne ich opíš.

● **Účel:** Žiaci spoznávajú kultúrne a športové podujatia vo svojej obci a okolí. Uvedomia si, že kultúrne a športové podujatia posilňujú komunitný život, tradície a spolupatričnosť.

V každej obci sú iné podujatia (napr. jarmok, hody, futbalový turnaj, folklórne vystúpenia, hasičská súťaž, koncert, vianočné trhy).

Úlohu môžete prepojiť s diskusiou: „Prečo sa ľudia v obci stretávajú? Ako sa cítíme, keď sme spolu?“

– žiaci tak objavujú sociálny a emocionálny rozmer podujatí.

Úloha 5:

Ku každému štátu, ktorý susedí so Slovenskom, dokresli správnu vlajku zo zoznamu a napiš jeho názov.

Ak majú žiaci problém, pomôžte im nápovedami, napr.:

● **Účel:** Žiaci si precvičujú orientáciu na mape a upevňujú vedomie, že Slovensko má viacerých susedov, ktorí sú dôležití pre jeho vzťahy či ekonomiku. Úloha pomáha žiakom uvedomiť si, že Slovensko je súčasťou Európy.

✦ **Tip:** Žiakom pravdepodobne budete musieť trochu pomôcť, nasmerovať ich. Využite to na doplnenie informácií o daných krajinách. Napr.: Na západe susedíme so štátom, kde sa rozpráva veľmi podobným jazykom ako na Slovensku, na juhu je štát, ktorého menšina žije na južnom Slovensku. Na západe susedí Slovensko aj so štátom, kde sa rozpráva nemecky a hlavným mestom je Viedeň, na severe so štátom, kde je hlavným mestom Varšava a tiež sa tam rozpráva jazykom podobným slovenčine, na východe je veľký štát, z ktorého muselo pred vojnou odísť veľa ľudí a niektorí z nich žijú aj medzi nami – na Slovensku...

Poznámka: V učebnici pracujeme s pojmom štát, ale je vhodné žiakom vysvetliť, že niekedy používame aj pojem „krajina“.

Spojte úlohu so skúsenosťami: spýtajte sa, či niektorý zo žiakov už bol v niektorej susednej krajine alebo má príbuzných, ktorí tam žijú.

Úloha 6:

Napiš, s ktorými štátmi susedí Slovensko:

Na severe: s Poľskom

Na východe: s Ukrajinou

Na juhu: s Maďarskom

Na západe (dva štáty): s Českom (Českou republikou) a Rakúskom

Úloha 7: Predstav si, že by sa vaša rodina presťahovala do vzdialeného štátu. Napiš:

- Čo by bolo asi pre teba nové:
- Čo by ti pomohlo spoznať nové prostredie a cítiť sa v ňom ako doma?

● **Účel:** Žiaci si precvičujú empatiu a predstavivosť – učia sa vcítiť do situácie, keď sa človek ocitne v novom, neznámom prostredí. Rozvíjajú schopnosť pomenovať vlastné pocity a potreby (napr. jazyk, priatelia, škola, jedlo) a zároveň uvažujú, čo by im pomohlo prispôbiť sa a cítiť sa bezpečne.

Žiaci môžu spomenúť nové veci ako jazyk, škola, kamaráti či jedlo a zároveň uvažovať, že by im pomohli blízki ľudia, priateľstvo a postupné spoznávanie nového prostredia.

24|ČO A AKO PREŽÍVAM – MOJE EMÓCIE

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Rozlišovanie emócií, ich prejavov a dopadov ich vyjadrenia na seba a druhých.	opísať vlastnú jedinečnosť a jedinečnosť druhých	5. Cieľ: Uvedomiť si jedinečnosť a vzácnosť seba samého a druhých.
Vyjadrovanie citov a prežívania v rozličných situáciách.	pomenovať roly, ktoré zastáva v rodine, triede, kamarátskych skupinách	
Vnímanie potrieb druhých/iných.	pomenovať, čo ho spája s ostatnými	
	preukázať citlivosť voči rôznym potrebám ľudí v blízkom okolí (k spolužiakom, kamarátom, susedom)	6. Cieľ: Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.
	uviesť jednoduché príklady rozmanitosti v bezprostrednom okolí.	
	používať elementárne pravidlá slušnej komunikácie s druhými na vyjadrenie úcty a dobrého vzťahu	
	vyjadriť svoje myšlienky a pocity na primeranej úrovni	
	pomenovať a regulovať svoje emócie na elementárnej úrovni tak, aby ich prejavy boli bezpečné, rešpektujúce k dohodnutým pravidlám a podporné	

	vypočúť si myšlienky a názory druhých, rešpektovať ich spôsob uvažovania	
	aktívne rozvíjať vzťahy v rodine a v komunite	
	oceniť dobré vlastnosti a schopnosti druhých a akceptovať, že vlastnosti a schopnosti je možné rozvíjať	7. Cieľ: Identifikovať morálne dobro v konaní druhých a vo vlastnom konaní.
	pomenovať príčiny a dôsledky ľudského správania, s ktorými sa stretáva a posúdiť ich etický rozmer	
Pojmy: emócie, dôvera, prekvapenie, strach, hrdosť, súcit, rozrušenie, reakcie, vyjadrenie citov, zvládanie emócií, emócie vo vzťahoch		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci pomenujú základné emócie (radosť, hrdosť, strach, prekvapenie, dôvera, súcit), a naučia sa uvažovať, ako vyjadrenie pocitov vplýva na nich aj na okolie. Precvičia si jednoduché spôsoby regulácie silných emócií a budovanie empatie – všímanie si potrieb druhých a ponúknuť primeranej pomoci.

Úvod:

Vieš, čo sú to emócie? Sú to pocity, ktoré prežívame každý deň – niekedy nás rozosmejú, inokedy prekvapia alebo nahnevajú. Keď ich vieme pomenovať, lepšie rozumieme sebe aj druhým a vieme sa rozhodovať pokojnejšie.

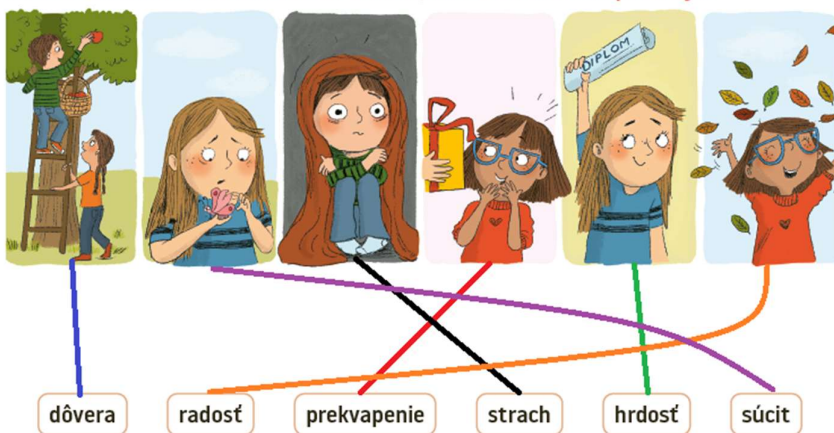
Didaktické odporúčania:

- Vytvorte bezpečnú atmosféru: všetky pocity sú dovolené, korigujte len správanie, ktoré ruší alebo ubližuje.
- Ak sa niekomu so žiakov v ostatnom čase udialo niečo
- Pracujte s tézou, že je potrebné korigovať svoje správanie, ak to obmedzuje alebo ubližuje iným (je v poriadku hnevať sa; nie je v poriadku ubližovať).
- Ak sa na to žiaci necítia, nemusia žiaci svoje pocity zdieľať nahlas. Môžete ich vyzvať, aby ich nakreslili.

Úloha 1:

 Účel: rozlišovanie a pomenovanie emócií podľa výrazov tváre, tela a situácie; rozvoj slovnej zásoby pocitov, úvod do témy.

Priradiť ku každému obrázku názov emócie, ktorú deti na ňom prežívajú.

Spýtajte sa: „Čo na tvári alebo reči tela ti to prezradilo?“ (oči, kútiky úst, napäté ramená...).

✦ **Tip:** Pantomíma – dvojice si vylosujú emóciu a trieda ju háda.

■ **Úloha 2:** Spomeň si na chvíľu, keď sa ti stalo niečo, čo ťa veľmi nahnevalo alebo rozrušilo.

- Čo si vtedy urobil? Ako si sa správal?
- Toto ma nedávno nahnevalo alebo rozrušilo:
- Moja reakcia na to bola takáto:
- Čo by si teraz urobil inak?

● **Účel:** sebazpozorovanie, oddelenie spúšťača – reakcie – následku; učenie sa voľby vhodnejšej reakcie.

■ **Úloha 3:** Niekedy sú naše emócie veľmi silné a môžu nás prekvapiť. Keď sa nahneváme alebo cítime strach, je dôležité vedieť, ako ich zvládnuť. Naučiť sa zvládať takéto emócie vo vzťahoch s ľuďmi nám pomáha cítiť sa lepšie a vyhnúť sa konfliktom:

- Dýchaj zhlboka
- Rozprávaj sa o svojich pocitoch
- Niekedy je lepšie hneď nereagovať
- Nájdi pokojné miesto

● **Účel:** Nácvik jednoduchých regulačných stratégií, ktoré možno použiť doma, vonku alebo aj v škole.

Diskusia

1) Ktorý z tipov vyššie využiješ, keď ťa nabudúce niečo alebo niekto nahnevá?

→ Smerujte žiakov k:

- zastaveniu a upokojeniu (zhlboka dýchať, napočítat do 10, krátka pauza),
- pomenovaniu pocitu a potreby („Som nahnevaný, potrebujem chvíľu pokoj“),
- bezpečnému správaniu (neublížujem sebe ani iným, nekričím),
- vyhľadaniu podpory (ísť za dospelým, kamarátom),
- jednoduchšej telesnej regulácii (voda, nádych–výdych, prechádzka, natiahnutie).

2) Ak stretneš niekoho v triede alebo škole, kto je smutný alebo prežíva ťažké obdobie, ako mu môžeš pomôcť?

Čo môžeš urobiť, aby si ho podporil alebo upokojil?

Čo mu môžeš povedať, aby sa cítil lepšie?

→ **Smerujte žiakov k:**

- prítomnosti a počúvaniu (byť nablízku, nebagatelizovať pocity),
- citlivému opýtaniu sa („Chceš o tom hovoriť? Ako ti môžem pomôcť?“),
- ponuke aktivity (pozvať do hry/skupiny, aby nebol sám),
- rešpektu hraníc (pýtať sa pred objatím; keď nechce hovoriť, rešpektujem),
- zapojeniu dospelého, ak je situácia vážna.

3) Spomeň si na nejakú situáciu, kedy si prežíval radosť. Porozprávaj o nej.

→ **Smerujte žiakov ku:**

- krátkemu príbehu (kde, s kým, čo sa stalo),
- opisom pocitov v tele a správaní (úsmev, nadšenie, chuť sa podeliť),
- dôvodu, prečo to bolo dôležité (úspech, blízkosť, prekonanie strachu),
- vďačnosti/zdieľaniu (komu by som poďakoval, s kým som radosť zdieľal).

Reflexia a metakognícia

• **Ktorú emóciu bolo pre mňa najľahšie rozpoznať a ktorú najťažšie? Prečo?**

→ Žiak premýšľa o tom, ako rozumie svojim pocitom a ktoré situácie mu robia ťažšie pochopiť.

• **Čo som sa naučil/a robiť, keď som nahnevaný/á alebo smutný/á?**

→ Žiak reflektuje, aké stratégie zvládania emócií pozná a čo mu najviac pomáha (napr. dýchanie, rozhovor, pokojné miesto).

Cieľ: Rozvíjať schopnosť regulovať vlastné prežívanie a reagovať primerane.

• **Ako by som mohol/mohla pomôcť niekomu, kto sa cíti rovnako ako ja, keď som smutný/á alebo nahnevaný/á?**

→ Žiak uvažuje o tom, ako prejaviť empatiu a podporu – vypočutie, rozhovor, spoločná aktivita.

Cieľ: Posilniť sociálne zručnosti a schopnosť vnímať potreby druhých.

• **Čo mi dnes pomohlo cítiť sa lepšie alebo pokojnejšie?**

→ Žiak si uvedomí, ktoré činnosti alebo myšlienky mu prinášajú pokoj (napr. rozprávanie, kreslenie, pohyb).

Cieľ: Podporiť vedomé vnímanie toho, čo pomáha zvládať emócie a zlepšuje pohodu.

26|MOJA RODINA

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Určovanie základných vzťahov medzi členmi rodiny z pozície žiaka aj z pozície iného člena	ilustrovať plynutie času na vybraných príkladoch z minulosti rodiny	3. Cieľ: Identifikovať zmeny v čase a priestore vo svojom okolí.
Identifikovanie a pomenovanie členov rodiny, ich rôzne roly, úlohy a zodpovednosti.	pomenovať roly, ktoré zastáva v rodine, triede, kamarátskych skupinách	5. Cieľ: Uvedomiť si jedinečnosť a vzácnosť seba samého a druhých.
Zamýšľanie sa nad hodnotou domova.	pomenovať, čo ho spája s ostatnými	
Vnímanie domova ako miesta pre život a rozvíjanie vzťahov v rodine a komunite.		
Preukazovanie vďačnosti rodičom, starým rodičom a blízkym osobám.		
Pojmy: Rodina, vzájomné rodinné vzťahy, domov, príbuzní a blízki		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci sa naučia rozpoznávať členov širšej rodiny a ich vzájomné vzťahy, pochopia pojem generácia a vytvoria si predstavu o rodostrome. Posilní sa ich poznanie, že každá rodina je jedinečná, môže mať rôznu podobu, a že dôležité sú vzťahy, láska a vzájomná pomoc.

Úvod: Je dôležité poznať členov našej rodiny a ich vzájomné vzťahy. Pomáha nám to lepšie spoznať naše korene, našich predkov a blízkych. Rodinu si môžeme predstaviť ako rodokmeň – rodinnú mapu, ktorá ukazuje, kto ku komu patrí.

Didaktické odporúčania:

- **Vychádzajte zo skúseností žiakov** – začnite rozhovorom: „Koľko členov má tvoja rodina? Poznáš aj sesternice alebo bratancov?“
- **Pripomeňte, že každá rodina vyzerá inak** – niekto má viac súrodencov, niekto menej, niektorí žijú s jedným rodičom alebo starými rodičmi... Vyhnite sa porovnávaniu, ktoré by mohlo žiakov znevýhodňovať.
- Pri pomenovaní rodinných vzťahov **zohľadnite jazykovú pestrosť** – niekto hovorí „ujo“, iný „strýko“, „starká“, iný „babka“, ďalší zas „stará mama“. Všetky pomenovania sú správne.
- Podporujte **vizuálne učenie** – nakreslite jednoduchý rodostrom na tabuľu a spolu s triedou ho dopĺňajte.
- **Dbajte na citlivosť** – nie každý žiak má úplnú rodinu alebo pozná všetkých príbuzných. Nechajte priestor aj na také odpovede, ako: „Týchto príbuzných nepoznám,“ alebo „Týchto už nemám.“
- Zdôraznite, že rodinu nespája len pokrvná línia, ale aj vzájomná láska, pomoc a vzťahy.

Úloha 1: Označ šípkami generácie na obrázku rodiny.

- **Účel:** Žiaci pochopia pojem „generácia“ a uvidia, ako sa rodina rozdeľuje podľa veku.

- ty, tvoji súrodenci, bratraci a sesternice → **jedna generácia**,
- rodičia, tety a ujovia → **staršia generácia**,
- starí rodičia → **ešte staršia generácia**.

Môžete sa opýtať: „Kto patrí do tvojej generácie? A kto je (naj)staršia generácia v tvojej rodine?“

Úloha 2:

Napiš, ako voláme jedným spoločným pomenovaním týchto členov rodiny.

 starý otec stará mama sú to Zuzkini: starí rodičia	 mama otec sú to Zuzkini: rodičia	 Zuzka brat sestra sú: súrodenci
--	--	---

- Účel: Upevniť pomenovania rodinných rolí a posilniť slovnú zásobu.

Úloha 3: Doplň do viet správne slovo podľa rodostromu z predchádzajúcej strany.

hovorí: Všetky tieto deti sú naše: **vnúčatá**

hovorí: Tento chlapec je môj **syn** a toto dievča je moja **dcéra**

hovorí: táto pani je **manželka** môjho brata. Je to moja **švagriná**

- Účel: Precvičovanie slovnej zásoby cez konkrétne situácie.

♦ **Tip:** Môžete priniesť alebo nájsť (napr. na internete) skutočný rodostrom a prejsť si ním so žiakmi. Na ďalšej hodine budú hlbšie s touto témou pracovať.

Úloha 4:

Doplň správne odpovede:

1. Zuzka má dvoch rodičov. Koľko má alebo mala starých rodičov? → 4

2. Koľko prastarých rodičov mala Zuzka? → 8
3. A koľko praprastarých rodičov mala Zuzka? → 16

✦ **Tip:** Nakreslite na tabuľu jednoduchú pyramídu – hore Zuzka, pod ňou rodičia (2), potom starí rodičia (4), prastarí rodičia (8), praprastarí rodičia (8)..... – takto si žiaci uvedomia, ako rodostrom rastie, keď ho skúmame ďalej do minulosti. Môžete žiakom povedať, že ak by sme ho skúmali veľmi ďaleko do minulosti, určite by sme zistili, že mnohí spolužiaci majú spoločného predka a sú teda veľmi vzdialení príbuzní.

Diskusia a očakávané/možné odpovede

1. Aké nové slová si sa pri tejto téme naučil? Vysvetli, čo znamenajú.
→ možné odpovede: „Naučil som sa slovo neter/synovec/švagriná.“
2. Čo môžeš urobiť pre to, aby si lepšie spoznal históriu svojej rodiny?
→ „Môžem sa pýtať rodičov alebo starkých na minulosť.“
3. Prečo je dôležité poznať históriu vlastnej rodiny a svojich blízkych?
→ „Aby som vedel, odkiaľ pochádzam a spoznal svojich blízkych.“

Reflexia a metakognícia

- Aké slovo z dnešnej hodiny bolo pre teba úplne nové? Ako si ho zapamätáš?
→ Žiak si uvedomí, čo nové poznatky získal (napr. význam slov ako bratranec, švagriná, generácia).
- Ako som zistil/a, ako sa členovia rodiny volajú alebo kto ku komu patrí?
→ Žiak premýšľa o tom, ako prišiel na správne odpovede – napr. podľa rodokmeňa, skúseností z vlastnej rodiny alebo spoločnej diskusie.
- Čo som si uvedomil/a o svojej rodine? Na čo som hrdý/á alebo za čo som vďačný/á?
→ Žiak reflektuje osobný rozmer témy – že rodina nie je len súbor príbuzných, ale aj vzťahy, pomoc a láska.

28|MÔJ VLASTNÝ RODOSTROM

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Zostavovanie trojgeneračného rodostromu ako vizualizácie rodinných vzťahov.	prezentovať výsledky svojej práce krátkym slovným opisom a v podobe nákresu, plagátu alebo modelu	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
Identifikovanie a pomenovanie členov rodiny, ich rôzne roly, úlohy a zodpovednosti.	ilustrovať plynutie času na vybraných príkladoch z minulosti rodiny	3. Cieľ: Identifikovať zmeny v čase a priestore vo svojom okolí.
Zamýšľanie sa nad hodnotou domova.	pomenovať roly, ktoré zastáva v rodine, triede, kamarátskych skupinách	5. Cieľ: Uvedomiť si jedinečnosť a vzácnosť seba samého a druhých.
Vnímanie domova ako miesta pre život a rozvíjanie vzťahov v rodine a komunite.	pomenovať, čo ho spája s ostatnými	
Pojmy: Rodostrom, (vzájomné) rodinné vzťahy, vlastnosti, príbuzní a blízki		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci si vytvoria vlastný jednoduchý rodostrom a uvedomia si, že každý člen rodiny má svoje miesto a vzťah k ostatným. Precvičia si pomenovanie rodinných vzťahov, uvedomia si plynutie generácií a budú schopní vizuálne zachytiť svoju rodinu. Uvedomia si, že rodina má históriu a že poznanie jej príbehov môže posilňovať identitu aj pocit spolupatričnosti.

Didaktické odporúčania:

- Zdôraznite, že cieľom nie je mať „dokonalý“ rodostrom – niektorí žiaci poznajú veľa členov rodiny, iní len najbližších. Niektorí majú veľkú rodinu, niektorí malú. Všetky situácie sú v poriadku.
- Pri kreslení či vypĺňaní rodostromu buďte citliví k rodinným okolnostiam (rozvody, neúplné rodiny, úmrtia...). Ponúknite alternatívu – nakresliť rodostrom zo strany 43, úloha č. 6.
- Na záver môžete žiakov vyzvať, aby priniesli rodinné fotografie alebo sa doma spýtali na širšiu rodinu rodičov a starých rodičov – tým zapojíte do učenia aj rodinu.
- Podporte rozhovor v triede: žiaci si môžu rodostromy navzájom ukazovať, ale iba dobrovoľne.

Úloha 1: Porozmýšľaj a napíš všetko, čo vieš o svojej rodine.

 Účel: Žiaci si precvičia pomenovanie vzťahov a uvedomia si, že rodina má viacero úrovní (súrodenci, rodičia, starí rodičia, bratrance, sesternice).

 Tip: Povzbudte žiakov, aby doma dopísali aj to, čo sami nevedia – môže to byť impulz na rozhovor doma.

Úloha 2: Nakresli rodostrom svojej rodiny do určeného priestoru.

Žiaci si vizuálne znázornia rodinné vzťahy – od seba smerom nahor k rodičom a starým rodičom, prípadne aj ďalej.

 Tip: Niektorí žiaci môžu spraviť len základný rodostrom (ja – rodičia – starí rodičia). To je úplne v poriadku.

 Účel: Žiaci sa učia graficky znázorniť vzťahy medzi generáciami. Uvedomia si, že rodina má históriu a že oni sami sú jej súčasťou.

Diskusia

1. Čo vieme zistiť sami a čo nájdeme len v historických dokumentoch?

→ Smerujte odpovede k tomu, že niečo si pamätáme alebo vieme od rodičov, ale staršie veci sa dajú nájsť v kronikách, matrikách, fotografiách.

2. Kto je najstarším žijúcim členom tvojej rodiny? Kto najmladším?

→ Cieľ: uvedomiť si plynutie generácií.

3. Kto z tvojej rodiny žije najďalej? Kde?

→ Cieľ: prepájanie rodiny s priestorom (miesto, obec, iný štát).

Reflexia a metakognícia

- **Čo mi išlo ľahko a čo bolo pre mňa ťažké? Prečo?**
→ Rozvíja schopnosť monitorovať vlastné učenie – žiak pomenúva, v čom sa cítil istý a kde mal ťažkosti (napr. pamätať si mená, porozumieť príbuzenským vzťahom).
- **Ako by som mohol/a nabudúce postupovať, aby som svoj rodostrom urobil/a ešte lepšie alebo rýchlejšie?**
→ Žiak plánuje a uvedomelo volí stratégie do budúcnosti.

Cieľ

Žiak si uvedomuje, ako je prepojený s členmi svojej rodiny a že každá rodina má svoj príbeh a históriu. Vie pomenovať vzťahy medzi generáciami a chápe význam rodiny ako miesta, kde sa učíme spolupatričnosti, úcte a vďačnosti.

30|POVEŠŤ

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Prerozprávanie alebo stvárnenie príbehu (povešť, legenda) spojeného s obcou alebo jej okolím.	mať prehľad o významných prírodných, kultúrnych a historických prvkoch vo svojom okolí	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	podieľať sa v rámci skupiny na spoločnom riešení úlohy podľa predpísaného postupu	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
	prezentovať výsledky svojej práce krátkym slovným opisom a v podobe nákresu, plagátu alebo modelu	
	prerozprávať príbeh viažuci sa k obci alebo regiónu	3. Cieľ: Identifikovať zmeny v čase a priestore vo svojom okolí.
	vytvoriť predstavu o hrdinskom alebo morálnom vzore v konaní postáv rozličných príbehov	7. Cieľ: Identifikovať morálne dobro v konaní druhých a vo vlastnom konaní.
	pomenovať príčiny a dôsledky ľudského správania, s ktorými sa stretáva a posúdiť ich etický rozmer	
Pojmy: Povešť		

 Zhrnutie a ciele lekcie: Žiaci sa oboznámia s tým, čo je poveseť, a v čom sa líši od rozprávky. Spoznajú jednu z najznámejších slovenských povestí a ďalšie vybrané povesti viazané na konkrétne miesto. Precvičia si čítanie s porozumením, triedenie faktov od vymyslených častí a rozprávanie vlastnými slovami.

Úvod: Vysvetlite, že poveseť je príbeh, v ktorom sa mieša skutočné (miesto, historická postava) s vymysleným. Na rozdiel od rozprávky v nej vždy niečo skutočné nájdeme.

Didaktické odporúčania:

- Lekcia obsahuje **viac textu** – nemusíte čítať všetky štyri povesti.

→ Rozdeľte žiakov do **4 skupín** a každá nech číta **jednu povesť** (napr. podľa náhodného kľúča: odpočítavanie 1, 2, 3, 4).

→ Potom nech ju **stručne prerozprávajú ostatným**.

Upozornite, že nie všetko v povesti musí byť pravda – cieľom je, aby žiaci **rozpoznali hranicu medzi skutočnosťou a fantáziou**.

- Pri úlohe 2 vysvetlite, že **žiaci nemajú odkiaľ poznať všetky fakty** – ale podľa indícií z komiksu a textu môžu logicky uvažovať. Môžete im pomôcť otázkami, alebo po vyplnení spoločne prejsť, čo je pravda a čo výmysel. Povedzte im, že toto je ťažšia úloha a nejde o to mať všetko správne, ale o premýšľanie.
- Podporujte **ústne prerozprávanie**: cieľom nie je odrieť text naspamäť ani len nahlas prečítať, ale vlastnými slovami prerozprávať, čo sa stalo.
- Povzbudzte žiakov, aby si všímali (geografické) **miesta v povestiach**.
- Povzbudzte žiakov, aby pomenovali, čo sa im na príbehu páčilo – nie každý musí poznať všetky detaily, dôležité je porozumieť podstate.

★ **Tip:**

- Ak máte čas, môžete žiakom ukázať fotografie alebo miesta na mape Slovenska, kde sa povesti odohrávajú (Trenčín, Levoča, Banská Štiavnica, Likava).

■ **Úloha 1: Zorad' obrázky popisujúce povesť podľa správneho poradia.**

● **Účel:** Žiaci sa učia zachytiť dejovú postupnosť a priradiť text k obrázku. Učia sa, že povesť (a príbeh) má dejovú líniu – začiatok, zápletku a koniec. Rozvíja sa porozumenie textu a schopnosť rekonštruovať príbeh.

Zorad' obrázky popisujúce povesť podľa správneho poradia. K textu a obrázku, ktorý by mal byť v príbehu prvý, napíš 1, k ďalšiemu 2 a postupuj tak až k 6. obrázku.

Povesť o Studni lásky – Jedna z najznámejších slovenských povestí

Omar sľúbil, že do veľmi tvrdej skaly pod Trenčianskym hradom vykope studňu. Za odmenu Zápoľský sľúbil, že pusti Fatimu na slobodu. Ak nenájdeš vodu, Fatimu už nevidíš! 2.	Tri roky Omar a jeho družina pracovali. Mnohí z jeho druhov túto namáhavú prácu neprežili. Až napokon narazil Omar v skale na vodu. 3.
Šľachtic Štefan Zápoľský z Trenčína zadržal mladú Fatimu a odmietol ju pustiť na slobodu za jej láskou, Omarom. 1.	Keď Omar odchádzal s oslobodenou Fatimou na koni preč z hradu, jej závoj sa zachytil na šípovom kriku. 5.
Keď Omar podal Zápoľskému prvý pohár vody, povedal mu: Vodu síce máš, Zápoľský, no srdce nie. 4.	Na mieste, kde sa závoj zachytil, stojí dodnes najstarší hostinec v Trenčíne, ktorý nazvali „Závoj“ a dnes sa volá „Fatima“. 6.

Úloha 2: Urči, čo je pravda a čo je vymyslené.

● **Účel:** Žiaci sa učia rozlišovať fakty od vymyslených prvkov.

Žiaci nemusia poznať správne fakty – môžu sa riadiť logikou a kontextom. Na záver zdôraznite, že v povestiach sa pravda mieša s výmyslom.

2	Krížikom a fajkou vyznač, čo je z povesti o Fatime podľa teba pravda ✓ a čo je vymyslené ✗.		
	Príbeh	Toto je asi pravda	Toto je asi vymyslené
	Nad mestom Trenčín stál a dodnes stojí hrad.	✓	
	Trenčiansky hrad má veľmi hlbokú studňu.	✓	
	Studňu vykopal Omar s druhmi, aby oslobodil Fatimu.		✗
	Závoj Omarovej lásky, Fatimy, sa zachytil na šípovom kríku.		✗
	Pod hradom stojí najstarší hostinec v Trenčíne, ktorý sa volal „Závoj“.	✓	

Úloha 3: Vyber si jednu povesť, potichu si ju prečítaj a prerozprávaj vlastnými slovami.

● **Účel:** Rozvoj čitateľskej gramotnosti, porozumenia textu a ústneho prejavu. Precvičenie aktívneho počúvania a reprodukcie textu.

✦ **Tip:** Sami si zvolte, či pôjde o prácu v skupinách alebo dvojiciach. V takom prípade si však formát dopredu premyslite.

Úloha 4: Aký historický príbeh zo svojho okolia poznáš? Nemusí to byť len povesť.

● **Účel:** Prepájanie učiva s miestnym prostredím. Žiaci objavujú históriu a príbehy svojho regiónu.

Diskusia

- Ako sa v minulosti, keď väčšina ľudí nevedela čítať ani písať, šírili rozprávky, príbehy a povesti? →**
 - Ľudia si ich rozprávali ústne – pri práci, pri ohni, počas dlhých zimných večerov.
 - Rozprávali ich starší mladším, rodičia deťom, babičky a dedkovia vnúčatám.
 - Niektoré príbehy rozprávali pútnici, kupci alebo potulní rozprávači.
- Ktorá povesť sa ti najviac páčila? Prečo? →**
 - Páčila sa mi povesť o Fatime, lebo mala šťastný koniec.
 - Povesť o Svätoplukových prútoch, lebo ukazuje, že v jednote je sila.
- Čo by mal obsahovať dobrý príbeh, aby sa ľudom páčil? →**
 - Mal by mať zaujímavé postavy a napínavý dej.
 - Mal by mať šťastný koniec alebo ponaučenie.

Reflexia a metakognícia (možno použiť v závere hodiny alebo po úlohe)

- **Ako som zistil/a, čo je rozdiel medzi rozprávkou a povestou?**
→ Žiak si uvedomí, že musel porovnávať texty, premýšľať o tom, čo je v príbehu skutočné a čo vymyslené.

- **Ktorá povesť ma najviac zaujala alebo prekvapila? Prečo?**
→ Žiak uvažuje o svojich pocitoch, hodnotí, čo ho oslovilo – napr. prostredie, postavy, napätie či poučenie.
- **Ako som si zapamätal/a, v akom poradí išli udalosti v povesti?**
→ Žiak si uvedomí, že musel pozorne sledovať dej, súvislosti a logicky uvažovať.

● **Cieľ:** Žiak si uvedomuje, že povesť je **spojená s miestom alebo udalosťou z minulosti**, no zároveň v sebe nesie **vymyslené prvky**. Dokáže rozlíšiť, čo môže byť pravdivé a čo vymyslené, a uvedomiť si, **ako sa príbehy v minulosti odovzdávali**.

Zároveň reflektuje vlastný záujem o tému – **čo ho zaujalo, prečo a ako by mohol svoje rozprávanie zlepšiť**.

32|BRATISLAVA PRED 250 ROKMI A DNES

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Pozorovanie zmien v čase na príklade ľudí, krajiny, budov a artefaktov.	porovnať obrazy obce v minulosti a v súčasnosti	3. Cieľ: Identifikovať zmeny v čase a priestore vo svojom okolí.
	získať informácie pozorovaním vo svojom okolí	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
	rozpoznať vzájomné vzťahy medzi človekom a krajinou na príkladoch z miestnej krajiny	4. Cieľ: Rozlišovať a skúmať vzťahy medzi prírodným prostredím a činnosťou človeka na lokálnej úrovni, rozumieť potrebe starostlivosti o životné prostredie na príkladoch z miestnej krajiny.
Pojmy: poloha (na mape), mapa, letecká snímka, potreby a túžby		

● Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci porovnávajú, ako sa menia miesta, príroda a mestské prostredie v priebehu času. Učia sa pozorovať a porovnávať mapy, všímať si zmeny spôsobené ľudskou činnosťou a uvažovať o tom, ako rozvoj miest ovplyvňuje prírodu a životné prostredie. Cieľom je rozvíjať schopnosť vnímať vzťah medzi človekom a krajinou v čase.

Úvod: Žiaci sa učia čítať a interpretovať staré mapy a letecké snímky. Trénujú schopnosť porovnávania a vizuálneho rozlišovania krajinných prvkov (rieka, zeleň, zastavané územie, cesty).

✦ **Tip:** Pripomeňte žiakom, že staré mapy nie sú presné ako dnešné satelitné snímky – ide o „pohľad vtedajšieho človeka“.

Didaktické odporúčania:

Lekciu si môžete posunúť až na obdobie po tom, ako budú mať za sebou lekcie, kde spoznávajú mapu a letecké snímky.

Začnite rozhovorom: „Ako podľa vás vyzerala Bratislava pred 250 rokmi?“

Pomôžte žiakom vytvoriť si predstavu o živote bez áut, elektriny, mostov či veľkých sídlisk. Časť územia bola pri vysokej vode zaplavovaná, v nížinách boli močiare. V Prešporku (dnešnej Bratislave) žilo pred 250 rokmi asi 33-tisíc obyvateľov. Dnes žije v Bratislave asi 500-tisíc obyvateľov.

Lekcia je vhodná aj na **skupinovú prácu alebo rozhovor v dvojiciach** – žiaci môžu porovnávať svoje postrehy a kresliť, ako si predstavujú život v minulosti.

Nezabudnite viesť žiakov k environmentálnemu presahu: ako môžeme zlepšovať život, ale zároveň **neškodiť prírode**.

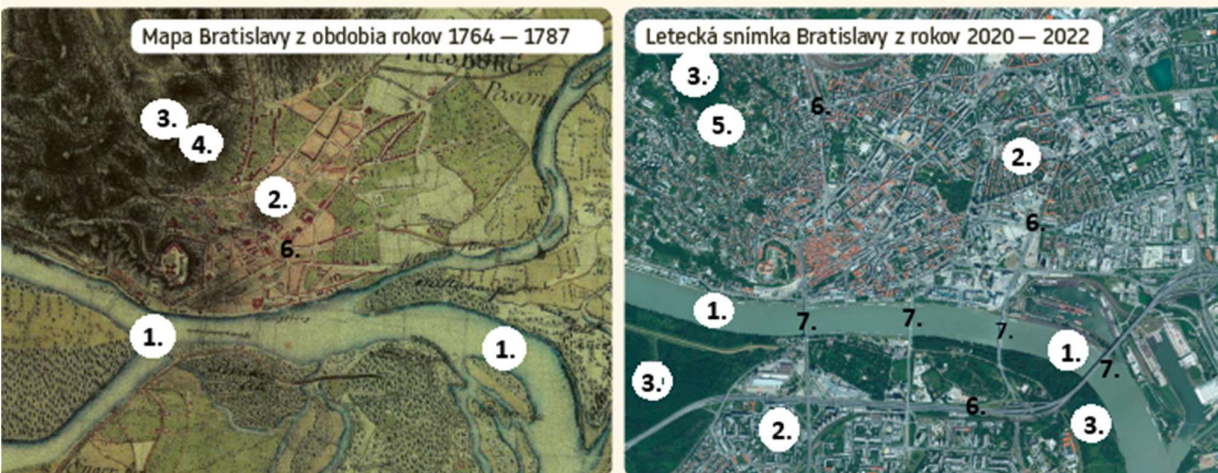
Úloha 1:

● **Účel:** Žiaci sa učia rozpoznávať základné krajinné prvky (rieka, les, domy, polia) a chápať, že mapy zobrazujú realitu zhora. K tejto téme sa ešte čoskoro vrátia.

Žiaci by mali dokázať identifikovať rieku Dunaj, mosty, domy... Pri niektorých (cesty, kopce, polia, lesy) im možno budete musieť pomôcť.

1. Pozri sa na starú mapu a leteckú snímku Bratislavy z dnešnej doby. Nájdi a vyznač na oboch obrázkoch:

1. rieku Dunaj	2. domy (zastavané územie)	3. lesy	
4. polia	5. kopce alebo vrchy	6. cesty	7. mosty

Mapa Bratislavy z obdobia rokov 1764 — 1787

Letecká snímka Bratislavy z rokov 2020 — 2022

Úloha 2:

● **Účel:** Žiaci pozorujú zmeny v krajine a opisujú ich slovami. Uvedomujú si, že ľudia menia prostredie svojou činnosťou.

Porovnaj, čo sa za 250 rokov v Bratislave a okolí zmenilo a napíš sem:

Ako sa zmenil tok rieky Dunaj – hlavný tok aj ramena rieky?

- Hlavný tok je rovnejší a ohradený hrádzami; brehy sú spevnené.
- Mnohé bočné ramená a mokrade (močiare) zmizli alebo sú menšie.

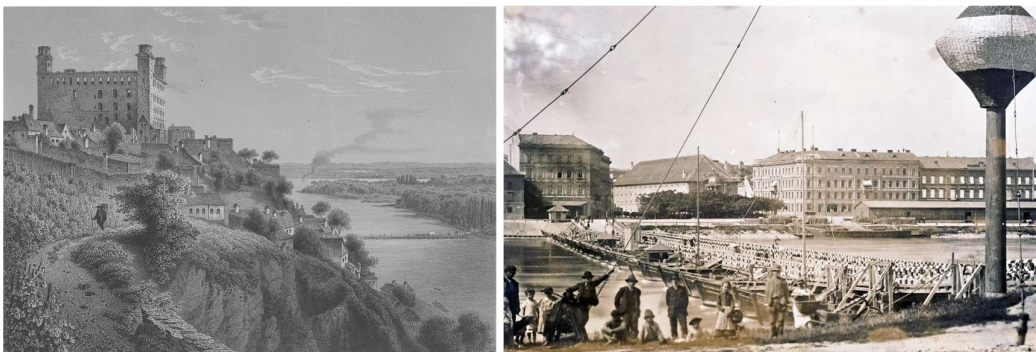
Kde pribudlo najviac domov a stavieb?

- Na pravom brehu (dnešná Petržalka) – kedysi lúky a polia, dnes veľké sídlisko.

- Okolo historického centra do všetkých strán (Nové Mesto, Ružinov, Karlova Ves a i.) – mesto sa rozrástlo ďaleko za pôvodné hradby.

Ako sa zmenili cesty a mosty?

- Kedysi sa cez Dunaj brodilo – prechádzalo najplytším miestom, keďže rieka bola široká a plytšia ako dnes. Neskôr pribudli rôzne loďkové alebo pontónové mosty. Dnes má Bratislava 6 mostov cez Dunaj.

- Kedysi mestom prechádzali úzke prašné cesty, na niektorých miestach boli vydláždené kameňmi. Dnes idú cez mesto široké asfaltované cesty, električkové trate a diaľničné obchvaty – doprava je neporovnateľne rýchlejšia, hustejšia ale aj pohodlnejšia.

Ako sa zmenila zeleň – lesy, polia, lúky, pasienky?

- V blízkosti centra ubudlo polí a lúk, na ich mieste sú domy, ulice, priemyselné budovy, cesty, štadióny...
- Prirodzených lesov je celkovo menej než kedysi.

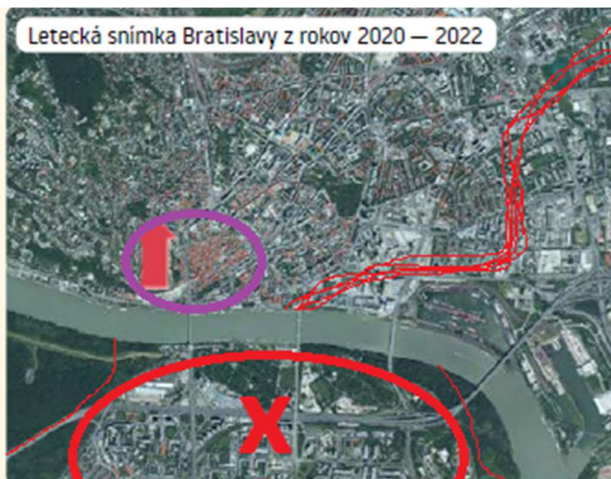
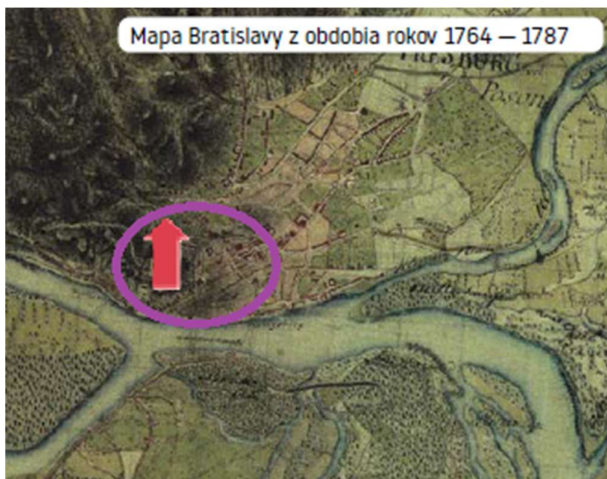
Úloha 3:

● Účel: Žiaci precvičujú orientáciu na mape – učia sa vyznačiť konkrétne miesta (Petržalka, centrum, hrad).

1. Na oboch mapách vyznač polohu:

- Petržalka** – dnes najväčšie sídlisko na Slovensku, ležiace na južnom brehu rieky Dunaj. Vyznač ju krížikom ✕
- Najstaršie budovy v Bratislave**, ktoré dodnes stoja – vyznač staré centrum mesta kruhom ○
- Bratislavský hrad** – označ ho týmto symbolom: ↑

2. Na leteckej snímke vyznač čiarami, kadiaľ kedysi tiekla rieka Dunaj a ramená rieky a dnes tadiaľ už netečie. ~~~~~

Úloha 4:

● **Účel:** Žiaci sa vcítia do života človeka v minulosti a porovnajú ho so životom dnes. Cieľom je rozvíjať historické myslenie, empatiu a predstavivosť.

Som obyvateľ Engerau, dnešnej Petržalky, v roku 1787.

Moje každodenne radosti, starosti, túžby a potreby sú tieto:

Odpovede sa snažte smerovať:

- **Radosti:** čas s rodinou, dobrá úroda, jarmok, pekné počasie.
- **Starosti:** veľa ťažkej práce, choroby, málo jednotvárneho jedla, nevhodné oblečenie, povodne, komáre a parazity.
- **Túžby a potreby:** mať pokoj, zdravie, jedlo, pomoc od rodiny, bezpečný dom, deti v škole.

Som obyvateľ Petržalky v roku 20__ (doplň aktuálny rok).

Moje každodenné radosti a starosti, túžby a potreby sú tieto:

Možné odpovede (resp. snažte sa ich smerovať):

Radosti: čas s kamarátmi, šport, rodina, výlety, hry, úspechy v škole.
Starosti: veľa učenia, znečistené ovzdušie, dopravné zápchy, málo času, konflikty.
Túžby a potreby: pokoj, zdravie, mať kamarátov, bezpečné mesto, čisté prostredie, rodinu, slobodu.

Diskusia a možné odpovede:

1. **Zmenilo sa počas posledných rokov niečo na tvojej ulici alebo v širšom okolí?**
 → *Očakávané odpovede:* pribudli nové domy, ihrisko, parkovisko, cesty, opravili budovu, vysadili stromy.
2. **Kde sa môžeme dozvedieť viac o tom, ako kedysi ľudia žili?**
 → v múzeu, z kníh, od starých rodičov, z internetu, z historických obrázkov a filmov.
3. **V čom bol život v minulosti pre ľudí ťažší ako je dnes?**
 → nemali elektrinu, vodu, dopravu, lekárov, nemocnice, internet, väčšina detí nechodila do škôl a väčšina ľudí nevedela čítať, písať či počítať. Museli viac manuálne pracovať, väčšinou namáhavým obrábaním úrody na poliach. Pracovali aj deti. Ľudia sa dožívali oveľa nižšieho veku ako dnes a zomierali na choroby, ktoré dnes vieme ľahko liečiť.

Reflexia a metakognícia

- **Ako si zistil/a, čo sa v Bratislave za 250 rokov zmenilo?**
– Pomohli mi mapy, obrázky, porovnávanie alebo vysvetlenie učiteľa?
→ Žiak si uvedomuje, ako sa učil (pozorovaním, porovnávaním, hľadaním rozdielov).
- **Čo bolo pre teba na porovnávaní máp najťažšie? Ako som to vyriešil/a?**
→ Žiak reflektuje, s akými ťažkosťami sa stretol (napr. hľadanie Dunaja, určenie stavieb) a ako ich prekonal.
- **Čo ťa dnes najviac zaujalo alebo prekvapilo o minulosti Bratislavy?**
→ Žiak si uvedomuje, čo naňho najviac zapôsobilo a prečo (napr. zmena toku Dunaja, výstavba mostov, zeleň).
- **Ako si pri úlohe o živote v roku 1787 rozmýšľal/a o ľuďoch z minulosti?**
– Vedeli by sme tak žiť dnes? Čo by mi chýbalo alebo čo by sa mi páčilo?
→ cieľ: žiak prepája poznanie s vlastnou skúsenosťou a empatiou, premýšľa o rozdieloch medzi minulosťou a súčasnosťou.

34|V ČASE SA MENÍ KAŽDÉ MESTO

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Pozorovanie zmien v čase na príklade ľudí, krajiny, budov a artefaktov.	porovnať obrazy obce v minulosti a v súčasnosti	3. Cieľ: Identifikovať zmeny v čase a priestore vo svojom okolí.
	získať informácie pozorovaním vo svojom okolí	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
	pomenovať rôzne zdroje informácií	9. Vysvetliť, odkiaľ sa berú informácie, aké sú ich zdroje a rozumieť dôsledkom rôznych typov správ.
Pojmy: pamiatky		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci pozorujú, ako sa mestá v priebehu rokov menia. Porovnávajú historický a súčasný pohľad na Bratislavu, učia sa všímať, čo zostalo zachované a čo zaniklo. Pochopia, že rozvoj mesta prináša výhody aj nevýhody a že kultúrne pamiatky si zaslúžia ochranu.

Rozvíjajú pozorovanie, porovnávanie, hodnotenie zmien a cit pre ochranu kultúrneho dedičstva.

Úvod:

Komiksovým rozhovorom medzi Lujzou a Otom žiakov prirodzene privediete k myšlienke, že každá zmena má viacero stránok – niekedy niečo zanikne, aby mohlo vzniknúť niečo nové.

Potom môžete rozšíriť diskusiu otázkami:

- Kde sa vo vašom okolí niečo zmenilo?
- Ako sa cítite, keď niečo známe zmizne?

- Kedy sú zmeny potrebné a kedy nie?

Cieľ: viesť žiakov k tomu, aby sa zamýšľali nad zmenami nie len ako nad stratou, ale aj ako nad prirodzenou súčasťou vývoja miest.

Didaktické odporúčania:

Nadviažte na osobnú skúsenosť žiakov. Väčšina z nich si pravdepodobne dokáže spomenúť na nejakú zmenu v okolí (nový obchod, ihrisko, cesta, cyklistická cesta). Tieto príklady môžu slúžiť ako odrazový mostík.

Používajte otázky s otvoreným koncom. Skôr než „Čo je správne?“ sa pýtajte „Prečo si to myslíš?“

Prepájajte s výchovou k občianstvu a ochrane kultúrneho dedičstva. Vysvetlite, že mnohé staré budovy sú chránené ako pamiatky, a že o nových stavbách rozhodujú odborníci a mestské úrady.

Úloha 1: Porovnaj oba obrázky a zaznač zmeny.

● **Účel (pre 1. aj 2. úlohu):** Žiaci si rozvíjajú schopnosť všímať si zmeny v mestskom prostredí a hodnotiť ich dopad.

Úloha 2: Slovné zhodnot' zmeny medzi rokmi 1914 a 2024. Potom napíš:

Ktoré zmeny boli podľa teba vhodné?

Ktoré zmeny boli podľa teba nevhodné?

● **Účel:** Porovnávať minulosť a súčasnosť, vnímať zmeny z rôznych pohľadov (historického, estetického, praktického) a uvedomiť si, že aj rozdielne názory môžu byť oprávnené.

Žiaci budú mať pravdepodobne rôzne názory. Niektorým sa môže zdať ako nevhodná zmena zbúranie časti starého mesta a výstavba cesty či mosta na jeho mieste. Iní môžu naopak vnímať vybudovanie mosta alebo novej cesty ako pozitívnu zmenu, pretože uľahčila dopravu a spojila dve časti mesta.

Pri diskusii odporúčame neposudzovať správnosť odpovedí, ale viesť rozhovor smerom k tomu, že na zmeny v meste sa dá pozeráť z rôznych uhlov pohľadu – z historického, estetického aj praktického.

Diskusiu je vhodné uzavrieť vysvetlením, že dnes by podobná radikálna zmena nebola možná. Historické budovy sú pamiatkovo chránené, a preto ich nie je dovolené zbúrať ani poškodiť.

Most SNP je pritom dobrým príkladom takejto situácie – na jednej strane jeho výstavba znamenala nenávratný zásah do starého mesta Bratislavy, no zároveň ide o významné architektonické dielo, ktoré denne pomáha tisíckam ľudí pri doprave cez Dunaj.

Úloha 3:

● **Účel:** Žiaci spoznávajú význam mestských symbolov a pamiatok, ktoré vytvárajú identitu miesta.

Priradiť k mestám a názvom pamiatok (symbolom miest) správne fotky:

	New York (USA) Socha slobody	
	Londýn (Spojené kráľovstvo) veža Big Ben a Westminsterský palác	
	Rím (Taliansko) Koloseum	
	Praha (Česko) Hradčany a Karlov most	
	Bratislava (Slovensko) Most SNP a hrad	
	Paríž (Francúzsko) Eiffelova veža	

♦ **Tip:** Môžete žiakom predstaviť aj ďalšie symboly miest zo Slovenska alebo zo zahraničia.

i Doplnujúce fakty pre učiteľky a učiteľov:

Pohľad verejnosti na niektoré stavby sa časom mení. Pred výstavbou Eiffelovej veže sa vznikla verejná výzva: „Protestujeme proti výstavbe tejto zbytočnej a obľudnej Eiffelovej veže. Predstavte si smiešnu kovovú vežu, ktorá ako obrovský komín zatieňuje Notre Dame, Louvre či Víťazný oblúk. Dvadsať rokov sa budeme pozeráť na jej odporný tieň ako škvrnu na Paríži.“ Napriek tomu si dnes nikto bez tohto symbolu nevie mesto Paríž predstaviť.

Úloha 4: Nakresli alebo napíš, ako si predstavuješ, že sa tvoja obec alebo mesto zmení o 100 rokov?

● **Účel:** Žiaci rozvíjajú predstavivosť a premýšľajú o udržateľnom rozvoji miest.

Čo zostane rovnaké?

Čo pribudne?

Čo zmizne?

Povedzte žiakom, že fantázia je vítaná – môžu napríklad kresliť „zelené mestá budúcnosti“, lietajúce autá alebo mestá bez áut. Snažte sa ich naviesť na pozitívnu víziu.

Spojte s diskusiou o tom, čo by sme mali chrániť, aby sa zachovalo aj pre budúce generácie.

Diskusia

1. Prečo je potrebné niektoré miesta chrániť?

- Aby sa zachovala ich krása a história pre ďalšie generácie.
- Niektoré sú jedinečné a nenahraditeľné.

2. Ako takéto miesta alebo budovy nazývame?

- Pamiatky, kultúrne dedičstvo, chránené objekty.

3. Chcel by si radšej bývať v starom a zrekonštruovanom alebo v novostavbe? Prečo?

- Starý dom – má históriu, atmosféru, môže byť útulnejší a krajší ako dnešné moderné stavby.
- Novostavba – je moderná, pohodlnejšia, bezpečnejšia.

Reflexia a metakognícia

- **Ako som zistil, čo sa v meste zmenilo?**
→ Pomohlo mi porovnávanie obrázkov, rozprávanie učiteľa alebo spoločná diskusia?
- **Čo som sa dnes naučil o tom, prečo sa mestá menia?**
→ Viem vysvetliť, že ľudia stavajú nové budovy, lebo sa menia ich potreby.
- **Ako by som mohol pomôcť, aby bolo moje mesto krajšie aj o 100 rokov?**
→ Žiak sa učí uvedomiť si svoj podiel na ochrane a rozvoji prostredia.

36|AKO SA ŽILO V MINULOSTI?

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Porovnávanie spôsobu života ľudí v súčasnosti a minulosti (škola, hračky, práca a zamestnania, odev, obchod) na základe informácií získaných z rôznych prameňov.	mať prehľad o významných prírodných, kultúrnych a historických prvkoch vo svojom okolí	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	získať a interpretovať informácie z obrazových zdrojov (obrázky, fotografie, ilustrácie, video) a veku primeraných textov umeleckej a vecnej literatúry	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
	pomenovať rôzne zdroje informácií	9. Vysvetliť, odkiaľ sa berú informácie, aké sú ich zdroje a rozumieť dôsledkom rôznych typov správ.
Pojmy: pamiatky		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci skúmajú, ako sa menil život ľudí v minulosti, ako sa učilo, bývalo a pracovalo. Uvedomujú si význam múzeí ako miest, kde sa zachováva história. Porovnávajú minulosť so súčasnosťou, učia sa vnímať hodnotu zachovaných predmetov, písomností a tradícií.

Cieľom je, aby žiaci pochopili, že skúmanie minulosti nám pomáha lepšie rozumieť prítomnosti.

Úvod:

Vyzvite žiakov, aby si spomenuli, či už niekedy v múzeu alebo múzeách boli a ak áno, v akom/akých.

Didaktické odporúčania:

- Vysvetlite, že ľudia kedysi žili inak ako dnes – mali iné povolania, iné školy a používali iné predmety. Cieľom je, aby žiaci porozumeli, ako sa veci v čase menia.

- Pracujte s ilustráciami a predmetmi ako so „stopami minulosti“. Žiaci majú hádať, na čo sa používali a ako sa zmenili.
- Pri čítaní listu zdôraznite, že jazyk sa vyvíjal – ľudia písali tak, ako hovorili, a nie každý vedel čítať a písať.

Úloha 1:

- **Účel:** Žiaci spoznávajú úlohu múzeí a premýšľajú o tom, čo by chceli v múzeu zažiť.

Navštívil si už nejaké múzeum alebo múzea? Kde a aké?

Predstav si múzeum tvojich snov. Čo by sa v ňom dalo vidieť, robiť a zažiť?

Podporte tvorivosť – múzeum snov môže byť veselé, zábavné.

Pripomeňte, že múzeá nie sú plné príbehov.

Úloha 2:

- **Účel:** Rozvoj pozorovania a porovnávania – žiaci zisťujú, ako vyzerali staré školské pomôcky a ako sa zmenili.

Na obrázkoch sú exponáty z Múzea školstva a pedagogiky v Bratislave (nachádza sa v Devínskej novej Vsi).

Prirad' ku každému obrázku správny názov a popis:

Po vyriešení úlohy žiakom vysvetlite, ako sa tieto predmety používali. Ak vám to okolnosti umožnia, môžete si vyhľadať krátke videá alebo obrázky zo školských lavíc v minulosti.

Úloha 3: Vlastnými slovami odpovedz na otázky:

- **Účel:** Porozumieť textu z minulosti a uvedomiť si, ako sa menil jazyk i spôsob písania.

Prečo chcel roľník Peter Martinka, aby učiteľ dovolil jeho synom odísť z vyučovania?

→ Aby mohli pomáhať pri prácach na poli, lebo bolo obdobie žatvy.

Ktoré slova z listu by sme dnes napísali inak a ako? Vyber aspoň tri.

Archaický výraz z listu	Dnešný ekvivalent
Zuctôu Pan učiteľ	Vážený pán učiteľ
tích moich chlapcôu	tých mojich chlapcov
ňeška	dnes
kukuřičnísko	kukurličné pole

vitináť	vytínať / zberať (v zmysle „zberať kukuricu“)
leboňam Pan spravce otkazal	lebo nám pán správca odkázal
musí biť	musí byť
ľenuš zhliadíte	lásokavo pozrite / uznajte (zdvorilostný archaizmus)
Zuctô pisal Martinka Peter	S úctou napísal Peter Martinka

i Dopĺňujúce fakty pre učiteľky a učiteľov:

V minulosti ľudia často vedeli čítať a písať len veľmi obmedzene – ak vôbec. Školská dochádzka bola krátka. Písali preto tak, ako slová vyslovovali vo svojom nárečí, a často používali slová, ktoré dnes už znejú cudzo. V rôznych krajoch sa rozprávalo rôznymi nárečiami. Takéto listy sú pre nás dnes vzácnym svedectvom o jazyku, kultúre a živote ľudí v minulosti. Umožňujú žiakom pochopiť, že jazyk – rovnako ako spoločnosť a mesto – sa neustále mení a vyvíja.

Didaktické odporúčanie:

Prečítajte list spoločne – môžete pomôcť s archaickými výrazmi.

Vysvetlite, že listy boli kedysi jediný spôsob, ako ľudia komunikovali na diaľku.

Rozšíriť vedomosti o slovenských múzeách.

Predstavte žiakom rôzne typy múzeí – historické, prírodovedné, technické, umelecké. Môžete použiť aj mapu Slovenska a ukázať, kde sa známe múzeá nachádzajú.

Diskusia

- **Aký najstarší predmet máte doma? Koľko má približne rokov? Zisti o ňom čo najviac informácií – odkiaľ pochádza, ako sa k vám dostal, na čo slúžil.**
→ Staré rádio, knihu, babkinu fotku, ručný mlynček, šperky.
- **Ktoré múzeum je najbližšie k tvojej škole? Čo sa v ňom da vidieť alebo zažiť?**
→ Žiaci môžu menovať miestne alebo regionálne múzeum.
- **Prečo je dôležité skúmať minulosť?**
→ Aby sme sa poučili z chýb, poznali svojich predkov a vážili si minulosť.

Reflexia a metakognícia

- **Ako som dnes zistil, ako sa žilo kedysi?**
→ Pomohli obrázky, list, alebo rozprávanie učiteľa?
- **Čo som sa naučil o tom, prečo máme múzeá?**
→ Vie vysvetliť, že uchovávajú a predstavujú širokej verejnosti predmety z histórie, aby sme nezabudli na minulosť.
- **Ako by som mohol pomôcť, aby sa aj v budúcnosti zachovala história?**
→ Napr. chrániť staré veci, správať sa s úctou k pamiatkam, zaujímať sa o dejiny, históriu...

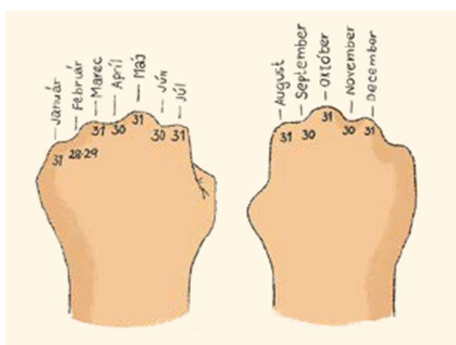
38|UROB SI SVOJ VLASTNÝ KALENDÁR NA TENTO MESIAC!

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Tvorba vlastného kalendára jedného mesiaca podľa aktuálneho roka, porovnanie radenia dní v mesiaci aktuálneho a minulého roka.	rozvrhnúť si čas na prácu, učenie, zábavu a odpočinok.	3. Cieľ: Identifikovať zmeny v čase a priestore vo svojom okolí.
Pojmy: kalendár		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci si uvedomia, že čas sa opakuje v pravidelných cykloch – dni, týždne, mesiace a roky. Prakticky sa naučia zostaviť jednoduchý kalendár, zapísať doň dôležité udalosti a orientovať sa v čase. Cieľom je, aby si žiaci uvedomili význam plánovania a organizácie času v každodennom živote.

Úvod:

Precvičte si spoločne aktivitu s mesiacmi a rukami. Žiakom pomôže precvičiť si spôsob, ako zistiť, ktorý mesiac má koľko dní. Povedzte im, že tento trik im bude pomáhať celý život:

Zovri obe ruky do päste a pozri sa na ne zhora. Začíname januárom:
 „Kopček“ na ruke znamená, že mesiac má 31 dní.
 „Jamka“ na ruke znamená, že mesiac má 30 dní.
 Len február ich má 28 alebo 29.

Didaktické odporúčania:

- **Vysvetlite cyklickosť času** (dni → týždne → mesiace → rok) pomocou kalendára v triede.
- **Žiakov vedte k presnosti** – pri kreslení kalendára používajú pravítko a zapisujú dni podľa aktuálneho mesiaca.
- **Zdôraznite praktické využitie kalendára** – zapisovanie narodenín, sviatkov, výletov, školských projektov.
- **Podporte zmysel pre zodpovednosť** – plánovanie im pomáha predchádzať zabúdaniu a stresu.

Úloha 1:

● **Účel:** Žiaci si upevnia znalosť mesiacov a uvedomia si, že rok má 12 mesiacov, ktoré sa pravidelne opakujú, majú vždy (okrem februára) rovnaký počet dní. Počet dní v mesiacoch sa líši.

Napiš názvy mesiacov v správnom poradí a koľko dní majú:

január	február	marec	apríl	máj	jún
31	28 alebo 29*	31	30	31	30
júl	august	september	október	november	december
31	31	30	31	30	31

*pozn.: február má 29 dní v rokoch 2028, 2032, 2036...

Úloha 2:

● **Účel** (platí aj pre úlohu 3): Rozvíja sa priestorová orientácia a systematickosť – žiaci precvičia zapisovanie dní a orientáciu v týždni.

Nakresli kalendár na tento mesiac pomocou pravítka:

1. Spoj vyznačené body pravítkom, aby vznikli stĺpce a riadky.
2. Zapiš názvy dní do prvého riadku (pondelok, utorok, streda atď.).
3. Do správneho okienka napíš prvý deň v mesiaci.
4. Vyplň správne dátumy aj pre zvyšok mesiaca (2., 3., 4...).
5. Do kalendára si zapiš alebo dokresli, čo v dané dni plánuješ alebo by si chcel robiť.

Úloha 3:

Vyznač v tvojom kalendári symboly a odpovedz na otázky:

A) Označ symbolom prvý deň v mesiaci. Ktorý deň v týždni to je?

Napiš názov dňa:

B) Vyznač symbolom 15. deň v mesiaci. Ktorý deň v týždni to je?

Napiš názov dňa:

C) Vyznač symbolom posledný deň v mesiaci. Ktorý deň v týždni to je?

Napiš názov dňa:

✦ **Tip:** Ak to čas dovoľí, vytvorte „triedny kalendár udalostí“ – žiaci doň zapíšu spoločné plány a sviatky.

Diskusia

1. **Aké dôležité udalosti, plány alebo povinnosti si zapísal/a do svojho kalendára?**
→ Napr. plávanie, návšteva lekára, narodeniny, futbal, skúška z hudobnej výchovy...
2. **Má niekto v triede tento mesiac narodeniny alebo meniny?**
→ Žiaci môžu navrhnúť, ako mu trieda zablahožela alebo čo zapíšu do triedneho kalendára.
3. **Čo by sa stalo, keby ľudia kalendáre nepoužívali?**
→ Zabúdali by, nevedeli by plánovať, nestíhali by úlohy, zabúdali by na sviatky.

Reflexia a metakognícia

- **Ako si zistil/a, kde je v kalendári správny deň alebo dátum?**
→ Pomáha žiakom uvedomiť si vlastný postup (napr. rátanie od pondelka, hľadanie podľa čísel).
- **Čo ti pomáha zapamätať si, koľko má mesiac dní?**
→ Vedie žiakov k premýšľaniu o stratégiách (napr. „kopčeky a jamky“ na prstoch, riekanka, pamäť).
- **Čo bolo pre teba pri tvorbe kalendára najľahšie a čo najťažšie?**
→ Podporuje sebahodnotenie a rozpoznanie silných a slabších stránok pri práci.

40|AKO MERIAME ČAS A SEKUNDY

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Určovanie času na hodinách	orientovať sa v čase pomocou konvenčných prostriedkov určovania času	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	získať informácie pozorovaním vo svojom okolí	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
Pojmy: Meranie (a plánovanie) času		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci sa oboznámia so spôsobmi merania času – od určovania podľa Slnka až po dnešné analógové a digitálne hodiny.

Porozumejú jednotkám času (minúty a hodiny by už mali poznať z predchádzajúceho roku, tie si zopakujú) a naučia sa ich medzi sebou prepočítavať. Pochopia, ako fungujú sekundy.

Rozvíjajú tiež schopnosť orientovať sa v čase a chápať, prečo je meranie času dôležité pre každodenný život.

Úvod:

Môžete začať rozhovorom:

„Ako viete, koľko je hodín, keď sa ráno zobudíte?“

„Ako by ľudia zisťovali čas, keby nemali hodiny?“

Spomeňte, že kedysi ľudia sledovali polohu Slnka, neskôr si postavili slnečné hodiny a až potom vymysleli mechanické hodiny (hodiny so strojom).

Didaktické odporúčania:

- Pracujte s reálnymi hodinami alebo maketou – žiaci si lepšie osvoja ručičky a ich pohyb.
- Pri digitálnych hodinách zdôraznite, že „:“ oddeľuje hodiny, minúty a sekundy.
- Dbajte, aby žiaci rozumeli vzťahu medzi jednotkami času, nielen ich mechanicky opakovali.

- Spojte tému s praktickým životom – napr. „Koľko trvá cesta do školy?“ alebo „Koľko minút má tvoj obľúbený film?“

Úloha 1:

- **Účel:** Žiaci sa učia rozlišovať funkcie jednotlivých ručičiek a chápať ich rýchlosť pohybu.

Očakávané odpovede:

- **Hodinová** ručička – najkratšia, pohybuje sa najpomalšie.
- **Minútová** ručička – dlhšia, pohybuje sa rýchlejšie.
- **Sekundová** ručička – najtenšia, pohybuje sa najrýchlejšie.

Úloha 2:

- **Účel:** Precvičenie prevodu medzi jednotkami času a pochopenie ich postupnosti.

Koľko sekúnd uplynulo z minúty?

10

30

40

55

Úloha 3:

- **Účel:** Rozpoznanie digitálneho zobrazenia času a jeho prepis do slov. Žiaci si precvičujú čítanie a zápis času v rôznych formátoch.

Vypĺň prázdne políčka.

a) K digitálnym hodinám napíš, ktoré číslice predstavujú sekundy, minúty a hodiny.

b) Napíš slovami, aký je presný čas:

dvadsaťtri **

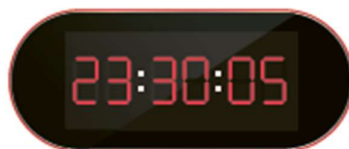
hodín,

tridsať

minút a

päť

sekúnd.

c) Koľko minút chýba do polnoci?

30 *

*"chytráci" môžu povedať 29 minút a 55 sekúnd – majú pravdu, pochváľte ich za to.

** Podľa Pravidiel slovenského pravopisu sa základné číslovky v základnom tvare píšú dovedna

Diskusia

1. Prečo je dôležité poznať okrem hodín a minút aj sekundy?
→ Aby sme vedeli presne určiť čas, dodržiavať rozvrh, prísť načas.

2. **Čo trvá len niekoľko sekúnd? Vymenuj čo najviac príkladov.**
→ Mrknutie, úder srdca, zacvaknutie pásu, štart stopiek.
3. **Ako by si si zistil približný čas, ak by si pri sebe nemal žiadne hodiny?**
→ Podľa Slnka, podľa tieňa, podľa zvuku (napr. kostolné zvony).

Reflexia a metakognícia

- **Ako som zistil/a, koľko je hodín na ručičkových hodinách?**
→ Vedie k uvedomeniu si postupu: sledoval/a som ručičky, porovnal/a som čísla.
- **Čo mi najviac pomáha zapamätať si, koľko trvá minúta alebo hodina?**
→ Žiak premýšľa o stratégiách (napr. stopovanie, odhad, rytmus).
- **Čo bolo pri učení o čase najľahšie a čo najťažšie?**
→ Rozvíja sebahodnotenie a uvedomenie si pokroku.

42|ČO SME SA UŽ NAUČILI?

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Určovanie času na hodinách.	orientovať sa v čase pomocou konvenčných prostriedkov určovania času	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
Určovanie základných vzťahov medzi členmi rodiny z pozície žiaka aj z pozície iného člena	zaznamenať, porovnať a triediť informácie slovne, pomocou zápiskov alebo jednoduchých grafických organizérov,	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
	zaznamenať, porovnať a triediť informácie slovne, pomocou zápiskov alebo jednoduchých grafických organizérov	
Pojmy: rodostrom, vzájomné rodinné vzťahy, spolupráca		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Zopakovanie učiva prebratého v ostatnom bloku. Väčšina úloh je spracovaná iným spôsobom ako úlohy z predchádzajúcich strán.

Didaktické odporúčania:

- Pri niektorých úlohách (napr. úloha 6) alebo celom cvičení môžete žiakov nechať pracovať vo dvojiciach alebo skupinách.
- Pri úlohách s časom a kalendárom je vhodné nechať žiakov použiť maketu hodín alebo kalendár.
- Je vhodné udržiavať tón hodiny reflexívny – ide o uvedomenie, čo sa žiaci naučili, nie o testovanie.

Úloha 1:

- **Účel:** Žiaci si upevnia, ako fungujú ručičky hodín a aké jednotky používame pri meraní času.

Odpovedz na otázky:

1. Koľko sekúnd trvá, kým sa sekundová ručička raz otočí dookola? **60**
2. Aký čas uplynie, kým sa hodinová ručička otočí dookola? Zakrúžkuj správnu možnosť:
☐ a) 1 hodina ☒ b) 12 hodín ☐ c) 24 hodín

Úloha 2:

- **Účel:** Žiaci si zopakujú dĺžku mesiacov, ich poradie a výnimočnosť februára.

- a) Ktoré mesiace majú 31 dní? – január, marec, máj, júl, august, október, december
- b) Ktoré mesiace majú 30 dní? – apríl, jún, september, november
- c) Ktorý mesiac je najkratší? – február (28 alebo 29 dní)

Úloha 3:

- **Účel:** Precvičenie poznatkov o náboženských pamiatkach a múzeách.

Spoj názov stavby s jej popisom:

Skanzen		Náboženské stavby blízko seba, z ktorých najvýznamnejšia je na vrchole kopca.
Múzeum		Miesto, kde môžeme vidieť historické predmety, prírodné nálezy či umelecké diela.
Kalvária		Budova, kde sa konajú náboženské obrady a slávnosti kresťanov.
Kostol		Múzeum ľudovej architektúry v prírode.

Úloha 4:

- **Účel:** Žiaci si zopakujú príbuzenské väzby a správne pomenovanie členov rodiny.

Odpovedz na otázky. Môžeš si pomôcť tým, že si rodostrom alebo vzájomné rodinné vzťahy nakreslíš alebo sa pozrieš na str. 26 a 29:

- a) Ak má jeden z tvojich rodičov sestru, je to tvoja: **teta**
- b) Ak má niektorý z tvojich rodičov súrodenca a ten má dcéry, sú to tvoje: **sesternice**
- c) Rodičia tvojich starých rodičov sú alebo boli tvoji: **prastarí rodičia**

Úloha 5:

- **Účel:** Rozpoznanie známych slovenských povestí podľa deja a postáv

Čiarou priradi obrázok povesti k jej názvu a popisu:

Príbeh o pastierovi, ktorý sledoval dva obojživelníky pokryté zlatým a strieborným prachom a našiel tak ložiská drahých kovov.

Povest o štiavnických jašteričkách

Príbeh o tom, že jeden prút človek zlomí ľahko, ale zväzok viacerých nezlomí. Je to ako s ľuďmi – silnejší sú tí, ktorí držia spolu a spolupracujú.

Povest o studni lásky

Príbeh o pánovi a jeho sluhovi, ktorí zakopali pod hradom poklad. Obaja nečakane zomreli, preto sa nevie, kde je zlato zakopané.

Povest o zlatom poklade hradu Likava

Príbeh o Omarovi, ktorý musel na trenčianskom hrade vykopať do skaly hlbokú studňu, aby oslobodil Fatimu, svoju lásku.

Povest o prútoch kniežata Svätopluka

Úloha 6: Nakresli na papier alebo do zošita rodostrom rodiny Lea a Kláry podľa nasledujúceho textu:

Účel: Overenie, či žiaci rozumejú príbuzenským vzťahom a dokážu ich graficky znázorniť.

Žiaci môžu kresliť podľa textu, pričom sa sústredia na spojenia rodičov, súrodencov, sesterníc a bratrancov. Nehodnoťte ich prácu umelecky, ale vecne – či žiak pochopil vzťahy.

Reflexia a metakognícia

- Ako si si najlepšie zapamätal/a, ktoré mesiace majú 30 a ktoré 31 dní?**
→ Vedie žiaka k uvedomeniu si stratégie učenia.
- Pri ktorej úlohe si musel/a najviac premýšľať alebo skúšať?**
→ Pomáha rozvíjať sebareflexiu a vnímanie náročnosti.
- Čo ti pomáha lepšie pochopiť učivo – keď o tom čítaš, keď to kreslíš, alebo keď to robíš v skupine?**
→ Podporuje rozpoznanie vlastného štýlu učenia.

44|PLÁN IZBY, PLÁN BYTU A PLÁN TRIEDY

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Vyjadrovanie žiackych predstáv o priestorovom rozmiestnení objektov v triede a v okolí školy z vertikálneho pohľadu (vtáčej perspektívy) formou jednoduchých modelov alebo náčrtkov.	používať pojmy potrebné na orientáciu v miestnej krajine	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	získať informácie pozorovaním vo svojom okolí	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy

Lokalizovanie svojho bydliska a školy na leteckej snímke a mape veľkej mierky.	orientovať sa v známom priestore na základe jeho zobrazenia v pláne a na jednoduchej mape	získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
Pojmy: Plán, mapa, orientácia		

Zhrnutie a ciele lekcie:

V tejto lekcii sa žiaci naučia rozlišovať pohľad z boku (z uhla) a pohľad zhora, pochopia, že plán je zjednodušeným zobrazením priestoru.

Precvičia si orientáciu v priestore, pomenúvanie miestností a ich vzájomných vzťahov.

Na záver si žiaci vytvoria plán svojej triedy – ide o praktické precvičenie priestorovej predstavivosti a schopnosti premietnuť trojrozmerný priestor do dvojrozsmernej mapy.

Úvod:

„Ako by si nakreslil svoju izbu, keby si ju chcel/a ukázať kamarátovi alebo kamarátke zhora.

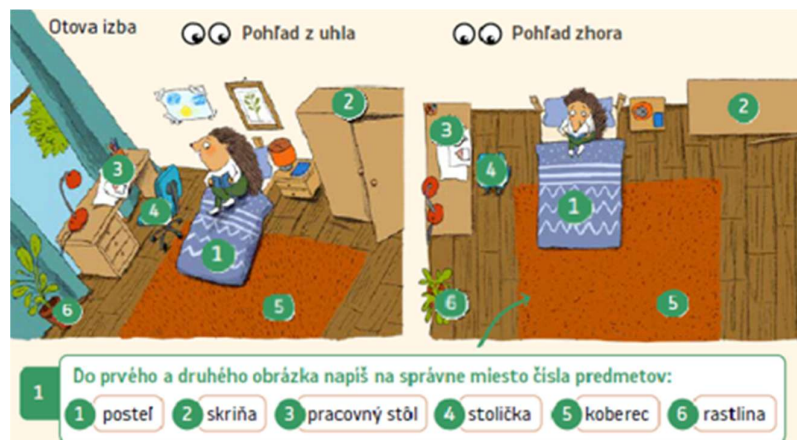
Ukážte obrázok Otovej izby – jeden z uhla a druhý zhora. Nechajte ich žiakov porovnať.

Vysvetlite, že druhý obrázok je plán izby – pohľad zhora, kde vidíme, kde čo v miestnosti leží.

Didaktické odporúčania:

- Na začiatku vysvetlite rozdiel medzi **pohľadom z uhla** a **pohľadom zhora** – použite reálny predmet (napr. lavicu) a ukážte, ako sa mení pohľad (zopakovanie z druhého ročníka).
- Počas tvorby plánov povzbudzujte diskusiu („Ako by sme zakreslili okno?“).

Úloha 1: **Účel:** Uvedomiť si, že v pláne sú predmety zobrazené zhora – niekedy preto vyzerajú inak, ako sme zvyknutí.

Úloha 2:

Účel: rozvíjať orientáciu v priestore a chápanie podstaty pôdorysu (plánu).

2

Na obrázku nižšie je plán celého bytu.

Zapiš čísla do červených kruhov podľa umiestnenia miestností na pláne bytu:

1. Kuchyňa

2. Spálňa s veľkou posteľou

3. Kúpeľňa s vaňou

4. Záchod (WC)

5. Vstupná hala

6. Obývačka
s pohovkou7. Terasa (lodžia)
s posedením

Úloha 3:

● **Účel:** Rozvíja pozorovanie, logické myslenie a prácu s plánom.

Odpovedz na otázky.

1. Ktoré dve izby sú najväčšie?

2. Spálňa a 6. Obývačka

2. Ktorá miestnosť je najmenšia?

4. Záchod (WC)

3. Cez ktorú miestnosť musíš prejsť,
aby si sa dostal od vchodu na terasu?

Cez vstupnú halu a obývačku

Poznámka: Pri tretej otázke je uvedená len „miestnosť“, nie „miestnosti“. Za správne preto možno uznať obe odpovede.

■ **Úloha 4:** Pozorne sa rozhliadni po triede a všimni si, ako všetko vyzerá.

Nakresli plán svojej triedy. Tak, aby sa zmestil do priestoru pod týmto textom.

Zobraz veci v triede tak, ako by si ich videl zhora, z vtačej perspektívy.

Nezabudni na stoličky, stoly, skrine, okna, dvere, umývadlo a všetky veci, ktoré v triede zostávajú stále.

Žiaci precvičujú tvorbu jednoduchého plánu – učia sa pozorovať, odhadovať a prenášať reálny priestor do zjednodušeného nákresu.

Dovoľte žiakom použiť pravítko a pastelky na rozlíšenie lavíc, okien, dverí a tabule.

Diskusia (a možné odpovede)

1. Čo bolo pre teba pri tvorbe plánu triedy najťažšie?

→ Napr. zapamätať si rozloženie lavíc, určiť mierku, zachytiť správne strany.

2. Čo by si nabudúce urobil inak?

→ Lepšie si rozvrhol miesto, použil iné farby, meral pravítkom.

3. Na čo potrebujeme plány miestnosti, bytov alebo domov?

→ Aby sme vedeli kde čo je, plánovali stavbu či opravy.

Reflexia a metakognícia

- **Ako som zistil/a, ako zhora vyzerá moja trieda alebo izba?**
→ Žiak si uvedomí, že musel pozorovať, porovnávať a rozmýšľať nad priestorom.
- **Čo mi pomáha zapamätať si, kde sú veci v miestnosti?**
→ Napr. prechádzka po miestnosti, nakreslenie, predstava zhora.
- **Pri čom som sa najviac pomýlil/a a ako to môžem nabudúce zlepšiť?**
→ Vedie k uvedomeniu si chýb a hľadaniu stratégie na zlepšenie.

46|MOJA OBEC Z VÝŠKY

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Tvorba jednoduchého orientačného plánu (mapového náčrtku) obce alebo jej časti na základe leteckej snímky.	používať pojmy potrebné na orientáciu v miestnej krajine	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	čítať obsah jednoduchej mapy s porozumením významu v nej použitých farieb a základných mapových znakov	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
	orientovať sa v známom priestore na základe jeho zobrazenia v pláne a na jednoduchej mape	
Pojmy: vzdialenosť, poloha, cestovanie, mapa, letecká snímka		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci sa oboznámia s tým, ako vyzerá Zem a miesta, kde žijú, pri pohľade z výšky – z lietadiel alebo zo satelitov.

Pochopia, že letecké snímky a mapy zobrazujú krajinu zhora, no rôznym spôsobom: snímky realisticky, mapy zjednodušené a pomocou značiek.

Cieľom je, aby sa žiaci naučili rozpoznať známe objekty (rieku, cesty, budovy, lesy) a vytvorili jednoduchý plán obce. Rozvíja sa orientácia v priestore, pozorovanie, schopnosť porovnávať rôzne zobrazenia a tvorivosť.

Didaktické odporúčania:

- Vhodné je ukázať žiakom letecké alebo družicové snímky z online portálov ako Mapy.com, Google Maps alebo Google Earth a porovnať ich s mapami toho istého územia.
- Pri práci so snímkou nechajte žiakov odhaľovať detaily (farby, tvary, cesty).

Úloha 1:

● **Účel:** Rozvíja pozorovanie a orientáciu v obraze. Žiaci sa učia hľadať známe objekty podľa farby, tvaru a umiestnenia.

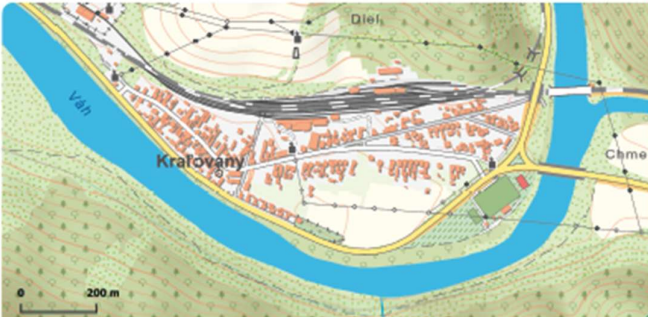
Úloha 2:

● **Účel:** Žiaci pochopia, že mapa je zjednodušené, prehľadné zobrazenie, zatiaľ čo letecká snímka je realistický, ale zložitejší obraz krajiny.

Žiaci pracujú so zobrazením toho istého územia ako v úlohe 1 (obec Kraľovany a okolie). Komentujte ich prácu s dôrazom, že niektoré objekty sa im pravdepodobne budú na mape hľadať ľahšie ako na leteckej snímke. Napríklad železničná trať alebo cesty ale aj rieka Váh. Naopak, lesy a polia pravdepodobne identifikovali ľahšie na leteckej snímke.

2 Na obrázku nižšie je mapa tej istej obce. **Nájdí na mape všetky miesta z úlohy 1.**

riečka Váh	lesy
domy	železničná trať
hlavná cesta	futbalové ihrisko

Ktoré objekty z úlohy sa ti ľahšie hľadali na leteckej snímke a ktoré na mape? Prečo?

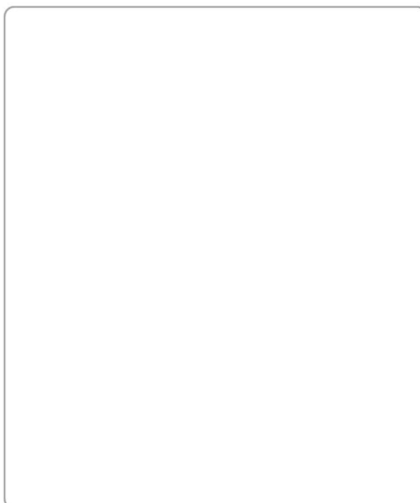
Na mape sú objekty znázornené pomocou jasných čiar a značiek, ktoré sa dajú jednoducho rozoznať, zatiaľ čo na leteckej snímke splývajú farby a tvary rôznych objektov, takže napríklad cesty alebo železniciu nie je vždy ľahké rozpoznať. Naopak, lesy, lúky a polia sú na snímke zreteľné vďaka farbe a štruktúre povrchu.

Úloha 3A/3B:

● **Účel:** Žiaci si precvičia tvorbu zjednodušenej mapy (alebo plánu) na základe pozorovania snímky.

Ak **MÁTE** leteckú snímku vašej obce

- Pozorne si prezri leteckú snímku obce alebo jej časti, v ktorej sa nachádza tvoja škola.
- Na základe snímky **vytvor plán** – jednoduchú mapu.
- Nakresli ju na voľné miesto vpravo, do zošita alebo na papier.
- Ak je to možné, použij farby a mapové značky ako vidieť na mape obce Kraľovany.
- Nezabudni znázorniť budovy, cesty, železnice a prírodné objekty, ako sú vodné plochy, lesy, lúky, polia a záhrady.
- Nájdí na nej aj svoju školu.

Obsahový štandard uvádza, že každý žiak by mal **vytvoriť jednoduchý orientačný plán alebo mapový náčrt obce (alebo jej časti)** na základe leteckej snímky. To si bude vyžadovať menšiu prípravu z vašej strany.

Praktické možnosti:

- Leteckú snímku si môžete **vytlačiť vo farbe** (ideálne nalepiť na kartón alebo zalaminovať, aby ste ju mohli používať opakovane).
- Ak máte technické vybavenie, môžete ju **zobraziť cez projektor** alebo interaktívnu tabuľu. Odporúčame si prácu s obrazom vopred vyskúšať a pripraviť si odkaz na konkrétnu oblasť.

Pre školy, ktoré nemajú leteckú snímku vlastnej obce, je pripravená alternatíva – **úloha 3B**. Tá pracuje s územím obce Šútovo, ktoré je na pozorovanie vhodné, pretože obsahuje rôznorodé prvky: hlavnú cestu, železnicu s tunelom, vodné plochy, lesy, polia, pasienky aj zastavané územie.

Diskusia

1. **V čom sa mapa odlišuje od leteckej snímky?**
→ Mapa používa značky a zjednodušené tvary, snímka je fotografia.
2. **Čo sa ti v úlohe 3 kreslilo ľahko a čo ti išlo ťažšie?**
→ Rieka a cesty sa kreslia ľahko, domy a lesy sú zložitejšie.

So žiakmi môžete diskutovať aj o tom,

Načo potrebujeme pohľad z výšky?

→ Aby sme sa vedeli orientovať, plánovať cesty, stavať domy alebo chrániť prírodu.

Reflexia a metakognícia

- **Ako som zistil/a, kde sú na snímke rieka, domy a cesty?**
→ Premýšľanie o tom, aké zna(č)ky (farba, tvar, poloha) pomáhajú rozpoznať objekty.
- **Čo mi pomáha lepšie pochopiť mapu – pozorovanie alebo kreslenie?**
→ Uvedomenie, že učenie môže byť efektívnejšie, keď je spojené s vlastnou činnosťou.
- **Čo som musel/a zmeniť, aby som dokázal/a nakresliť plán?**
→ Žiaci si uvedomia, že museli zjednodušovať a rozmýšľať (pozerať sa) z pohľadu zhora.
- **Načo mi v živote bude vedieť čítať mapy a letecké/družicové snímky?**
→ Zasadenie nadobudnutých poznatkov do reálneho života – orientácia v teréne alebo pri cestovaní (navigácia), pochopenie správ o počasí, plánovanie.

48|AKO SA VYZNAŤ V ORIENTAČNOM PLÁNE?

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Orientácia plánu a orientácia v pláne.	používať pojmy potrebné na orientáciu v miestnej krajine	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	orientovať sa v priestore podľa orientačných bodov	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
	orientovať sa v známom priestore na základe jeho zobrazenia v pláne a na jednoduchej mape	
Pojmy: mapa, plán		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci sa v tejto lekcií naučia rozpoznávať a používať plán ako nástroj orientácie v priestore. Porozumejú rozdielu medzi mapou a plánom, naučia sa čítať legendu, určovať polohu objektov a orientovať sa podľa svetových strán. Cieľom je, aby pochopili, že plány využívame v každodennom živote – v škole, v meste, v zoologickej záhrade či v budovách. Lekcia rozvíja aj praktické zručnosti pri práci s mapovým zobrazením a spoluprácu v skupine.

Úvod (komiks)

Diskutujte so žiakmi, čo robia postavičky na obrázku. Spýtajte sa:

- Kde sa podľa vás nachádzajú?
- Ako im plán pomáha zistiť, kde sú zebry a opice?

Vysvetlite, že plán nám ukazuje menšiu oblasť (napr. park, budovu, zoo), zatiaľ čo mapa zobrazuje väčšie územie (napr. obec a okolie, mesto, štát...).

Didaktické odporúčania:

- Aktivitu s plánom zoologickej záhrady realizujte v skupinách – cieľom nie je len nájsť správne odpovede, ale naučiť sa čítať mapové symboly a legendu.
- Môžete si spolu pozrieť aj školský plán evakuácie – aby žiaci videli praktické využitie plánov.

Úloha 1:

1 Čiarou spoj každý plán so správnym názvom a tiež so správnym opisom.

The diagram shows four types of plans at the top, each with a number in a green circle: 1. Evakuačný plán budovy, 2. Plán metra v Prahe, 3. Plán hľadiska v divadle, 4. Plán zábavného parku. Below these are four images: 1. A map of a zoo (Zoo Praha), 2. A subway map (Praha Metro), 3. A theater seating chart (Divadlo), and 4. A fire evacuation plan (Požiarne evakuačný plán). Colored lines connect the plans to the images: 1 to 4, 2 to 2, 3 to 3, and 4 to 1. Below the images are four descriptions: 1. pomáha nájsť rýchlo cestu von v prípade nebezpečenstva, 2. pomáha nájsť všetky atrakcie, 3. pomáha dostať sa čo najrýchlejšie do cieľa cesty, 4. pomáha nájsť miesto na sedenie.

● **Účel:** Precvičiť porozumenie rôznym typom plánov (zábavný park, divadlo, metro, evakuačný plán) a ich funkcií.

Úloha 2:

Upozorníte, že na väčšine plánov a máp je vyznačená svetová strana „sever“, ktorá pomáha určiť orientáciu, prípadne je na nich vidieť ružicu svetových strán. Na niektorých plánoch svetové strany vyznačené nie sú, lebo to nie je v danom kontexte podstatná informácia (napr. v pláne sedenia

v divadle.)

Vysvetlite, že ak poznajú, kde je sever, ľahšie určia aj ostatné svetové strany (juh, východ, západ).

● **Účel:** Žiaci sa naučia, že svetové strany pomáhajú určiť orientáciu v priestore a správne čítať plány.

■ Úloha 3:

Pri tejto úlohe si žiaci precvičia čítanie mapovej legendy a určovanie polohy objektov.

- Ktoré zvieratá majú v zoo najväčší výbeh? **slony (a jelene)**
- Ktoré zvieratá sú najbližšie k vchodu a východu? **vtáky (sovy, dravé vtáky, žeriav...)**
- Ktoré zvieratá sú od vchodu najďalej? **muflóny a kozorožce (zjednodušene: kozy)**
- Aké zvieratá sú na juh od pavilónu slonov? **ovce, somáre a kôň**

Diskutujte, prečo je dôležité mať plány aj v zoologickej záhrade – pomáhajú nám vedieť, kde sa práve nachádzame a kam ísť ďalej.

● **Účel:** Rozvíjať čítanie plánu s legendou, schopnosť vyhľadávať a porovnávať informácie podľa symbolov.

■ Úloha 4:

Žiaci podľa opisov zapisujú názvy objektov do správnych miest na pláne.

Podľa opisov nájdí na pláne obchodného centra **KINO**, **REŠTAURÁCIU**, **POTRAVINY** a **PARKOVISKO**. Napiš ich názvy na správne miesto na pláne.

KINO – samostatne stojaca budova na severozápade nákupného centra.

REŠTAURÁCIA – nachádza sa medzi obchodom s oblečením a jazierkom.

POTRAVINY – veľký obchod, ktorý je vedľa banky – na východ od nej.

PARKOVISKO – hlavné parkovisko je na severovýchode pozemku nákupného centra.

● **Účel:** Overiť, či žiaci vedia prepájať textový opis s obrazovou informáciou.

Diskusia

1. Aký je rozdiel medzi plánom a mapou?

→ Plán zobrazuje menšiu oblasť, mapa väčšiu.

2. Máte v škole vyvesený nejaký plán? Aký? Na čo slúži?

→ Evakuačný plán – ukazuje, kadiaľ sa v prípade nebezpečenstva dostaneme von.

Reflexia a metakognícia

- **Ako som zistil/a, kde sa na pláne nachádzam?**

→ Žiak si uvedomí, že musel porovnávať obrázok s legendou a premýšľať, ako miesto vyzerá zhora.

- **Čo mi pomohlo pochopiť, kam sa chcem dostať?**

→ Použitie šípok, symbolov, farieb a textov v legende.

- **Pri čom som sa najviac pomýlil/a a ako to môžem nabudúce zlepšiť?**

→ Uvedomenie, že treba pozorne sledovať mierku, polohu a orientáciu (napr. sever – juh).

- **Kedy by som mohol/a potrebovať vedieť čítať plán aj mimo školy?**

→ Pri výlete, v ZOO, na letisku, v hromadnej doprave, v obchodnom centre – pomáha nájsť cestu a orientovať sa.

50|SVET V KTOROM ŽIJEM

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Nazeranie na krajinu v rôznej mierke od blízkeho k vzdialenému, od malého k veľkému.	používať pojmy potrebné na orientáciu v miestnej krajine	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	orientovať sa v známom priestore na základe jeho zobrazenia v pláne a na jednoduchej mape	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
Pojmy: obec		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci si uvedomia, že ich dom, ulica, obec, štát a planéta tvoria hierarchicky usporiadaný celok. Naučia sa pomenovať svoje bydlisko od najmenšej po najväčšiu jednotku (od izby po planétu Zem) a chápať, že všetci ľudia žijú na jednej planéte.

Úvod: Žiaci na grafike bývania Ota pochopia, že každý z nás žije na konkrétnom mieste, ktoré je súčasťou väčšieho sveta.

Pomôžte im porozumieť prepojeniu – izba → byt → dom → obec → Slovensko → Európa → planéta Zem.

Didaktické odporúčania:

- Začnite rozhovorom – nech žiaci rozprávajú, kde bývajú, na akej ulici, v akom meste alebo obci.
- Vysvetlite, že každé miesto, kde žijeme, je súčasťou väčšieho celku – dom → obec → Slovensko → Európa → Zem.
- Pri úlohách pracujte s mapou Slovenska a Európy – podporíte priestorovú predstavivosť.
- Zdôraznite, že ľudia na celom svete sú navzájom prepojení – komunikujú, obchodujú, spolupracujú.

Úloha 1: Vpíš do tabuľky správne informácie:

● **Účel:** Uvedomiť si vlastné miesto v priestore – kde žiak býva, v akom meste, štáte, svetadieli...

Zdôraznite, že takmer všetci ľudia na svete majú svoju adresu a miesto, ktoré môžu nazvať „domovom“.

Úloha 2:

● **Účel:** Žiaci sa učia rozlišovať medzi **pohľadom zblízka** (detaily) a **pohľadom z diaľky** (celok).

Očakávané odpovede:

- Zblízka vidíme: kvety, včely, kamienky, detaily.
- Z diaľky vidíme: polia, lesy, rieku, domy, hory.

Metodický tip:

Ukážte rozdiel na reálnych príkladoch – napr. fotografia domu zblízka verzus pohľad na celé mesto.

Diskutujte: „Kedy je lepšie pozerať sa zblízka a kedy z diaľky?“

Diskusia

1. **Máš rodinu alebo kamarátov, ktorí žijú vo vzdialenej časti Slovenska alebo v zahraničí? Kde žijú? Akým spôsobom spolu komunikujete?**
→ Pomocou telefónu, videohovorov, internetu (sociálne siete, prostredníctvom chatov alebo cez rôzne messengre) alebo možno aj listov.
2. **Vieš, na ktorých internetových stránkach si môžeš pozrieť miesto, kde žiješ a možno aj detaily z tvojej ulice? V čom nám pomáhajú takéto pohľady?**
→ Napr. na internete – Google Maps, Mapy.com...

Reflexia a metakognícia

- **Ako som zistil/a, kde presne bývam a kam patrí moje mesto?**
→ Žiak si uvedomí, že musel porovnávať informácie o svojom dome, obci a krajine, a vidí, ako sa tieto miesta spájajú do väčšieho celku.
- **Čo mi pomohlo zapamätať si poradie – od domu až po planétu Zem?**
→ Napríklad kresba, mapa, predstava vrstiev (dom → obec → štát → svetadiel → planéta).
- **Pri čom som sa najviac pomýlil/a a ako to môžem nabudúce zlepšiť?**
→ Vedie k uvedomeniu si, že poradie miest (od najmenšieho po najväčšie) treba premýšľať systematicky.
- **Prečo je dôležité vedieť, kde žijem a ako je moje miesto súčasťou Zeme?**
→ Pomáha to pochopiť, že všetci ľudia na planéte sú prepojení a zdieľajú spoločný domov – Zem.

52|MAPA, LEGENDA A GLÓBUS

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Rozpoznávanie základných prvkov obsahu mapy a glóbusu (farby, tvary) pomocou legendy.	určiť polohu svojej obce, Slovenska a svetadielov na mapách rôznej mierky	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
Orientácia plánu a orientácia v pláne.	čítať obsah jednoduchkej mapy s porozumením významu v nej použitých farieb a základných mapových znakov	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
Pojmy: Legenda, mapové značky, mapa, glóbus		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci pochopia, že mapy a glóbus znázorňujú Zem zhora a pomáhajú nám lepšie sa orientovať v priestore. Naučia sa čítať mapové značky, legendu, svetové strany a farby na mapách.

Úvod:

- Žiaci pochopia, že mapa je plná symbolov a skratiek, ktoré nám vysvetľuje legenda. Uvedomia si, že bez legendy by sme mape nerozumeli.

Didaktické odporúčania:

- Ukážte žiakom rôzne typy máp (napr. turistickú, topografickú mapu...) a porovnajte ich legendy.
- Ukážte rozdiel medzi mapou menšieho územia (napr. Liptovský Hrádok) a mapou väčšej oblasti (Európa, svet).

Úloha 1:

- **Účel:** Naučiť sa orientovať v legende mapy a vyhľadávať podľa nej konkrétne objekty.

Podľa legendy mapy nájdí a vyznač do mapy krúžkami tieto miesta:

1	Železničná stanica „Liptovský Hrádok“	4	Rieka Váh
2	Kostoly (na mape sú štyri)	5	Diaľnica
3	Zrúcanina hradu	6	Reštaurácia

Úloha 2:

- **Účel:** Precvičiť orientáciu podľa svetových strán – sever, juh, východ, západ.

2 Doplň, akým smerom by si išiel k týmto miestam od vlakovej stanice Liptovský Hrádok. Použi názvy svetových strán:

a) k obci Liptovský Peter smerom na:

b) k múzeu smerom na:

Úloha 3:

- **Účel:** Porozumieť, že farby na mapách majú význam – ukazujú výšku územia nad alebo dokonca pod hladinou mora.

Využite farebný prechod na mape Európy – nech žiaci prstom sledujú, kde sa mení výška a prečo sú Tatry hnedé.

Očakávané odpovede:

- Zelená (nížiny)
- Žltá (vrchoviny)
- Hnedá (pohoria)

- Modrá (moria, oceány)

Úloha 4:

● **Účel:** Ukázať, že glóbus je model Zeme v tvare gule.

Očakávané odpovede:

Najväčšia vodná plocha: Tichý oceán

Najväčšie pohorie: Himaláje

Najväčšie ostrovy: Grónsko

Najjužnejšie miesto: Južný pól, najsevernejšie: Severný pól

Metodický tip:

Nech si žiaci glóbus podajú z ruky do ruky a otáčajú ho – vizuálne pochopia tvar a polohu kontinentov.

Diskusia

1. Kde sa v tvojom okolí nachádzajú najvyššie vrchy? Ako sa nazývajú?

→ Napr. Sitno, Kriváň, Chopok...

2. Opíš, kde sú v tvojom okolí nižšie položené územia.

→ Pri riekach a nížinách (Podunajská, Východoslovenská)...

Reflexia a metakognícia

• Ako som zistil/a, čo znamenajú značky na mape?

→ Žiak si uvedomí, že musel čítať legendu a hľadať symboly podľa vysvetliviek.

• Čo mi pomohlo zapamätať si svetové strany?

→ Pomôcka, že „sever je hore“.

• Pri čom som sa najviac pomýlil/a a ako to môžem nabudúce zlepšiť?

• Čo som si vďaka glóbusu alebo mape lepšie uvedomil/a o Zemi?

→ Že planéta Zem má tvar gule (geoidu), rozdelená je na kontinenty (svetadiely) a oceány...

54|MIERKA MAPY

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Odhadovanie skutočnej vzdialenosti medzi bodmi na mape pomocou grafickej mierky.	čítať obsah jednoduchej mapy s porozumením významu v nej použitých farieb a základných mapových znakov	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
	orientovať sa v známom priestore na základe jeho zobrazenia v pláne a na jednoduchej mape	
Pojmy: (grafická) mierka mapy, mapa, vzdialenosť, cestovanie		

Úvod:

Žiaci pochopia význam pojmu *mierka mapy* ako pomeru medzi vzdialenosťou na mape a skutočnou vzdialenosťou v teréne. Uvedomia si, že mapy môžu zobrazovať to isté územie v rôznej mierke – teda s odlišnou veľkosťou zobrazenia a mierou podrobnosti. Vo veľmi zjednodušenej podobe sa naučia čítať mierku a určovať podľa nej skutočné vzdialenosti.

Didaktické odporúčania:

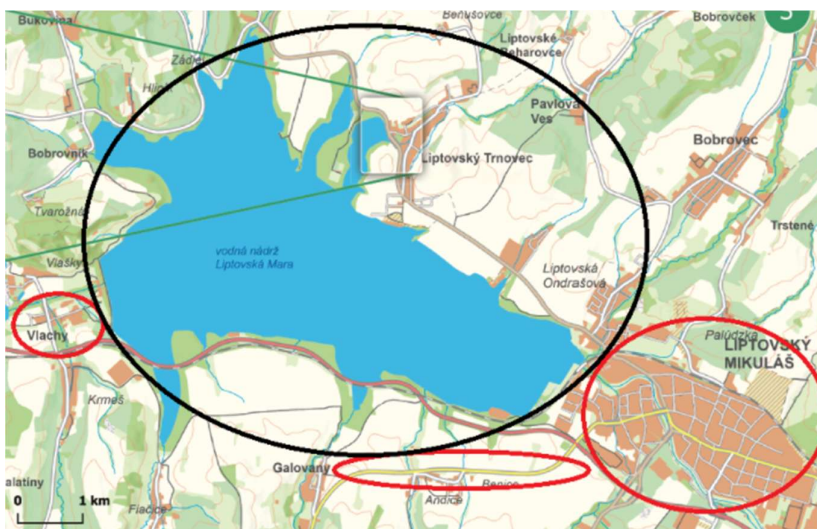
- Začnite diskusiou: „Aká mapa by sa vám hodila na túru? A aká na cestu po Slovensku?“ – pomôže im pochopiť rozdiel medzi veľkou a malou mierkou.
- Ukážte reálne mapy rôznych mierok (turistická, školská, automobilová).
- Pri vysvetľovaní mierky využite vizuálnu pomôcku – pravítko, aby žiaci videli, ako sa vzdialenosť prenáša do mapy.
- Podporujte spoluprácu – žiaci môžu v dvojiciach porovnávať mapy, hľadať rovnaké miesto a zisťovať, ako sa líši jeho zobrazenie.
- Pomenujte aj praktický význam: „Keď vieme čítať mierku, vieme zistiť, ako ďaleko niečo je.“

Úloha 1:

- **Účel:** Porovnať, ako sa to isté územie môže zobraziť na mapách rôznej mierky.

Nájdí a zakrúžkuj na mape č. 3:

- obec Vlachy,
- vodnú nádrž Liptovská Mara,
- mesto Liptovský Mikuláš,
- cestu, ktorá spája Galovany a Liptovský Mikuláš.

Úloha 2:

- **Účel:** Uplatniť poznanie mierky v praxi – určiť vzdialenosť medzi dvoma bodmi na mape.

Očakávané odpovede:

- a) Medzi obcami Oriškovo a Dážďovkovo – 5 km
- b) Cesta cez Dolnú Lehotu – 12 km

Poznámka: keďže línia nie je rovnou čiarou a tiež sa niekedy nedá presne určiť, od ktorého miesta v obci treba vzdialenosť rátať, akceptujte aj odchýlky (aspoň 1 cm v prvom prípade a aspoň 2-3 cm cm v druhom prípade). Dôležitejšie ako správna odpoveď je, aby žiaci používali pravítka, správnym spôsobom merali vzdialenosť a pracovali s jednoduchou mierkou mapy.

Úloha 3:

- **Účel:** Naučiť sa rozoznávať mapy podľa rozsahu a podrobnosti.

Pozri si ukážky mapy. Spoj ich s vetami, ku ktorým patria.

1 2 3

Na mape tejto veľkej mierky nájdem dom alebo školu.

Na mape tejto mierky nájdem všetky kraje Slovenska.

Na mape tejto mierky nájdem najrýchlejšiu cestu do susednej obce.

Zakrúžkuj mapu, ktorá je najpodrobnejšia – nájdeš na nej najviac detailov.

Poznámka: Na číselné vyjadrenie mierky (napr. 1:10 000) ešte žiaci nie sú v 3. ročníku pripravení (podľa ŠVP).

Diskusia

1. Čo je to mierka mapy a prečo je dôležitá?

→ Ukazuje, ako je mapa zmenšená oproti skutočnosti, a pomáha určiť vzdialenosť.

2. Prečo máme mapy rôznych mierok?

→ Lebo niekedy potrebujeme vidieť veľa detailov (napr. v meste) a inokedy veľkú oblasť a ako sú miesta navzájom prepojené (napr. pri cestovaní).

Reflexia a metakognícia

• **Čo mi pomohlo pochopiť, ako sa mení vzdialenosť na mape a v skutočnosti?**

→ Použitie pravítka, grafickej mierky a prepočet „1 cm = 1 km“.

• **Pri čom som sa najviac pomýlil/a a ako to môžem nabudúce zlepšiť?**

→ Napr. nesprávne čítanie čísel v mierke – žiak si uvedomí potrebu pozorne čítať označenia a pozorne počítat.

• **Kedy by som mohol/a využiť poznanie o mierke v bežnom živote?**

→ Pri plánovaní výletu, určovaní trasy, meraní vzdialenosti v mape, pri navigácii...

56|MOJA OBEC, SLOVENSKO, EURÓPA A SVET

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Určovanie polohy obce na mape Slovenska a polohy Slovenska na mape Európy.	určiť polohu svojej obce, Slovenska a svetadielov na mapách rôznej mierky	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
Orientácia plánu a orientácia v pláne.	čítať obsah jednoduchej mapy s porozumením významu v nej použitých farieb a základných mapových znakov	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
Pojmy: Obec, mapa, svetadiel		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci pochopia, že každý človek žije na určitom mieste – v dome, obci alebo meste – ktoré je súčasťou väčších územných celkov (štát, svetadiel, planéta Zem). Uvedomia si hierarchické vzťahy medzi obcou, štátom a svetom a naučia sa lokalizovať svoje miesto na mape Slovenska a Európy.

Úvod:

Uvedomiť si, že každé miesto na svete vieme nájsť na mape alebo satelitnej snímke. Žiaci pochopia, že aj ich obec je súčasťou väčšieho celku – Slovenska, Európy a sveta.

Didaktické odporúčania:

- Prepojte tému so skúsenosťami žiakov: cestovanie, príbuzní v iných mestách či krajinách.
- Učte ich, že mapa sveta pomáha pochopiť, že všetci ľudia žijú na jednej planéte a sú navzájom prepojení.

Úloha 1:

- **Účel:** Žiaci si precvičia pomenovanie svojho bydliska (ulica, obec, mesto) a obcí vo svojom okolí.

Ako sa vola obec, kde žiješ?

Napiš názvy dedín v tvojom okolí:

Napiš názvy miest v tvojom širšom okolí:

Úloha 2:

● **Účel:** Upevniť schopnosť orientovať sa na mape Slovenska a rozpoznať kraje, krajské mestá a hlavné mesto.

1. Nakresli krížik ✕ na mape Slovenska – na miesto, kde sa nachádza tvoja obec.
2. Zakrúžkuj všetky slovenské krajské mestá – na mape sú označené červenou značkou.
3. Podčiarkni, kde sa nachádza hlavné mesto Slovenskej republiky, Bratislava. Na mape má značku ■.

Úloha 3:

● **Účel:** Doplniť vedomosti o vyšších územných celkoch Slovenska.

Na mape sú vyznačené kraje Slovenska – každý inou farbou. Voláme ich aj vyššie územné celky (VÚC). Je ich osem. Každý z nich je pomenovaný podľa najväčšieho mesta, ktoré v ňom leží. **Doplň správne názvy krajov (vyšších územných celkov):**

Br atislavský.....kraj

Trn avský.....kraj

Ni triansky.....kraj

Tre nčiansky.....kraj

Ba nskobystrický.....kraj

Ži linský.....kraj

Pr ešovský.....kraj

Ko šický.....kraj

Úloha 4:

● **Účel:** Uvedomiť si, že Slovensko je súčasťou Európy, a spoznať niektoré štáty Európy.

Očakávané odpovede:

- Slovensko: v strede Európy
- Vnútrozemské štáty: napr. Slovensko, Česko, Rakúsko, Srbsko, Švajčiarsko, Maďarsko,
- Severské štáty: Nórsko, Švédsko, Fínsko, Dánsko a Island

Reflexia a metakognícia

- **Čo mi pomáha zapamätať si, kde sa nachádza Slovensko v Európe?**

→ Poloha v strede svetadielu, susedné štáty, tvar mapy.

- **Pri čom som sa najviac pomýlil/a a ako to môžem nabudúce zlepšiť?**

→ Napr. zamenil názvy krajov – žiak sa učí pozornejšie čítať mapu a pracovať s legendou.

- **Čo som si uvedomil/a o svete, v ktorom žijem?**

→ Že všetky mestá, krajiny a štáty sú prepojené, rovnako ako aj príroda a ľudia v nich žijúci. A každý z nás je súčasťou väčšieho celku – planéty Zem.

58|SVETADIELY A OCEÁNY

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Pomenovanie svetadielov a oceánov na glóbose na jednoduchej mape sveta.	určiť polohu svojej obce, Slovenska a svetadielov na mapách rôznej mierky	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	čítať obsah jednoduchej mapy s porozumením významu v nej použitých farieb a základných mapových znakov	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
Pojmy: Svetadiel, oceán, cestovanie		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci pochopia, že povrch Zeme sa skladá z pevniny (svetadielov) a oceánov – tie tvoria väčšinu povrchu Zeme. Naučia sa rozpoznávať a pomenúvať jednotlivé svetadiely a oceány, orientovať sa na mape sveta a chápať rozdiel medzi severnou a južnou pologuľou.

Didaktické odporúčania:

- Začnite rozhovorom: „Kam by ste chceli cestovať?“ alebo „Poznáte krajiny mimo Európy?“ – aktivujte predchádzajúce poznatky.
- Použite glóbus, aby žiaci videli tvar Zeme a rozloženie svetadielov a oceánov.
- Zdôraznite, že takmer tri štvrtiny Zeme pokrýva voda – preto sa viac územia nachádza na oceánoch ako na pevnine.
- Pomôžte žiakom pochopiť pojem **pologuľa** – rozdelenie Zeme pomyselnou kružnicou – rovníkom – na severnú a južnú.
- Prepojte tému s každodenným životom – napr. odkadiaľ k nám prichádzajú banány, ryža, elektronika či oblečenie (väčšinou z Ázie, banány niekedy aj z južnej Ameriky alebo Afriky).

Úloha 1:

- **Účel:** Rozpoznať a pomenovať jednotlivé svetadiely a lokalizovať ich na mape sveta.

Vysvetlite, že niektoré svetadiely sú spojené pevninou (napr. Európa a Ázia), iné sú oddelené oceánmi.

i Doplňujúce fakty pre učiteľky a učiteľov:

Existuje viac delení Zeme na svetadiely alebo kontinenty. V slovenskom prostredí sa často stretnete s tým, že Južná a Severná Amerika sú označované ako jeden kontinent/svetadiel. Podľa súčasných svetových trendov sa najčastejšie používa delenie na sedem svetadielov, ktoré nájdete aj v tejto učebnici.

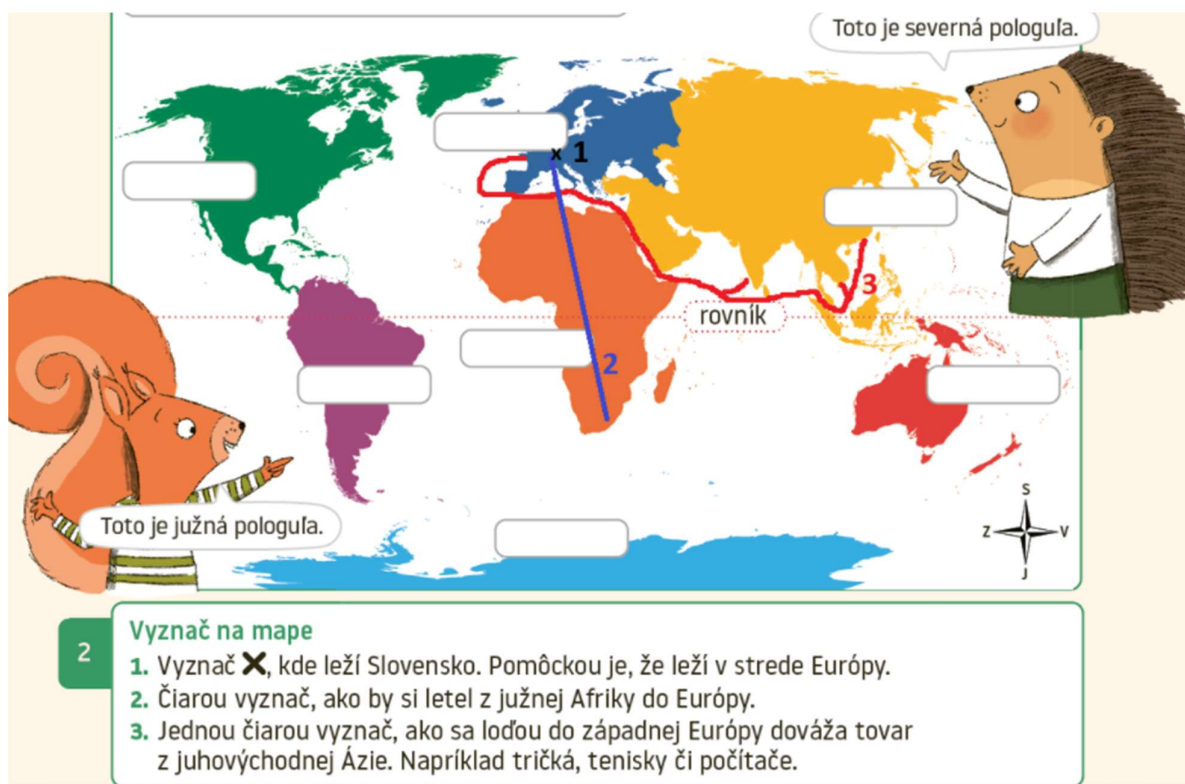
Európa a Ázia sú spolu jedna veľká pevnina – jeden kontinent.

Ale hovoríme o dvoch svetadieloch, pretože ľudia v Európe a v Ázii majú odlišné dejiny a kultúru. Kontinent je pojem fyzicko-geografický – označuje súvislú pevninu obklopenú oceánmi. Svetadiel je geograficko-kultúrne delenie Zeme.

To ale nie sú informácie, ktoré by mali žiaci v tomto veku poznať.

Úloha 2:

Účel: Nájsť polohu Slovenska v Európe a pochopiť vzájomnú polohu Európy voči ostatným svetadielom.

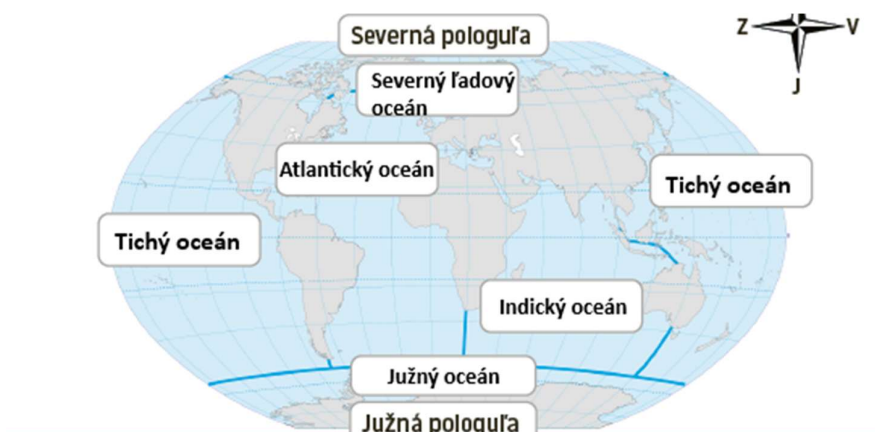
i Doplňujúce fakty pre učiteľky a učiteľov:

Väčšina nákladných lodí prechádza Suezským prielivom v Egypte, ktorý oddeľuje Afriku od Európy a výrazne skracuje cestu (inak by museli lode oboplávať Afriku z juhu). Oblečenie či obuv častokrát pochádza z Bangladéša, Kambodže, Vietnamu či Číny, elektronika väčšinou z Číny alebo z Indie.

Niektoré lety z južnej Afriky do Európy nie sú priame, ale s prestupom, napr. v Dubaji (Spojených Arabských Emirátoch), Katare či Istanbule (Turecko) – s tým ale žiakov zaťažovať nemusíte.

Úloha 3:

- **Účel:** Naučiť sa pomenovať päť oceánov a určiť ich polohu na mape.

Zdôraznite, že Tichý oceán sa zobrazuje na mape dvakrát, pretože obopína Zem (a je najväčší zo všetkých oceánov). Ukážte to na glóbusu.

Úloha 4:

- **Účel:** Pozorovať Zem ako planétu a uvedomiť si jej tvar a rozdelenie povrchu.

Ideálne je, ak žiaci môžu pri úlohe pracovať so skutočnými glóbusmi (práca v skupinách) a budú identifikovať geografické celky priamo v nich. V takom prípade, a ak budete mať na to dosť času, môžete ich vyzvať, aby na nich našli aj zvyšné svetadiely a oceány.

4 Na obrázku je časť Zeme, ako by sme ju mohli vidieť z vesmíru.

1. Nájdi na obrázku všetky svetadiely a oceány, ktoré na ňom vidieš. Ak môžeš, pomôž si glóbusom.

2. Názvy zapíš sem a spoj ich s miestom na obrázku.

Svetadiely:	Oceány:
Európa	Severný ľadový
Afrika	Atlantický
Ázia	Indický

Diskusia

- 1. Pozri sa na mapu sveta. Ktoré svetadiely ležia najďalej od Európy?**
→ Austrália a Oceánia je najďalej, ďaleko je aj Antarktída.
- 2. Prečo na mape sveta vyššie vidíš Tichý oceán na dvoch miestach?**
→ Pretože mapa zobrazuje guľatú Zem ako rozvinutú plochu.
- 3. Prečo na Antarktíde nebývajú dlhodobo žiadni ľudia?**
→ Je tam veľmi chladné podnebie a trvalý ľadový pokryv. Teda veľmi nehostinné podmienky, nevhodné pre život človeka.

Reflexia a metakognícia

- **Ako som zistil/a, kde sa nachádza každý svetadiel a oceán?**
→ Žiak si uvedomí, že musel pozorovať tvar, polohu a smer pologúl.
- **Čo mi pomáha zapamätať si, kde leží Európa alebo Afrika?**
→ Tvar svetadielov, farby na mape, poloha voči rovníku alebo oceánu.
- **Pri čom som sa najviac pomýlil/a a ako to môžem nabudúce zlepšiť?**
→ Napr. zamenil názvy oceánov – žiak sa učí orientovať podľa svetových strán (S–V–J–Z).
- **Čo som si uvedomil/a o našej planéte?**
→ Že Zem je z väčšej časti pokrytá vodou...

60|ČO SME SA UŽ NAUČILI?

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Určovanie polohy obce na mape Slovenska a polohy Slovenska na mape Európy.	určiť polohu svojej obce, Slovenska a svetadielov na mapách rôznej mierky	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
Pomenovanie svetadielov a oceánov na glóbusu na jednoduchej mape sveta.	čítať obsah jednoduchej mapy s porozumením významu v nej použitých farieb a základných mapových znakov	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
Rozpoznávanie základných prvkov obsahu mapy a glóbusu (farby, tvary) pomocou legendy.		
Pojmy: Mapa, svetadiely, oceány, glóbus, legenda mapy, plán vzdialeností, mierka mapy, mapová značka		

Vzdelávacie ciele:

- Žiaci si zopakujú a upevnia základné geografické poznatky o Slovensku, svetadieloch, oceánoch a mapách.
- Dokážu používať mapovú legendu, značky a určovať svetové strany.
- Precvičia si orientáciu v mape a chápanie mierky.
- Rozvíjajú schopnosť spolupracovať, čítať inštrukcie a prenášať ich do grafickej podoby

Didaktické odporúčania:

- Striedajte individuálnu a párovú prácu (pri mapovaní, diskusii, kontrole výsledkov).
- Umožnite žiakom opravu vlastných chýb – napr. farbou alebo symbolom.
- Používajte skutočné mapy alebo interaktívne online mapy, aby sa žiaci učili prepojením učiva s reálnym svetom.
- V reflexii sa zamerajte viac na to, ako sa žiaci učili, než len na výsledok. Snažte sa žiakov povzbudiť k tomu, aby si učivo zopakovali a aspoň si pozreli dané učivo a prebrané úlohy v učebnici.

Úloha 1:

● **Účel:** Opakovanie práce s mapou a svetovými stranami. Žiaci si precvičia orientáciu na mape Slovenska a naučia sa lokalizovať konkrétne miesta pomocou jednoduchých symbolov.

1

Vyznač určené miesta na mape Slovenska.

1. Miesto, kde žiješ.
Vyznač ho symbolom ✕.

2. Najbližšie krajské mesto.
Vyznač ho symbolom ○.

3. Najsevernejšie miesto Slovenska označ písmenom S.

4. Najjužnejšie miesto Slovenska označ písmenom J.

5. Najvýchodnejšie miesto Slovenska označ písmenom V.

6. Najzápadnejšie miesto Slovenska označ písmenom Z.

Skontrolujte, či žiaci rozumejú, čo znamená „severne, južne, východne, západne“.

Pri práci v dvojiciach alebo skupinách si žiaci môžu navzájom overovať polohu miest. Ak máte tú možnosť, je vhodné, ak pri tom budú žiaci pracovať so školským atlasom Slovenska.

Úloha 2:

● **Účel:** Overenie, či žiaci dokážu priradiť názvy svetadielov a oceánov k ich tvarom na mape sveta.

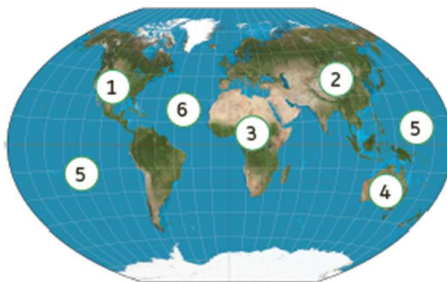
Pomenuj vybrané svetadiely a oceány.

Svetadiely:

1. Severná Amerika
2. Ázia
3. Afrika
4. Austrália (a Oceánia)

Oceány:

5. Tichý oceán
6. Atlantický oceán

Úloha 3:

● **Účel:** Overenie porozumenia základným geografickým pojmom: svetadiel, glóbus, mapa, legenda, oceán.

Spoj čiarou pojem so správnym opisom.

svetadiel

glóbus

legenda mapy

mapa alebo plán

oceán

veľké územie pevniny planéty Zem

rozsiahla slaná vodná plocha, ktorá pokrýva väčšinu zemského povrchu

zmenšený model planéty Zem

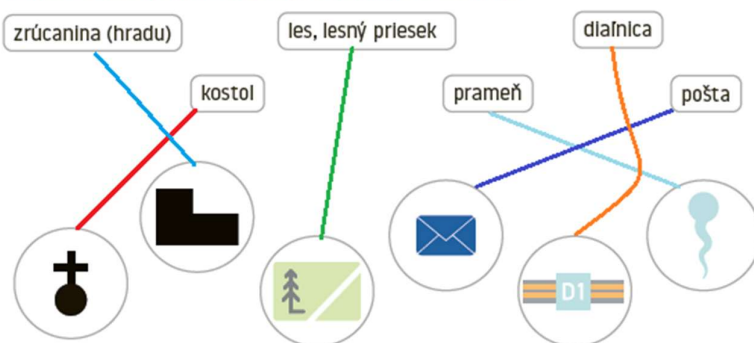
zoznam všetkých mapových značiek použitých v mape

zjednodušené zobrazenie priestoru, ako by sme ho videli zhora

Úloha 4:

● **Účel:** Precvičovanie čítania mapovej legendy – rozpoznávanie symbolov a ich významu.

Prírad ku každej značke legendy, čo na mape znázorňuje:

Úloha 5: Nakresli jednoduchú mapu podľa inštrukcii spolužiaka.

● **Účel:** Rozvoj priestorovej predstavivosti, schopnosti čítať pokyny a prenášať informácie do mapy.

Práca vo dvojici.

Úloha je pomerne náročná, môžete ju skrátiť, napr. tak, že žiaci budú pracovať len s prvými šiestimi bodmi.

Úloha 6: Sebahodnotenie: Ako dobre to už viem.

● **Účel:** Podpora sebauvedomenia – žiak reflektuje svoje pokroky.

Žiaci označujú, ako dobre zvládli jednotlivé zručnosti pomocou smajlíkov.

Ku každej vete nakresli obrázok podľa toho, ako dobre to už vieš urobiť a čo už vieš.

62|Objavujeme históriu našej obce

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Pátranie po najstarších pamiatkach v obci, miestach pamäti (najstarší hrob na cintoríne, artefakty v rodine, historické budovy, pamätníky, staré stromy a pod.)	podieľať sa v rámci skupiny na spoločnom riešení úlohy podľa predpísaného postupu prezentovať výsledky svojej práce krátkym slovným opisom a v podobe nákresu, plagátu alebo modelu	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.

● **Cieľ:** Priviesť žiakov k objavovaniu histórie ich obce prostredníctvom priameho skúmania historických miest, pamiatok a artefaktov.

Odporúčania pre realizáciu

- Aktivitu je možné uskutočniť v rámci vyučovania alebo projektového dňa, ideálne v blízkom okolí školy.
- Vyberte oblasť s historickými prvkami (kostol, pamätník, socha, cintorín, starý dom, pamätná tabuľa a pod.).
- Žiakov rozdeľte do menších skupín (4 – 6), aby mohli efektívne spolupracovať.

- Každá skupina dostane pracovný hárok (napr. skrátenú verziu tabuľky z učebnice) a písacie potreby. Pracovný hárok v učebnici slúži len na inšpiráciu. Pripravte a nakopírujte si vlastné hárk – také, ktoré zodpovedajú skúmanej oblasti.
- Pred začatím krátko vysvetlite princíp pozorovania a záznamu – ide o terénne pozorovanie, nie o test.

Reflexia a metakognícia

- **Ako som zisťoval/a, ktoré miesta sú historické?**
→ Uvedomenie si, že bolo treba pozorovať, porovnávať a premýšľať nad tým, čo je v obci výnimočné.
- **Čo mi pomohlo lepšie pochopiť históriu našej obce?**
→ Rozhovory, fotografie, staré nápisy, informácie od ľudí.
- **Ktoré miesto vo mne zanechalo najsilnejší dojem a prečo?**
→ Vedie k uvedomeniu si osobného prepojenia s históriou a prostredím.

63|Minulosť očami našich blízkych | Námet na domácu úlohu alebo projekt:

Tento projekt je vhodný zaradiť ako dlhodobejšiu aktivitu (napr. domáca úloha, týždenný projekt alebo súčasť tematického bloku o histórii).

Odporúča sa ho realizovať po prebratí tém o rodine, obci či minulosti, aby žiaci mali základné pojmy a vedeli klásť zmysluplné otázky.

Odporúčania:

Pripomeňte žiakom, že cieľom nie je len získať informácie, ale porozumieť životu v minulosti a porovnať ho s prítomnosťou.

Pomôžte im vytvoriť si otázky, ktoré podporujú rozhovor a spomínanie (otvorené otázky, nie len „áno/nie“).

Pred rozhovorom nacvičte s deťmi správne správanie pri rozhovore (počúvanie, neskákanie do reči, poďakovanie).

Po návrate z projektu nechajte žiakov zdieľať zistenia v skupinách, v krátkej prezentácii alebo rozhovore.

Reflexia a metakognícia (po dokončení projektu)

- **Ako som sa cítil/a, keď som sa rozprával/a so starším členom rodiny?**
→ Žiak si uvedomuje svoje pocity pri rozhovore, uvedomí si vzťah k rodine a generačné rozdiely.
- **Čo ma najviac prekvapilo alebo zaujalo na tom, ako žili kedysi?**
→ Vedie k reflexii o zmene životného štýlu, hodnôt a možností v čase.
- **Ako sa dnes môžem ja postarať o to, aby sa spomienky v rodine nezabudli?**
→ Podporuje zodpovednosť a vnímanie vlastnej úlohy v zachovávaní rodinnej histórie.

Žiak rozvíja schopnosť premýšľať o procese učenia: ako zisťoval informácie, čo mu pomohlo porozumieť minulosti a ako môže poznatky použiť v budúcnosti. Zároveň si uvedomuje hodnotu rozhovoru s blízkymi, počúvania a medziľudských vzťahov.

64|Zmapujeme školský dvor

Tento námet rozvíja praktické, priestorové aj tímové zručnosti. Žiaci sa učia vnímať priestor okolo seba ako niečo, čo môžu skúmať, merať a zobrazovať.

Odporúča sa ho zaradiť v období priaznivého počasia, ako terénnu aktivitu v areáli školy alebo blízkom parku.

Odporúčania:

Pred samotným meraním zopakujte so žiakmi, čo znamená mierka, vzdialenosť, pôdorys a ukážte im jednoduchý príklad.

Zdôraznite, že cieľom nie je presnosť, ale pochopiť princíp mapovania – teda prevod skutočného priestoru do zmenšeného zobrazenia.

Vytvorte zmiešané tímy (napr. podľa zručností – niekto meria, iný kreslí, ďalší zapisuje).

V reflexii povzbudte žiakov, aby porovnali svoj plán so skutočnosťou alebo s leteckou mapou (napr. v aplikácii Mapy.com či Google Earth).

Reflexia a metakognícia

- **Čo bolo na tejto úlohe pre mňa najzaujímavejšie alebo najťažšie? Ako som to vyriešil/a?**
→ Žiak sa zamýšľa nad tým, ako pristupoval k problému, čo musel skúšať a ako zlepšil presnosť merania.
- **Ako sme sa v tíme dohodli na rozdelení úloh? Pomohla nám spolupráca?**
→ Reflexia zameraná na tímovú prácu, komunikáciu a spoluprácu.
- **Čo som sa naučil/a o tom, ako sa robia mapy a prečo je dôležité vedieť orientovať sa v priestore?**
→ Vedie žiakov k uvedomeniu si prenosu skúsenosti do reálneho života – orientácia, plánovanie, pozorovanie detailov.

Žiak si uvedomuje, ako sa učil – teda akým spôsobom získaval údaje, ako premýšľal o rozmiestnení objektov a ako prepojil meranie s vizuálnym zobrazením.

Získava tak základ pre pochopenie kartografie a rozvíja schopnosť samostatne premýšľať o priestore a svojej úlohe v tíme.

65|Návšteva kultúrneho alebo spoločenského podujatia v obci

Táto aktivita rozvíja porozumenie fungovania komunity a občianskej angažovanosti. Žiaci spoznávajú, že verejné podujatia si vyžadujú plánovanie, spoluprácu a dobrovoľnícku prácu.

Odporúča sa zaradiť ju v období, keď sa v obci koná podujatie (napr. festival, jarmok, koncert, divadelné predstavenie, športový deň...)

Odporúčania:

Pred návštevou žiakov pripravte – vysvetlite, čo znamená kultúrne a spoločenské podujatie, kto ho organizuje a aký má význam pre obec.

Po návšteve nechajte žiakov vytvoriť stručné zhrnutie alebo plagát, ktorý ukáže, čo sa o podujatí dozvedeli a aký prínos má pre komunitu.

Povzbudte žiakov, aby navrhli, ako by oni prispeli k podobnému podujatiu (napr. pomoc s výzdobou, moderovaním, propagáciou).

Reflexia a metakognícia

- **Čo nové som sa dozvedel/a o tom, ako sa pripravuje podujatie v našej obci?**

→ Vedie k uvedomeniu si práce, plánovania a spolupráce ľudí v pozadí podujatí.

- **Ktorá časť organizácie by ma najviac bavila a prečo?**

→ Pomáha žiakom reflektovať vlastné záujmy a silné stránky (napr. kreativita, komunikácia, praktické úlohy).

- **Ako môžem ja osobne prispieť k tomu, aby sa v našej obci konali pekné a úspešné podujatia?**

→ Podporuje uvedomovanie si občianskej zodpovednosti a významu dobrovoľníctva.

Žiaci si uvedomia, že kultúrne a spoločenské podujatia nevznikajú samy od seba, ale vďaka spolupráci a nasadeniu mnohých ľudí. Učia sa vnímať komunitný život ako priestor, kde môžu aktívne prispieť – aj drobnou pomocou.

Rozvíjajú schopnosť reflektovať svoju úlohu v spoločnosti, chápať proces plánovania a prepájať získané poznatky so životom v obci.

66|Beseda s inšpiratívnym človekom

Táto aktivita má za cieľ podporiť medzigeneračné učenie a porozumenie historickým zmenám v prostredí, ktoré žiaci poznajú. Žiaci získavajú skúsenosť s rozhovorom, aktívnym počúvaním a porovnávaním minulosti s prítomnosťou i budúcnosťou.

Odporúča sa realizovať ju po predošlých aktivitách o histórii obce – ako záverečnú reflexiu.

Odporúčania:

Vyberte hosťa, ktorý vie pútavo rozprávať a má pozitívny vzťah k deťom.

Vopred ho informujte o trvaní a téme besedy (cca 30–45 minút).

Povzbudte žiakov, aby si otázky pripravili vopred – aj písomne, ak sa hanbia.

Na záver vyzvite žiakov, aby hosťovi poďakovali (potleskom, obrázkom, listom).

Po besede nechajte žiakov vytvoriť záverečný výstup – napríklad kresbu, zápis alebo spoločný plagát „Ako sa naša obec zmenila“.

Reflexia a metakognícia

- **Čo som sa dnes dozvedel/a o minulosti našej obce, čo som predtým nevedel/a?**
→ Vedie k uvedomeniu si nových poznatkov a rozširuje historické povedomie.
- **Čo ma najviac zaujalo alebo prekvapilo na rozprávaní hostí?**
→ Pomáha žiakom vyjadriť osobnú skúsenosť a vnímať hodnotu spomienok iných ľudí.
- **Ako sa podľa mňa naša obec zmení v budúcnosti a čo by som si priaľ/a, aby zostalo rovnaké?**
→ Podporuje predstavivosť, hodnotovú orientáciu a uvedomenie si vlastného vzťahu k miestu, kde žijú.

Žiaci sa učia premýšľať o minulosti, prítomnosti a budúcnosti ako o spojených častiach jedného celku.

Uvedomujú si, že aj oni sú súčasťou dejín svojej obce a môžu prispieť k jej budúcemu rozvoju.

Reflexia pomáha rozvíjať kritické myslenie, empatiu a občiansku identitu.